تفریغ بودجه مجلس شورای ملی جزء دستورشود چون راجع بخودمجلس است وبرهرچیز مقدم است

جلسه را ختم میکنیم جلسه آتیه فردا سه ساعت ونیم قبل ازظهر دستور هم بقیه دستور امروز.

(مجلس یکساعت بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی
سید محمد تدین

منشی — منشی
م. شهاب — علی خطیبی

جلسه ۲۵۱
صورت مشروح
مجلس سه شنبه بیستم بهمن ماه یك هزار و سیصد و چهار مطابق بیست و پنجم شهر رجب سنه یك هزار و سیصد و چهل و چهار ۱۳۴۴

مجلس دو ساعت وربع قبل از ظهر بریاست آقای تدین تشکیل گردید)

(صورت مجلس روزقبل را آقای آقا میرزا شهاب قرائت نمودند)

رئیس - آقای آقا میرزا سید احمد بهبهانی

(اجازه)

آقا میرزا سیداحمد بهبهانی - بنده دردستور عرض دارم.

رئیس - آقای شوشتری

(اجازه)

شوشتری- دردستور عرض دارم

رئیس- آقای دکتر آقایان

دکتر آقایان - در دستور عرض دارم.

رئیس- آقای افشار

افشار- دردستورعرض دارم

رئیس - نسبت بصورت مجلس اعتراضی نیست؟

(گفته شد خیر)

رئیس - صورت مجلس تصویب شد. آقای بهبهانی

(اجازه)

آقامیرزا سید احمد بهبهانی - البته آقایان تصدیق میفرمایند که امروز وفردا بیشتر ازعمرمجلس این دوره باقی نیست و مطالب زیادی دردستور هست و اغلب هم مهم است ولی بعضی مطالب است که بنده تصورمیکنم برحسب وجدان و حس ترحم یك اندازه محل توجه آقایان هست

یکی ازآن مطالب مسئله راجع باین متخصصین است واین متخصصین تقریبا از اوایل این دوره در اینجا متحصنند آیا آقایان سزاوارمیدانند که مجلس ختم شود و برای اینها هیچ تکلیفی معین نشود؟

بنده تصور میکنم وجدان آقایان و حس ترحم آقایان راضی باین کار نیست. لهذا یکی از پیشنهادات بنده این است که آن لایحه دولت راکه راجع بقروض داخلی است در اول جلسه جزو دستور بگذارند

یکی هم راجع بمستخدمین مجلس است مستخدمین مجلس همیشه بخصوص دراین دوره یك زحمات فوق العاده متحمل شده‌اند وقانونشان هم حاضراست وچندان معطلی ندارد آنرا هم بنده تقاضا میکنم که جزء دستورشود

یکی دیگر مسئله اصلاح قانون استخدام است که یك عده ازمردم منتظرند به‌بینند بااینکه ازاول این دوره یك کمیسیونی بنام نظریه در این قانون معین شده آن کمیسیون چه راپورتی داده است وآقایان نمایندگان برای آنها چه میکنند.

هریك ازاین سه پیشنهاد بنده تصور می کنم چنددقیقه بیشترمعطلی نداشته باشد ازآقایان استدعا میکنم موافقت بکنند در اینکه این سه پیشنهاد جزو دستور باشد ودرش مذکره شود و تکلیف آنها معین بشود.

وزیرفوائدعامه البته لوایحی که آقای بهبهانی ذکر کردند تمام مهم است وقطعاً بایستی آقایان قبل ازاینکه دوره تمام شود تکلیف متخصصین را معلوم کنند ولی از برای اتمام این کارها بایستی یك قدری کار بکنند وامروز عصری هم جلسه کنند ولی آنچه که بنده ازآقایان تقاضا میکنم مسئله راه آهن است که آقایان تصدیق می فرمایند خیلی مهم است وتقاضا میکنم آنرا دردرجه اول جزو دستوربفرمایند

رئیس - پیشنهاد آقای بهبهانی دائر باین بود که آن سه فقره پیشنهاد ایشان جزء دستورشود ولی مقید نبود که درچه درجه ازدستور بشود.

پیشنهاد آقای وزیر فوائد عامه این است که لایحه راه آهن دردرجه اول جزو دستور باشد.

آقامیرزا سیداحمد بهبهانی- بنده در درجه دوم پیشنهاد میکنم.

رئیس - پیشنهادات دیگری هم شده است راجع بیونکرس است. راجع بمسائل دیگراست. آقای ارباب

(اجازه)

ارباب کیخسرو- آنچه پیشنهاد میفرمایند صحیح است ولی بالاخره خرج خودمجلس هم باید تکلیفش معین شود.

اگرمحاسبات مجلس جزو محاسبات دولتی بود که بایستی ازطرف دولت فرستاده شود چیزدیگری بودولی محاسبات مجلس باخود مجلس است وقانون تفریغ بودجه هر روزجزودستورمیشود وهرروز بتعویق می‌افتد وبالاخره تکلیف آن کی باید معلوم شود؟

بعضی ازنمایندگان - بعدازراه آهن

رئیس - دراینکه لایحه راه آهن جزء دستورشودمخالفی نیست؟

(گفتند خیر)

رئیس- خبر کمیسیون فوائدعامه راجع براه آهن مطرح است

(بشرح ذیل قرائت شد)

ماده‌اول - مجلس شورای ملی ساختن خطوط آهن ذیل را بدولت اجازه میدهد:

تهران-بندرجز
طهران - محمره
طهران- فتوره
طهران - میرجاوه
طهران - کواتر
طهران- بندر لنگه
طهران- روان دوز
طهران - آستارا

ماده دوم - دولت مکلف است پس ازتهیه نقشه مقدماتی لازم برای ساختن هرخط مراتب را باطلاع کمپانی‌های خارجی ساختمان صلاحیتدار معتبربرساند وشرایط هریك نافعتر وبصرفه نزدیکتر باشد آن رایس ازتصویب مجلس شورای ملی بموقع اجرابگذاردو مواد اولیه‌ای که برای ساختن راه آهن لازم است وتهیه آن درمملکت امکان دارد بایددرخود ایران تهیه شود وکارخانه آهن آب کنی برای اینکار در ایران ازطرف دولت ایجادبشود.

ماده سوم- برای تهیه نقشه مقدماتی راه ونقشه ترتیب استخراج آهن وتأسیس کارخانه آهن آب کنی در ایران دولت مجاز است یکنفرمتخصص آمریکائی ویك نفرمتخصص آلمانی بلافاصله پس ازتصویب این قانون وعده کافی مهندسین ایرانی استخدام نماید.

ماده‌چهارم - برای حقوق و مخارج متخصصین وسایر مخارج نقشه برداری مبلغ دویست وپنجاه هزارتومان ازمحل عوائد قند وچای بدولت اعتبارداده‌می‌شود

ماده پنجم - وزارتین فوائد عامه و مالیه هریك درحدود وظایف خود مأمور اجرای این قانون هستند

رئیس- شور در کلیات است. آقای علائی.

(اجازه)

علائی- بااساس این لایحه ممکن نیست احدی مخالفت کند زیرا این قدم دوم عملی است که ما را بمرام خودمان نزدیك می کند ولی بنده نظریه‌ئدر طرز مواد این لایحه‌دارم

اولاچه مصلحتی مقتضی است که از حالا مجلس بدولت اجازه بدهد که تمام این خطوط مختلفه را که معلوم نیست چه‌اندازه خرج خواهد داشت و معلوم نیست همه اینها برای ایران نفع داشته باشد بسازد تنهامعاینه این راه‌ها مبلغ کلی وجه لازم خواهد داشت و ممکن است که یك قسمت بزرگی از عایدات مالیها مصرف بازدید این راهها بشود

حالا که صحبت ازاستخدام متخصصین است آیا بهتر نیست که دولت اهتمام کند هیئت تحقیقیه استخدام کند که مرکب باشداز چند نفرعالم که یکی از آنها عالم بعلوم اقتصاد باشدوبعداز ورودمتخصصین و مطالعات عمیقه تشخیص بدهند که کدام یك از این راهها مهم تر است و اهمیتش از نقطه نظر اقتصادی بیشتراست یا این که اگر از حالا تصور می کنید تمام این راههارالازم داریدعجالة یك راه را بدولت اجازه بدهید و آن راهی باشد که مراکزعمده تجارتی ایران را بوسیلهٔ یك بندرایرانی بدریای آزاد اتصال بدهد

ثانیاً آقایان البته متوجهند که مسئله راه آهن تنها اهمیت تجارتی و اقتصادی ندارد. این قبیل چیزها ممکن است جنبه سیاسی ونظامی هم داشته باشد مخصوصاً از ممالکی که موقعیت مهمی دارند ولازمست برای جلب سرمایه خارجه یکقدری دقیق تر شویم که درضمن ساختن راه آهن یك نظریات سیاسی اعمال نشود

بنابراین عقیده بنده این است که در مذاکرات با کمپانی‌های ساختمان خارجه نباید تنها صرفه مادی را درنظرداشت. مسئله امتیاز ومقاطعه حتی مناقصه را هم بنده صلاح نمی‌دانم.

درخاتمه می‌خواستم عرض کنم قبل ازاینکه قرارداد با کمپانی خارجه امضاء شود بهتراین است که بنظرمجلس شورای ملی برسد وبعلاوه می‌خواستم توجه آقایان را معطوف کنم باین که ازحالا در صدد تکثیرصادرات ایران برآیند و در ازدیاد محصولات ایران بکوشند برای اینکه وقتی راه آهن ساخته میشود فقط صرف حمل واردات نشود.

وزیر فوائد عامه - نظریاتی که اظهارفرمودند چند قسمت بود. یکی این که چرا تمام این خطوط نوشته شده است واگر بخواهیم تمام این خطوط را نقشه برداری کنیم مخارج زیادی خواهد داشت وبهتراین است که اول بیائیم یك خط را درنظر بگیریم بعد هم نقشه او را بر داریم وخطوط دیگر را درآتیه درست کنیم.

راجع باین قسمت عرض می کنم که این جا بطور کلی خطوطی که از حالا تا چند سال دیگر بنظرمیرسد ممکن است ایجاد شود نوشته شده ولی طبیعتة وقتی که بخواهند نقشه برداری کنند اول باید یك خط را نقشه برداری کنند و وقتی که بخواهند این کاررا بکنند اول ناچار باید یك مطالعاتی بکنند که کدام خط را از

تمام نقطه نظرهای اقتصادی سیاسی و هر چه تصور کنند بایستی اول رفته و نقشه اش را برداشت و عملا اجرا شود.

یك مطالعاتی تا بحال شده. مهندسین و متخصصین هم کمی خواهیم برای این است که از نقطه نظر سهولت راه و نظر اقتصادی از نظر مخارج راه و غیره روی هم رفته آنها نظریات خودشان را بگویند و بعد از مجموع مطالعات تا بحال و مطالعات آنها اینطور نتیجه گرفته می شود که کدام خط را اول باید نقشه اش را برداشت.

حالا اگر بر فرض یك اشتباهاتی در این نسبتها شده بود آنوقت چون لایحه باز می آید بمجلس که فلان خط ساخته شود طبیعة در آن موقع آن نظریاتی که ناقص بود اصلاح خواهد شد.

در هر حال بنده عیبی از برای ذکر تمام خطوط نمی بینم و برای دولت هم فعلا خالی از اشکال نبوده است که الان بدون رجوع بمتخصصین و یك مطالعات زیادی بتواند یك خط را اینجا بیاورد ولی مسلم نظر آقا رعایت خواهد شد که اول وقتی متخصصین آمدند یك خط را بعد از مطالعات در نظر خواهند گرفت و اول نقشه آن یك خط را خواهند برداشت.

اما راجع بکمپانی ها که فرمودند صرف نظر صرفه را نبایستی نگاه کرد که کدام کمپانی ارزان تر میسازد بنده نمیخواهم حالا داخل این قضیه شوم و علت این قضیه را بیان کنم اما آنچه که در این لایحه و مخصوصا در این خبر هست رفع اشکال آقارا میکند بدلیل این که می نویسد (پس از تهیه نقشه مقدماتی برای ساختن هر خط دولت مراتب را باطلاع کمپانی های خارجه صلاحیت دار معتبر برساند. شرایط هر یك نافع تر و بصرفه نزدیك تر باشد آن را پس از تصویب مجلس شورای ملی بموقع اجرا بگذارد)

آن وقت که یك کمپانیهائی یك پیشنهاداتی دادند دولت بالطبیعه بنظر مجلس واگذار مینماید

مجلس میگوید ولو این که فلان کمپانی سه ملیون هم کمتر میگیرد که بسازد ولی مصلحت ما نیست که باو بدهیم.

بنابراین از این حیث هم تصور میکنم اشکالی نباشد. اعتراض دیگری در بیانات آقا نظرم نمی آید که شنیده باشم حالا اگر باز آقایان نظریاتی دارند بفرمایند.

بعضی از نمایندگان. راجع بصادرات وزیر فوائد عامه بلی راجع به تکثیر صادرات هم فرمودند باید یك اقداماتی بشود خود آقا بهتر میدانند که ازدیاد صادرات در درجه اول بسته است براه. اگر راه ایجاد بشود صادرت زیاد می شود و اگر راه نباشد صادرات اساسا کم است بجهت اینکه فایده نخواهد داشت.

ولیکن البته مورد تصدیق است و بنده هم تصدیق دارم که باید دولت هم در این خصوص سعی کند و از برای همین است که مسئله راهها را بطوری که ملاحظه میفرمایند دولت فوق العاده طرف توجه قرار داده و یك اقداماتی تا بحال شده و باز بیشتر خواهد شد.

البته خود این وسائل باعث این می شود که صادرات هم تا حدی تشویق شود و وسائل دیگر هم باز بکار برده خواهد شد. برای این که صادرات زیاد شود ولی بالاخره عرض می کنم صادرات آن روز زیاد میشود که مخرج داشته باشد. مصرف داشته باشد بازار داشته باشد و بالاخره راه داشته باشد.

رئیس - آقای کازرونی

(اجازه)

کازرونی - اولا بنده مجلس مقدس را تبریك میگویم که ذکر راه آهن درش می شود و لایحه راه آهن الان مطرح است و امیدوارم که یك روز مبارکی باشد و در آتیه نزدیکی ما بنتیجه نائل شویم و این افتخار برای این دوره باقی بماند.

حالا وارد می شوم در اصل این لایحه مقصود دولت از اصل این لایحه چه چیز است دولت خودش تصدیق می کند که باید متخصصینی بیاوریم که این ها تشخیص بدهند که از کجا بکجا باید خط کشیده شود

خود دولت اعتراف دارد که تخصص در این امر ندارد. مقصود اصلی این است که از این دریا به آن دریا خط کشیده شود آقا نمی دانیم از کدام بندر شمالی باید شروع شود و بکدام بندر جنوبی باید برسد و خاتمه پیدا کند

این منوط بتشخیص متخصصین است و درش هیچ تردیدی نیست پس در اینجا دولت اجازه می خواهد یك تخصصینی را جلب بکند که یك همچو راهی را تشخیص بدهد

باید در همین لایحه بهمین صراحت قید شود که بعد از آنکه تشخیص دادند که باید از کجا بکجا کشیده شود با در نظر گرفتن آن چیزهائی که گفته شد و لازم است آنوقت به تصویب مجلس شورای ملی برسد

یعنی بعد از آنکه تشخیص داد که مثلا از بندر جز (چنانچه در اینجا نوشته شده) بمحمره یا بوشهر یا بندر لنگه یا کوات یا هر جائی که بایستی منتهایش باشد دولت لایحه اش را بیاورد و بتصویب مجلس شورای ملی برساند. بسیار خوب خود دولت که اینرا قبول دارد و محل تردید نیست

پس بایستی این موضوع بدون اینکه در اطرافش یك الفاظ زیادتری باشد در اینجا تصریح شود و اینهم که دولت یك اعتباری میخواهد بجهت جلب متخصصین فن و برای تهیه مقدماتی که برای اینکار لازم است و آوردن یك کارخانه برای آهن ذرب کن این هم بایستی در ماده سوم ذکر شود. این هم که در اینجا هست

پس اگر این است دیگر ذکر تهران بعمیر جاده طهران بکوات. طهران ببندر لنگه یعنی سیصد و پنجاه فرسخ سواحل جنوبی یك نقاط معینش را در اینجا در نظر گرفتن بعقیده بنده لزومی ندارد باید بداء و مآل. مبداء و منتهاء در اینجا ذکر شود یعنی از بحر خزر بخلیج فارس (بدون اینکه ذکری از این نقاط در این جا آورده باشند)

بهمین مناسبت است که بنده لازم دانستم اینجا عقیده خودم را عرض کنم. در کمیسیون هم عرض کرده فرمودند ذکر این نقاط در اینجا ضرر ندارد و بالاخره چون متخصصین که خواهند آمد تشخیص خواهند داد بی ضرر است

بنده عرض میکنم پس اگر اینطور است لازم است سایر نقاط دیگر را هم در این جا ذکر کنیم مثلا بندر بوشهر که باشد بندر عباس هم باشد قسمت غرب هم باشد قسمت سایر سرحدات هم باشد. از این جهت بنده عقیده ام این است که چندان لزومی نداشته است.

رهنما مخبر کمیسیون - بنده وقتی که آقای وزیر فوائد عامه اظهارات فرمودند فکر کردم شاید بعضی بگویند مذاکرات بشود و نظریات روشن شود و بالاخره این لایحه باین مهمی تصویب شود و بیشتر منتظر نظریاتی بودم که از روی اطلاع بیشتری در اطراف این قضیه صحبت بشود

ولی عضو محترم کمیسیون فوائد عامه آقای کازرونی را منتظر نبودم اینجا بیایند و مخالفت در این قضیه بکنند.

در این قسمت خودتان در کمیسیون تشریف داشتید نظریات کمیسیون و دولت راجع باین لایحه و تعیین این خطوط این بود که تمام خطوط مملکت را در نظر بگیرند و یك اجاره بگیرند که در تمام حدود این مملکت با نظر متخصصین از نقطه نظر اهمیت و لزوم تجارت و تمام نقطه نظرهائی که یکی از نمایندگان محترم الان اظهار فرمودند مطالعاتی بکنند و هر خطی را در نظر گرفتند و خواستند آنرا مقدم بدارند خرج ساختمانش را بمجلس بیاورند و بگذرانند.

این اسامی که اینجا قید شده تا دو ماه و سه ماه دیگر یا شش ماه و هفت ماه دیگر که تمام راه آهن نخواهد شد.

این یك اجازه عمومی است برای اینکه تمام خطوط مملکت را در نظر بگیرند که متخصصین بیایند و در این خطوط یك نظریاتی بکنند آنوقت لایحه اش را بیاورند به مجلس.

حالا بعضی از آقایان نمایندگان میگویند چنانکه در کمیسیون هم مذاکره شد که بایستی نقاط و سطر اهم ذکر کرد.

مثلا بایستی گفت از اینجا به ساری یا از اینجا بیك نقطه دیگر و از آنجا ببندر جزو این مسئله باعث میشد که ما خودمان را یعنی مجلس شورای ملی را یك هیئت متخصصین صد و بیست نفری حساب کنیم و آنوقت بیائیم خطوط راه آهن را معین کنیم.

در صورتیکه این از وظیفه ما خارج است و ما نمی توانیم. دولت هم اذعان دارد که با وسایلی که حالا در دست دارد او هم نمی تواند این کار را بکند.

بنا براین یك خطوط کلی یعنی مبدأ و منتهی را در نظر گرفتند طرز راه و نقاط بین راه را بنظر متخصصین واگذار کردند و اینکه آقای کازرونی میفرمایند چرا اسم بوشهر در پنج قید شده است یا فرضا چرا کازرون در اینجا قید شده است اینها بسته بنظر متخصصین است و آنها باید بیایند اظهار کنند

(بعضی گفتند مذاکرات کافی است)

رئیس - رأی می گیریم بورود در شور مواد آقایانی که موافقند قیام فرمایند.

(اکثر نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. ماده اول. آقای دکتر مصدق

(اجازه)

دکتر محمد خان مصدق - قانون اقتصاد حکمش در یك موضوع کلی و جزئی مساوی است. حکم قوانین اقتصادی در کارهای بزرگ و کارهای کوچك یکی است و فرقی ندارد اگر کسی خواهد یك خانه بسازد اول فکر می کند در چه محل باید این خانه را بسازد.

فرض کنید یکنفر سازنده خانه یك پولی دارد و میخواهد خانه در شهر طهران بسازد و اجاره بدهد اول فکر میکند که در دروازه خانی آباد بسازد بعد جواب می شنود خیر در این محل خانه اجاره نمیرود. محلش مرغوب نیست. اشخاصش متمول نیستند. و چون شما باید از سرمایه استفاده کنید این محل نفع آور نیست. بعد به محل دیگر متوجه میشود و همچنین تمام محل ها را که دقت کرد یك محلی را که مناسب باشد اختیار می کند.

البته اگر کسی بخواهد خانه بسازد امروز می آید در محله ولت

در اطراف مجلس را که اجاره کنند خانه بیشتر است واغلب کسیکه در اینطرف شهر می‌نشینند آمدوشدشان برای اجاره خانه و برای اینکه خرج مسافرت را اجاره بدهند بیشتر است)

می‌سازد که نفع آور باشد.

بنابراین اگر ما بخواهیم یک کاری در اقتصاد بکنیم قدم اول کار تعیین محل است. باید بالمقابله و دلائل محکمه معین بکنیم که محلی که ما امروز میخواهیم این پول قند و چای را صرف کنیم کجا است؟ کدام محلی نفع آور است و باعث خسارت نخواهد شد.

این اول قدم است قدم اول را که تمام کردیم می‌رویم بقدم دوم بعد از آنکه برای ما مسلم و منجز شد که در محله دولت اگر خانه بسازیم نفع آور است میرویم یک معماری دعوت میکنیم و میگوئیم آقای معمار تشریف بیاورید و برای ما یک نقشه بکشید.

ولی اگر من بخواهم یک خانه بسازم مقتضی نیست که بروم تمام شهر را نقشه کشی کنم بعد خانه درست کنم این اگر از فقاه است. اول محل را معین میکنیم و بعد از اینکه محل معین شد و محقق شد که این محل نفع آور است آنوقت معمار را دعوت میکنم و می گویم من در این محل میخواهم خانه بسازم و نقشه اش را بکش و الا شرط عقل نیست که برویم یک پولهائی بیخود خرج بکنیم این پولهائی که ما داریم و می خواهیم خرج کنیم شاید چند سالش هم کفایت نقشه کش ننهارا نکند.

بنابراین اول باید محل معین شود. از روی احصائیه‌های کمرکی محل‌هائی که حمل ونقل درش بهتر است. محل‌هائی که راه تجارتیش بیشتر است باید تعیین بشود بعد متخصص بیاید ونقشه بکشد بعد از آنکه نقشه معین شد آنوقت چه میکنیم؟

حالا یک کسی میخواهد خانه بسازد معلش را معین می کند نقشه اش را هم می کشد. بعد فکر می کند که من این خانه را مقاطعه بدهم یا خودم آنرا بسازم بهتر است؟ البته اشخاصی که مقاطعه داده اند می دانند که مقاطعه دهنده زیاد می دهد و کم میگیرد. البته می دانید که مقاطعه کننده تمام مخارج بعد عالی حساب میکند

مثلا اگر شما بخواهید چینه بکشید وقتی چینه کش را بیاورید بگوئید چینه بکش میگوید ذرعی دو قران میگوئید چرا؟ میگوید من گلش را باید لگد کنم آب هم بریزم گل رست هم میخواهد برای اینکه خراب نشود. تمام قسمت‌هائی که برای چینه خوب لازم است حساب می کند اما وقت تحویل دادن چکار می کند کم تحویل میدهد.

لایش را کلوخ میگذارد ووقتی که باران آمد خراب میشود. اشخاصی که این کار را اگر بدانند خانه ساخته‌اند آبادی درست کرده‌اند یا کرده‌اند بنجر به برایشان ثابت شده که مقاطعه اصلا سود ونفع آور نیست. این یک قاعده ایست.

حالا اگر یک وقتی بر خلاف کسی بگوید مقاطعه بهتر است دلیل را بیان کند خصوصاً وقتی که دولت یک اشخاص صحیح العمل چه از اتباع داخله وچه از اتباع خارجه برای ساختن راه آهن استخدام بکند رسرکار بگذارد در این صورت نفع وضرر مال دولت است در تمام دنیا کاملا تجربه شده که اگر یک کسی یک خانه اجاره بیک کسی بدهد اگر مستأجر منفعت برد میگوید مال خودم است و اگر ضرر برد میرود متحصن میشود

پس چه لزومی دارد مقاطعه بدهیم که اسباب زحمت بشود؟ ما نه نفع میخواهیم ببریم نه ضرر ما پاپول خودمان کار خودمان و با اشخاص صحیح العمل خوب کار میکنم بهتر است

پس بنابراین بنده در اینجا هم مخالف هستم که طریق مقاطعه نوشته شده و بر فرض اینکه مقاطعه بشود واین لایحه اصل مناقصه راهم در نظر بگیرد باز خیلی ناقص است و تازه بنده با مقاطعه مخالفم و با اینکه تعیین محل هم نشود مخالفم

بجهت اینکه مادر امور اقتصادی نباید تعجیل کنیم در عرف یک مثلی است که می گویند از هول حلیم نباید توی دیگ افتاد ما نباید امروز یک همچو لایحه را تصویب بکنیم وبدست دولت بدهیم بعد دولت خودش برود تمام مملکت را نقشه کشی بکند

بعد از آنکه همه مملکت را نقشه کشی کرد آنوقت بیاید یک صورتی بیاورد که کمپانیها پیشنهادشان این است وحالا کدام خط فایده دارد؟ وعیبی که در این لایحه است مسئله مناقصه است

بنده اساساً با مناقصه مخالفم. برای اینکه اگر وقتی هم دولت بخواهد یک کارهای بطور مناقصه بکند. مناقصه یک شرایطی دارد اولا باید دید در چه مملکت سازنده خانه هست و اگر در یک شهری چند نفر هستند باید اعلان کرد واگر در جاهای دیگر هستند باید با مجاری صحیحه به آنها اطلاع داد و اینها باید راهش را قانون معین کند و باید اعلاناتی بکنند که همه مردم بدانند که اگر یک روزی بگویند آقا چرا اعلان نکردید بگوئید ما اعلان کردیم ورفتیم مذاکره هم کردیم.

البته همه می‌دانند اعلانی که بشود یک نسخه اش در وزارتخانه می ماند یک نسخه اش هم پهلوی آن کسیکه جواب می نویسد وبرای اینکار یک دوسیه تشکیل می شود واگر یک چیزی دوسیه شد این دوسیه نسخه‌ش یکی پیش طرف و یکی هم در وزارتخانه می ماند

آنوقت در مجلس ششم یا شوکیل می گوید شما اعلان را از روی شرایط صحیح نکردید می گویند خیر از روی شرایط صحیح کردیم. میگوید خیر پس شما دوسیه تان را منتشر کنید

میگویند خیر دولت صلاح نمی داند دوسیه منتشر شود خوب چرا صلاح نمیدانند؟ دوسیه نسختان است اگر این دوسیه برای آن طرف مقابل انتشارش مفید باشد که خودش منتشر می‌کند دیگر لازم نیست دولت صلاح بداند در هر حال باید محل تعیین شود که کدام نقطه نفع آور است. از روی احصائیه گمرکی از روی مدارک صحیحه

عجالتاً روز پنجشنبه که مبعث است وعمر مجلس پنجم دو روز دیگر بانقضاء می رسد ونباید بنده بیش از این چیزی عرض کنم

عقیده بنده این است که دولت در غیاب مجلس تا مجلس ششم از روی احصائیه ومدارک صحیحه محلی را که تصور می‌کند حمل ونقل درش بیشتر است وصلاح هم هست معین کند بعد مهندس دعوت کند نقشه اش را بکشد.

بعد از آنکه نقشه اش را کشیدند بیاورند در مجلس بگویند این محل را ما اینطور تصدیق کردیم نقشه اش را هم کشیده ایم مجلس هم تصویب کند والا آقایان تصدیق می کنند که اگر بخواهند همه مملکت را نقشه کشی کنند شاید عایدات چند سال قند هم کفایت اینکار را نکند

وزیر فوائد عامه - این همان قسمت مربوط بمحل است که بنده می‌بینم اسباب اعتراض شده! خوب این همه خطه‌ها را که دفعتاً نمی شد خط آهن بکشند والبته بایستی بدوا یک خط کشیده شود ولی بنده عرض کردم یک مطالعاتی که میفرمائید تا بحال کرده اند

همه میدانید که سالهاست این قضیه راه آهن بدبختانه بشکل حرف وگاهی بصرف مطالعه ولی بالاخره در جریان بوده گاهی باین وزارتخانه و گاهی در وزارتخانه دیگر نشسته‌اند حرفهائی زده‌اند وکمیسیونهائی کرده‌اند. دوسیه‌هائی درست کرده اند وبالاخره یک راه هائی را بنظر خودشان پیشنهاد کرده اند ونمی شود گفت این خطوطی که نوشته شده است تمامش همین طور بی‌مقدمه وبدون دلیل و مطالعه بوده است.

ولی البته کاملا تصدیق داریم که آن روزی این مسئله روشن می‌شود که بر مطالعات سابق تا مطالعات یک متخصصینی علاوه شود که بیایند بگویند مطالعاتی که شما کرده اید اینجاش عیب دارد واینجاش خوبست. خارج این را هم که می گوئید این یکیش خوبست. مقدار اولیه‌اش این است وبالاخره مطالعات سابقین ومطالعات آنها که جمع شد بالاخره معلوم می شود آن خطی که عجالتاً لازم است کشیده شود این خط است وآنوقت نقشه‌اش را شروع می کنند به برداشتن.

بازهم عرض کردم اگر آنروز یک اعتراضی بر آن خط باشد ممکن است مجلس بعد نظر خودش را اظهار کند و بگوید متخصصین فهمیده‌اند ومجلس شورای ملی خوب فهمیده.

اگر ما آمده بودیم وبا مطالعات خودمان یک خطی را پیشنهاد کرده بودیم آنوقت همه جور اعتراض را آقایان می توانستند برما بکنند ومی‌توانستند بگویند از روی چه قاعده واز روی چه مطالعه و باتشخیص کدام متخصص قطع برای شما حاصل شده که این خط مهم است

ما برای اینکه این اعتراضات وارد نشود آمدیم یک راهی پیدا کنیم که اعتراض آقایان جلوگیری شود و حالا برعکس می‌بینیم آن راه خودش سیل اعتراض را متوجه ما کرده است.

خوبست آقایان اجازه بدهند بعد از آنکه متخصصین آمدند و مطالعه کردند تکلیف معلوم شود و بالاخره آنروز هم خواهد آمد اما مسئله مناقصه ومقاطعه که فرمودند بنده نمی‌خواهم اظهار نظر شخصی کرده باشم.

زیرا مقدم وقتی یک کسی می‌خواهد یک چیزی بگذرد ودر اساسش موافق است بایستی ناچار با نظرهای دیگر هم مماشات بکند گاهی هم شل بگیرد وبگوید بسیار خوب این قسمت عرض من را قبول دارد خیلی متشکرم آن قسمت را هم که قبول ندارید من ازش می گذرم ولی چون کمیسیون وآقایان وکلا یک عده‌شان را دیدم نظرشان این بود که اینطور نوشته شود ما هم باین صورت در آوردیم والا نظر شخص بنده این بود که مناقصه بهترین ترتیباتست ولی بالاخره گفتیم کلمه مناقصه را نگذاریم و بنویسیم هر کدام باصرفه تر است بعد هم بیاید به مجلس و مجلس رأی خودش را بدهد.

در این صورت مسئله مناقصه را آن روز آقایان می‌بینید خوب بود رای میدهند بد بود رأی نمی‌دهند. معنی بد بودن چه یا از نقطه نظر سیاسی می‌بینند خوب نبود یا از نقطه نظر دیگر — بجهة اینکه نمیشود گفت صرفه اقتصادی برای اینکه آن کسی که ارزانتر پیشنهاد کرده است در مناقصه پیش برده وازنقطه نظر سیاسی یا از جهات دیگر ممکن هست صرفه نداشته باشد

اما راجع باینکه اگر اعلان شد باید شرایط داشته باشد مسلم است این یک

مناقصه نیست که شرایط مارا در روزنامه‌های طهران متلا در چهار روزنامه درج شود وطبع شود ومنتشر شود

این یک چیزی است که متخصصین باید شرائط آن مناقصه را معین کنند بنده یقین دارم نه مجلس شورای ملی نه ما ها هیچکدام نمی توانیم بیائیم شرائط مناقصه را که برای ساختن یک راهی لازم است معین کنیم

شرائط یک چنین مناقصه را باید یک اشخاص که خیلی مطلع و اهل فن باشند معین کنند والبته مدت هم باید گذاشته شود تمام مسائلی را که فرمودند یک چیزهائی است که البته باید رعایت کرد ولی روی همرفته از نقطه نظر خط بازعرض می کنم که مبادا برای آقایان در این قسمت یک اشتباهی باقی باشد از نقطه نظر خط آیا چه پیشنهادی میکردیم؟

پیشنهاد میکردیم که اجازه بدهند در ایران خط آهن کشیده شود پیشنهاد می کردیم فلان خط معین کشیده شود اینرا وقتی می‌توان بهش رای داد که یک اشخاص مطلعی مشورت کرده باشد

بنابراین چنانچه عرض کردم یک مطالعاتی تابحال شده بعدهم خواهد شد و بالطبع یک روزی یک وزیری می آید در مجلس شورای ملی (در مجلس ششم انشاالله) ومی گوید بنابر مطالعات سابقمان که شده و بنابر مطالعات متخصصین که آمده‌اند باید فلان راه را اجازه بدهید ساخته شود آنوقت یا می گویند صحیح است یا میگویند خیر گفتند خیر باید اصلاح شود آنوقت اصلاح میکنیم

رئیس- آقای آقاسید یعقوب

(اجازه)

آقاسید یعقوب - بلی امروز خیلی روز مبارکی است برای مجلس شورای ملی یا برای این کابینه که حقیقة قدمهای اساسی برای چیزهائی که ما بیست سال بیست و پنجسال بود آرزو داشتیم برداشته. شاید دردوراه استبداد هم بیدارهای ایران در این خیال بودند که ایران یکروزی دارای تمدن و ترتیب شود

مسلمست بعد از آنکه اینترتیب وتمدن بدنیا آمده است ما نمی توانیم حمل ونقل خودمانرا بالاغ بکنیم ماهم یک ملت زنده هستیم وباید حمل ونقلمان بتوسط راه آهن باشد واما فرمایش آقای دکتر مصدق را بنده می توانم تا یک اندازه تصدیق کنم - می ترسم حکایت سنگ بزرگ علامت نزدن باشد

ما سرمایه خودمان را می‌دانیم چه اندازه داریم ودرچه محلی باید صرف کنیم اینجا اینکه نوشته شده است یا برای عملی شدن است یا برای جلب کردن انظار ایرانیان وتوجه دادن تمام نقاط وایالات وولایات ایران

اگر برای عملی شدن باشد که بنده می‌دانم از طهران بمحمره وبندر جز یا از طهران بخراسان وآذربایجان سه چهار سال بیشتر طول خواهد کشید ما موفق شویم یک راه ایجاد کنیم

پس این نظری که ما فورا عملی کنیم نبوده است نظر جلب دادن تمام ملت ایران است که دولت مرکزی متوجه است خط آهن را مثل شرائینی که در بدن انسانست در مملکت جاری کند

اینطور که واقع شد بنده بهیئت دولت عرض می کنم دلیلش چه چیز است که صد و پنجاه سالست دولت هیچ توجه بجنوب نداشته است حتی در لوایحی هم که بمقام عمل نمی آید هیچ توجه بجنوب نمیشود

فارس و کرمان آیا ایالت ایران نیستند این مالیاتی که تحمیل برفند وشکر می‌شود ایالت فارس و کرمان نمیدهند؟ اهالی اصفهان نمی‌دهند؟ اینها هم ملت ایران هستند. اینها هم سالهای سالست مطیع مرکز بوده‌اند نه منحصر باین راه آهنست

بنده در کمیسیون بودجه هستم در لایحه راجع بمعارف وقتی وارد می شویم می‌بینم معارف جنوب ازهمه جا بدتر است خراسان را می بینیم در همه جاش خط تلگرافست در فارس (خود وزیر پست و تلگراف تشریف دارند) یک راه تلگراف بیشتر از طهران ببوشهر نیست

فارس دارای بیست شهر است که حکومت نشین است این آقای رئیس الوزرا است این وزراء هستند - آخر چرا و کیل نباید مداخله در اجرائیات کند -

وزراء خیال نمی کنند که فارس هم جزو ایالت ایران است وتمدن هم باید آنجا برود؟

آنجاهم باید آثار ادبی درش باشد بنده می گویم حالا که بناشد برای قسمت کردن باشد طهران ببندرجز طهران به کواتر است اماشیراز و کرمان ویزد اینها ابدا ایالت ایران نیست بچه دلیل

اینست که میخواهم عرض کنم حالا که دولت یک قدمی میخواهد بردارد حقیقة من می‌دانم این ماده اول که تا سالهای سال در انقطار مملکت راه آهن کشیده شود عملی نیست

اگر برای جلب دادن ملت است که دولت مرکزی امروز توجهش مثل آفتابی است که می خواهد برتمام مملکت بتابد ومی‌خواهد اشعه خود را بر تمام مملکت بتاباند

بنا بر این بچه دلیل فارس و بنادر خلیج فارس را بکلی مشغول کرده اید خلیج فارس دویست و پنجاه فرسخ است

این است که من برای خاطر توجه دادن هم مجلس شورای ملی بیدبختی فارس و کرمان و هم توجه دادن دولت یک پیشنهادی کردم که اگر مقام عملی بودنست باید یک خطی از طهران تا صفهان وشیراز وازشیراز بینادر خلیج کشیده شود این است که پیشنهادی تقدیم کردم -

رهنما مخبر- بطوریکه از مذاکرات معلوم می شود و قبلا هم فهمیده شده سه فکر در این ماده اول هست - یکی فکر آقای دکتر مصدق که بایستی یک خط معینی را درست درنظر بگیرد و لایحه آن خط معین را بیاورد بمجلس.

یک فکر دیگر که بنده باین فکر معتقدم اینست که دولت بطور کلی یک اجازه برای کشیدن خط آهن بگیرد ونقشه کش و تعیین محل را دقیقتا بگذارد بنظر متخصصین یک فکر دیگر یکه فکر وسط این دو قضیه بوده است این است که خط را دولت عجالتاً معین نکند زیرا نمیتواند معین کند.

چون تعیین خط از وظایف یک عده متخصص ویک مطالعات عمیقی است ولی از طرفی نمی‌خواستند این عمل را بکنند و از سرفی میخواستند بطور گنگ و ابهام ننویسند و آمده اند این لایحه را باین شکل نوشته اند.

خود بنده هم اصولا (الانهم با آقای رئیس الوزراء مذاکره کردم) معتقد بودم که ماده اول را این طور کنند که بدولت اجازه بدهند بافکر متخصصینی که میاورند اجازه داشته باشند نقشه برداری کنند بعد لایحه اش را بیاورد بمجلس آن وقت از این کشمکش‌ها و این اعتراض که آقای آقا سید یعقوب یادیگری فرمودند ما راحت می‌شویم.

حالا برای آقای آقا سید یعقوب عرض می کنم اینطور نیست که راه آهن بجنوب نمیرود یا دولت نظر بیک ایالت دارد وبایالات دیگری ندارد نظر دولت تابع نظر متخصصینی خواهد بود که می آیند اینجا کار کنند.

در اینجا اول قدمی که برداشته میشود وشما هم معتقد هستید این است خط آهنی که بدریای آزاد برود و دو دریا را بهم متصل کند و این فکرهم در مملکت فوق العاده رواج گردید و خودتان هم معتقد هستید که مال التجاره از طرف جنوب خیلی باید خارج شود.

پس این مسئله طبیعی است که اگر راه آهنی در مملکت کشیده شود قطعا یک خطش بطرف جنوب بحکم حساب و بحکم عدد و بحکم مال التجاره خواهد رفت -- پس شما نگرانی نداشته باشید.

مثلا از ولایات می بینم کاغذهائیکه می آید برای روزنامها می گویند ما را فراموش کرده اند. مثل این است که این مسئله یک چیزی است که می خواهند بیک کسی بدهند بیک کسی ندهند.

خیر اینطور نبوده است مسئله راه آهن مربوط است بیک مطالعات اقتصادی وآن نقاط هم که فرمودند دوسه ما در این لایحه هست یکی کواتر یکی بندرلنگه یکی محمره که این خطوط بطرف جنوب میرود

ولی برای جواب اعتراض سایرین هم عرض می کنم ممکن نیست یک راه آهنی دوام کند درصورتیکه صرفه نداشته باشد. یعنی صرفه اقتصادی وسیاسی و اگر شما بخواهید یک راه آهن براین راه آهنها علاوه کنید در بایستی ده بیست سال آن راه آهن رو بخرابی خواهد رفت مگر اینکه با محاسبات اقتصادی وسیاسی دولت تشخیص بدهد که لازم هست ضرر آنرا متحمل شود.

بنا براین وقتی که این نظر گرفته شد تصدیق می کنید که دولت خطوط اهمیت دار وپر تجارت را خواهد کشید واستدعا می کنم آقایان پیشنهادی نفرمایند که اسباب زحمت می‌شود زیرا ما متخصص نیستم متخصصین باید بیایند ودراین صورتیکه داده شد نظریاتی بکنند. پس حالا خوب است آقایان در این قسمت مخالفت نکنند

ولی نظر سوم که بنده هم همانطور معتقدم اینست که آقایان اساساً بدولت اجازه بدهند که تمام خطوط بنظر متخصصین خودش نقشه برداری کند واین یک نظر علیحده است که ممکن است درش بحث کرد

رئیس پیشنهاد آقای شوشتری

(بشرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد می کنم پس از قسمت (طهران- بندرجز) نوشته شود بندر جز از طریق صحرای تراکمه خراسان.

رئیس- آقای شوشتری-

(اجازه)

شوشتری - میدانم آقایان جواب میدهند که باید متخصص معین کند لیکن نظر بنده در درجه اول همانطور که رعایت شده اتصال دریاست بدریا همانطور هم خطوط اصلی باید خطوطی باشد که منافع اقتصادی مملکت و منافع سیاسی (که نمی‌خواهم در آن زمینه وارد شوم) تأمین شود.

بعقیده بنده پس از کلمه (از طهران بندرجز) چون خراسان وسیستان از نقطه نظر اقتصادی واتصال بمرکز وسایر بلاد ایران در درجه اول است از طریق صحرا را باید خط اصلی بگیریم وبایستی این کلمه اضافه شود - (از طریق صحرا بخراسان و سیستان) و استدعا دارم آقایان قبول کنند.

رئیس- آقای شیروانی

(اجازه)

خبر ولی - بنده استدعا می کنم از آقای شوشتری که راه این قبیل پیشنهاد ها را باز نفرمایند - برای اینکه یك تسلسلی پیدا خواهد کرد .

بنده هم باید پیشنهاد کنم از اصفهان وقمشه تا بندرلنگه آن یکی هم پیشنهاد کند از کرمانشاه تا قره طو و بالاخره دور پیدا می کند وهمان طور که فرمودند این جواب صحیح است بسته بنظر متخصص است نه بنده نه حضرت عالی راجع باین موضوع اطلاعات نداریم این را متخصصین باید تشخیص بدهند

رئیس - آقای مخبر

(اجازه)

مخبر - خیر قبول نمی کنم

رئیس - رأی می گیریم بقابل توجه بودن این پیشنهاد آقایانی که قابل توجه می دانند قیام فرمایند

(فقط خود آقای شوشتری برخاستند)

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد جمعی دیگر از آقایان

(بشرح ذیل قرائت شد)

درماده اول - فقط تهران - قره طو نوشته شود - یحیی زنگنه - علی اعظمی زنگنه - محمد ولی - اجاق جلال

رئیس - پیشنهاد آقای رضوی هم عین همین است

آقای آقا شیخ جلال

(اجازه)

آقاشیخ جلال - مسئله خط آهن تقریباً متجاوز از چهل سال است که در ایران مطرح مذاکره است وبلکه تاحدیهم شروع بعملیات شده است و آن خطوط راه آهن اصلی هم عملیات در اطرافش شده است

بنابراین ما نباید دلمان را خوش کنیم بصرف حرف و بنده گمان می کنم که این لایحه که از کمیسیون گذشته نتیجه ازحیث عمل همان حرفهای سابق را تجدید کرده بجهت اینکه من از متخصصین شنیده ام که نقشه برداری هریك از این خطوط متجاوز دویست وپنجاه هزار تومان خرج دارد .

بنابراین تمام عایدات قندو چای ما کافی از برای نقشه برداری نیست و تصور می کنم این یك زمینه ایست که ما پولهائیکه ازمردم می گیریم تمام را خرج نقشه برداری کنیم و بالنتیجه موفق نشویم به ایجاد راه آهن

بنابراین تمام عایدات قندوچای ما کافی ازبرای نقشه برداری نیست وتصور می کنم این یك زمینه ایست که ما پولهائی ازمردم می گیریم تمام را خرج نقشه برداری کنیم و بالنتیجه موفق نشویم به ایجاد راه آهن

بنابراین نقشه عملی حقیقة چنانکه بعضی از آقایان هم پیشنهاد کرده اند این است که یك رشته خط را در نظر بگیریم .

بنده درخصوص این یك رشته خط اهمیت نمی دهم هر جا باشد و هر کس پیشنهاد کند بیابانك و جندق هم باشد بنده رأی می دهم برای اینکه بنده معتقد هستم که امروز فقط باید قضیه راه آهن از نقطه نظر وطن پرستی حل شود وبهیچ وجه من الوجوه ماجنبه خردمائی را نباید در اینجا مورد توجه قرار بدهیم

درعین اینکه خط آهن لازم است با جنبه اقتصادی زیرا که از نقطه نظر اقتصادی کمتر اتفاق می افتد که یك خط آهنی خرج ودخلش معادل شود بنابراین بنده موافقت کردم با این پیشنهاد آقایان وهر پیشنهادی که منحصر باشد بیك رشته وعملی باشد بنده موافقت میکنم

اما درقسمت قره طو یا غیر قره طو بنده دراین قسمت چندان اهمیتی نمیدهم وعقیده دارم که فقط یکرشته نوشته شود

رئیس الوزراء - بنده اگر چه تجربه دارم که یك مسئله را مکرر در مکرر در مجلس شورای ملی ازطرف دولت توضیح میدهیم ولیکن بازمکرر میشود وهمان حرف زده میشود

مع ذلك بازباید عرض کنم آقایان باید توجه بفرمایند که دولت یا مجلس شورای ملی امروز یك خط بخصوصی را نمیتواند تشخیص بدهد .

درتشخیص این خط چندین ملاحظه است که آقایان اظهار کردند دولت هم این را متوجه است ما اگر قدرت داشتیم که در آن واحد تمام خطوط را شروع کنیم البته ترتیب ماخیلی کم بود و داخل میشدیم ومیکردیم

ولیکن ماهم میدانیم که دولت ایران در آن واحد باسرمایه حالیه اش نمی تواند چندین خطرا شروع کند - یك خط است منتهی دوخط است . واگر توانستیم دوخط را شروع کنیم خیلی باید راضی و ممنون بود .

حالا در اختیار یك خط یا دوخط از این خطوط چندین ملاحظه است ملاحظه تجارت هست اقتصادی هست نظامی هست - سیاسی هست وچیزهای دیگر هست

که آیا کدام خط زودتر ساخته میشود ؟ کدام خط ارزانتر ساخته میشود کدام خط از قاطبه مملکت هست ومال التجاره بیشتر عبور میکند؟ کدام خط مصالح سیاسی دولت را بیشتر تامین میکند ؟

هزار قسم ملاحظه است و شاید یك ملاحظاتی هم هست که حالا بذهن ما نمی آید ولی وقتی که متخصص آمد بما گفت اگر فلان خط را بخواهید بسازید باید فلان ملاحظه را هم بکنید

پس اینکه آقایان میه واهتمیت پیشنهاد کنند که یك خط مخصوصی را بسازید اگر با این ملاحظات میتوانستند پیشنهاد کنند ماهم قبول میکردیم ولی خودشان تصدیق میکنند اینطور نیست .

آنوقت آقا که اهل کرمانشاه هستند پیشنهاد میفرمایند برود آنجا - آقا که اهل فارس هستند میفرمایند از شیراز یا یکی دیگر از خراسان! یکی دیگر از آذربایجان این ملاحظات را که نباید در راه آهن که یکی از مهمترین مسائل مملکتی است داشت !!

بنده که اهل شیراز هستم باید بگویم از شیراز چرا نمیگذرانید ؟! اینطور نیست - باز باید در اینجا توضیح بدهم مقصود دولت این نبوده است که اینها را در آن واحد بسازد که شما می فرمائید ما قدرت نداریم .

بنده هم میدانم قدرت نداریم دولت هم نظر خاصی نداشته ومقصود این بود که آن خطوطی را که متصور ومحتمل است ازبرای این مملکت لازم و مفید باشد از مجلس شورای ملی اجازه داشته باشیم که بعد از آنکه متخصصین آمدند و مطالعات کامله شد یکی دوتا از آنها را اختیار کنیم مسئله را خوب است آقایان ولایتی نکنند .

آقایان باید مردم این مملکت را هم متذکر کنند - بنده میدانم بعد از آنکه ماخواستیم داخل این کار بشویم اهل خراسان خواهند گفت چرا ما را فراموش کردید اهالی آذربایجان خواهند گفت که چرا ما را فراموش کردید .

این یك کار ولایتی نیست - این حکایت مملکتی . دولتی . سیاسی . اقتصادی و تجارتی است

رئیس - عقیده کمیسیون چیست ؟

مخبر - رای بگیرید قبول نمیکنم .

آقاشیخ جلال - پس میگیریم

رئیس - سایر آقایان هم مسترد می کنند .

(گفتند - بلی)

رئیس - پیشنهاد آقای رضوی هم عین همان است .

حاج میرزا عبدالوهاب - خیر مال من غیر از آن است .

(پیشنهاد آقای رضوی بشرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم - در ماده اول زیاد شود از طهران بقره طو

حاج میرزا عبدالوهاب - بنده فرمایشات آقای رئیس الوزراء را قبول دارم ولی چون دراین لایحه چند جارا اسم برده اند بنده از این جهت پیشنهاد کردم از طهران بقره طو هم باشد اگر بناشد اسم برده شود باید اسم همه جا برده شود بعد هرجارا که دولت صلاح بداند ومتخصصین گفتند کشیده شود

اگر بنا است اسم برده نشود اسم بردن این چند جارا دراین لایحه بنده نمیدانم ازچه نقطه نظر است بعد فردا ممکن است بگویند که درلایحه مجلس دوره پنجم گفته است خط غرب را راه آهن نکشند از این جهت بنده این پیشنهاد را کردم که اینها حذف شود ویا اینهم ضمیمه شود

رئیس - آقای مخبر

مخبر - خیر بنده قبول نمیکنم

رئیس - رای میگیریم بقابل توجه بودن این پیشنهاد آقایانی که قابل توجه میدانند قیام فرمایند

(عده قلیلی قیام نمودند)

رئیس - قابل توجه نشد. پیشنهاد آقای بهار .

(بشرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد می کنم - درماده اول قسمت سوم طهران قطور حذف شود وبجای آن طهران قره طو نوشته شود .

بهار - اینجا صحبتهای زیادی از طرف آقایان نمایندگان شد که قسمتی از آنها قابل توجه بود صحبتی هم آقایان وزراء و رئیس الوزراء فرمودند که در عین اینکه همه قابل توجه بود ولی طرز تدوین لایحه بعقیده بنده قابل ترجه نیست ولایحه باید اصلاح شود بوسیله این قبیل پیشنهادات نواقصش رفع شود .

بنده کاملا موافق هستم که این راه ها وخطوطی که اسم برده شد شاید در موقع تحقیق وتدقیق صاحبان فن قسمتی از آنها قابل اجرا باشد

شاید همانطور که گفته شد یك راهنمائی ثانیا بنظر برسد ویك نقاطی که پیش بیاید که آن نقاط احسن راصوب باشد ولی در عین حال ما داریم روی این لایحه صحبت میکنیم

پس اگر پیشنهاداتی میشود که از آنها راغیر لازم یاتکرار مکررات میدانید از نقطه نظر تدوین این لایحه است والا البته این اصول که هر کس برای یك محلی یك پیشنهادی بکند این یك اصول صحیحی نیست اما چه باید کرد که لایحه را طوری تنظیم کرده اند که هر کس هر نظری راجع بخطوط اصلی دارد باید در اینجا ذکر کند بنده می بینم که در اینجا آمده اند نسبت بخطوط آذربایجان سه خط قائل شده اند که بعقیده من هر سه غیر اصلی است یکی طهران باستارا یکی طهران برو اندوز ویکی طهران بقطور

مقصود این نیست که آذربایجان زیادش است خیر مقصود این است که این راه ها هیچ کدام راه اصلی نیست رواندوز از قرار تحقیقاتیکه از یکی از آقایان

نمایندگان آذربایجان کردم چندین فرسخ بالای قطور واقع می شود .

یکی از نمایندگان - نه آقا اشتباه کرده اید .

بهار - اگر اشتباه است بعد بفرمایید توضیح بدهید . اصلا بنده خیال میکردم که اشتباها بجای قره طو نوشته اند قطور به است اینکه راه مهمی نیست ووصل نمیکند راه آهن ایران را بیکی از راه آهن های مهم دنیا وبالاخره نه راه آهن ایران را به قسمت عثمانی که ببندر طرابوزن میرسد وصل میکند ونه بعد ومرو وصل می کند وبالاخره بنده نمیفهمم که مناسبت قطور نوشته شده والا اگر بنای صحبت در صلاحیت راه ها بود

بنده فرض کنید پیشنهاد می کردم که راه طهران باستارا کافی است که از آستارا هم برود برو اندوز

اما یك راه باستارا یك راه برو اندوز ویکی بقطور اینرا نفهمیدم مناسبتش چیست؟

از آن طرف همه آقایان میدانند که قسمت قره طو وطهران ازدو نقطه نظر خیلی برای ما اهمیت دارد یکی از نقطه نظر این که زحمت اولیه که کشیدن نقشه باشد در آن راه صرف شده ونقشه کشیده شده است واز قره طو تا حدود قزوین از طرف متخصصین درجه اول اروپائی نقشه کشی شده است و اگر چنانچه عملی شدن این راه ها را بخواهیم درنظر بگیریم از نقطه ساخته شدن همان راه تهران بقره طو است

چه شده است که این راه را فراموش کرده اند وآنوقت بجای طهران قره طو نوشته اند طهران قطور؟

اینها بعقیده بنده اسباب تامل است وخیال میکنم اسباب زحمت باشد وبهر صورت بنده عرض کردم باهیئت دولت این اسامی را اصلاح کنند وبطور کلی اشاراتی بکنند که بعد آزاد باشند برای تحقیق خطوط اصلیه و بتوانند بامشاورین علمی طرفی را در آینده معین کنند والا اگر اصلاح نکنند واین خطوطی که اسم برده شد بحال خودش باقی باشد یا بایستی متصل اسباب زحمت پیشنهاد کنندگان شد وگوش راخسته کرد وراههای جدید بنظر آورد

یا اینکه خیر اگر این خطوط هم رأی شود فردا اگر دولت بخواهد یك راه جدیدی - یك راه اصلی دیگری در نظر بگیرد وقتی مجلس رأی داد خطوط اولیه را معین کرد دیگر دولت مقید نخواهد بود وقتی عیبش را فهمید اصلاح کند وتغییر بدهد

پس بعقیده بنده یا لایحه را اصلاح بفرمائید یا اگر اصلاح نمیفرمائید طوری نمایندگان توجه بفرمایند که این معایب در این مفاد از این لایحه برداشته شود والا طهران (قتور) بی معنی است وباید (طهران - قره تو) باشد

وزیر فوائد عامه - عرض کنم البته بهر شکلی که درست کنند ممکن است یك شکل دیگری را در نظر گرفت و یك اعتراضاتی هم کرد البته یك خطرا پیشنهاد می کردیم ممکن بود بگویند بچه دلیل یك خط را معین کردید وخوب بود چند خط معین میشد وهر یك از آقایان یك اشکال میکردند

بنده از آقایان تقاضا میکنم که چون وقت مجلس کم است ماده دوم مطرح کنند وماده اول را آقایان در بیرون یك قدری جرح وتعدیل بکنند واین نظریاتی که دارند یکندری خودمانی ترصحبت شود بعد یك ماده که موافق نظریات آقایان باشد بیاید مجلس وحالا مواد بعد را بخوانیم

مخبر - بله همینطور باشد که در تنفس این ماده درست شود .

رئیس - اگر این مطالعات قبل بشود وعجله در دادن پیشنهاد نشود بعقیده من بهتر است . حالا مقصودتان این است که ماده اول از دستور خارج شود که مخالفی ندارند؟

(بعضی گفتند خیر)

رئیس - ماده دوم

(بشرح آتی خوانده شد)

ماده دوم - دولت مکلف است پس از تهیه نقشه مقدماتی لازم برای ساختن هر خط مراتب را باطلاع کمپانیهای خارجی ساختمان صلاحیت دار معتبر برساند وشرایط هریك نافعتر وبصرفه نزدیك تر باشد آن رایس از تصویب مجلس شورای ملی بموقع اجراء بگذارد و مواد اولیه ای که برای ساختن راه آهن لازم است وتهیه آن در مملکت امکان دارد باید درخود ایران تهیه شود وکارخانه آهن آب کنی برای این کار در ایران از طرف دولت ایجاد شود .

رئیس - آقای تقی زاده

(اجازه)

تقی زاده - پیشنهادی بنده کرده ام که در خبر کمیسیون منظور شده است

رئیس - آقای شیروانی

(اجازه)

شیروانی - موافقم

رئیس - آقای طهرانی

(اجازه)

طهرانی - بنده میل داشتم که عبارت را یك شکلی بنویسند که اختصاص داشته باشد بکمپانی های خارجی . عبارت این شکل نوشته شود . پس از تهیه نقشه مقدماتی لازم برای ساختن هر دولت آنچه را که صلاح بداند بمجلس پیشنهاد کند وپس از تصویب مجلس شورای ملی بموقع اجراء بگذارد اعم از اینکه اعلان مناقصه باشد یا اینکه دولت خودش بشخصه اشخاص متخصص را دعوت کند از ملل خارجه که درراه آهن تخصص دارند وخودش لوازم را تهیه کند وخط آهن را بکشد عبارت را بیك شکلی بنویسند که اعم باشد از اینکه بمزایده یا مناقصه باشد یا اینکه خود دولت ایران بشخصه متکفل این امر باشد حالا عبارت این طور نوشته شد:

دولت مکلف است پس از تهیه نقشه مقدماتی لازم برای ساختن هر خط مراتب را باطلاع کمپانی های خارجی ساختمان صلاحیت دار ومعتبر برساند .

این را نباید دولت تکلیف کرد دولت مکلف است پس از اینکه نقشه کشیده شد آن چه را که صلاح بداند بمجلس شورای ملی پیشنهاد بکند اعم از اینکه مناقصه باشد یا خودش متکفل کشیدن آن باشد بعد مجلس هر طور تصویب کرد آن کار را بکند

والا اگر بنا باشد مکلف باشد ابتدائاً مناقصه بگذارد آنوقت اتباع خارجه آن کسانی که تخصص در این کار دارند مزایده ومناقصه کردند ویکی مقدم بر دیگری برد وآوردند در مجلس و مجلس صلاح نداند که کشیدن خط آهن بخارجه داده شود چون ممکن است در داخله هم اشخاصی برای اینکار باشند

بعلاوه ممکن است آن کسی که مناقصه کرده ومناقصه اش بهتر از همه بوده اگر به او گفته شود ما نمیتوانیم بشما بدهیم وقت مجلس ووقت مملکت را تلف کرده واین کار عقب می افتد برای اینکه مناقصه هفت ماه هشت ماه یکسال طول می کشد وباعث تأخیر یکسال میشود

پس باید بطور مطلق باشد و نوشته شود که پس از تهیه نقشه مقدماتی لازم برای ساختن هر خط مراتب را با صلاحدید متخصصین به اطلاع مجلس میرساند وپس از تصویب مجلس شورا یعنی آنچه را که مجلس صلاحدید بموقع اجرا می گذارد

رئیس - آقای شیروانی

(اجازه)

شیروانی - اولا باید فهمید که این لایحه چیست؟

آنوقت درش مخالفتها یا موافقتهائی که میشود بهمان درجه شدت داد بعقیده بنده در این لایحه سه چیز خواسته شد اول اینکه اجازه بدهند که مملکت را از مرکز بیك سر وصدائی نقشه براری بکنند برای راهها .

این فکری که در اینجا اسم برده نشود بنده از همان نظری که آقای آقاشیخ جلال فرمودند (نقطه نظر وطنی) کاملا مضر می دانم ودولت حق دارد اسم هر سرحدی را که خودش صلاح می داند در لایحه اش اسم ببرد

پس وقتی که لزوم این مسئله ثابت شود آنوقت اگر ما بخواهیم پیشنهاد کنیم که جا ها را عوض کنیم این دور تسلسل تا قیامت طول میکشد .

این یك نقطه نظر . نقطه نظر دیگر اینست که بدولت اجازه بدهیم با کمپانیهای خارجی داخل مذاکره شود ومقدمات اینکار را تهیه بکند ویك کمپانی را که بنظر خودش اصلح وخوبتر می آید در نظر بگیرد بعد لایحه اش را تنظیم کند و باید از تصویب مجلس بگذراند وشروع کند بکشیدن خط آهن

این هم یك اجازه ایست برای اینکه دولت بدون اجازه داخل مذاکره با کمپانی های خارجی نشود قسمت سوم این است که برای تهیه نقشه راه آهن یك اعتباری که عجالتاً دولت خودش صلاح دانسته است دویست وپنجاه هزار تومان که شاید بنده هم با بعضی آقایان نظرمان این بود که کم است .

ولی دولت عقیده اش این بود که بس است ویك خرج زیادی را هم گمان می کنم مطابق نظامنامه ما نتوانیم پیشنهاد کنیم دولت عجالتاً بیشتر از دویست وپنجاه هزار تومان لازم ندارد که شروع بنقشه برداری کند البته هرجا که پولش کم آمد می آید از مجلس اجازه می خواهد

مجلس همیشه است دولت هم هست می آید از مجلس میخواهد عجالتاً این مبلغ را می خواهند فعلا هم نقشه راه آهن معین شده ونه لایحه اش بمجلس آمده که بنده ببینم مخالف مصالح قمشه است آقای کازرونی ببینند مخالف مصالح کازرون است هیچکدام اینها نیست

فقط یك اجازه ایست برای دویست و پنجاه هزار تومان اعتبار وبعقیده بنده یك چنین لایحه قابل این همه مذاکره نیست که دولت می خواهد راه آهن فلان نقطه را که بفلان نقطه بکشد بنده وآقای افسر و سایرین حق داریم بگوئیم از نقطه نظر مصالح مملکت صلاح نیست ولی امروز این سه تا اجازه است واین سه اجازه را بنده قابل اینقدر مذاکره نمیدانم

رئیس - آقای آقا سید یعقوب

(اجازه)

آقا سید یعقوب اینکه آقای شیروانی می فرمایند که وقتی این مسئله می خواهد عملی شود باید مذاکرات زیاد کرد وحالا فقط یك اجازه خواسته اند صحیح است ولی مسئله راه آهن خیلی اهمیت دارد خصوصاً برای ایران که واقع شده است در وسط .

حقیقتاً میدانید ایران ازحیث تجارت واقتصاد ایران خیلی اهمیت دارد این ها را مسلم بدانید پس ما بقدری که ممکن است باید مطالعه کنیم وبا اجازه که از اینجا نوشته شده است که دولت مکلف است پس از تهیه نقشه مقدماتی لازم برای ساختن هر خط مراتب را باطلاع کمپانیهای خارج ساختمان صلاحیت دار معتبر برساند

در اینجا بنده مخالفت دارم وجواب

آقای طهرانی هم داده نشد.

جواب آقای طهرانی این بود که ما کمپانی‌های داخلی نداریم و مجلس شورای ملی باید بتوسط کمپانی‌های خارجی صلاحیت دار این کار را بکند

خود دولت هم این ملاحظه را کرده است که کمپانی صلاحیت دار باشد نه مطلق کمپانی‌های خارجی ولی یك پیشنهادی بمقام ریاست داده ام که شرایط هریك که بصرفه نزدیکتر است آنوقت پس از تصویب مجلس باید داده شود ولی عبارت ماد این طور است که دولت میتواند تمامش بکند آنوقت بمجلس بیاورد

باید نوشته شود آن را بمجلس پیش نهاد کند پس از تصویب مجلس شروع بکار بکند نه اینکه دولت اول کار خودش را بکند بعد بیاید درمجلس این است که پیشنهادی هم دراین خصوص کرده‌ام

رئیس - پیش نهاد آقای آقا سید یعقوب

(بشرح آتی خوانده شد)

پیشنهاد میکنم درماده دو در سطر سوم قبل از کلمه پس از تصویب اضافه شود (پیشنهاد بمجلس بکند) الی آخر

مخبر - عرض کنم که دراین قسمت مقصود چیست مقصود این است که ما تمام مراحل عملی که مطابق قوانین اجرا میشود دراین قانون بنویسیم؟ یعنی پیشنهادی که تهیه میشود ودرهیئت وزراء تصویب میشود به مجلس می آید وبکمیسیون میرود و کمیسیون رایرت میدهد و آنوقت بمجلس تقدیم می شود همه اینها را بنویسیم

اینکه ما ذکر کردیم (پس از تصویب مجلس) یعنی چه

یعنی بعد از آنکه یك کمپانی صلاحیت دار پیدا شد وشرایطی مفید و به صرفه نزدیکتر بود و بمجلس پیشنهاد شد و مجلس شورای ملی آن را تصویب کرد آنوقت دولت شروع بکار بکند البته اول بمجلس پیشنهاد می شود که بعد تصویب می شود اگر دولت پیشنهاد نکند که مجلس نمیتواند تصویب کند پس چه شکل شما تصویب میکنید بدون اینکه پیشنهاد بکنند مقصود این است که تمام مراحل را که نمیشود در اینجا ذکر کرد ما قید کردیم که مجلس شورای ملی باید این را تصویب کند با این حال اگر آقایان صلاح میدانید بنده قبول میکنم

وزیر فوائد عامه - یکمرتبه دیگر قرائت شود

(پیشنهاد آقا سید یعقوب مجدداً قرائت شد)

وزیر فوائد عامه - ضرری ندارد بنویسند پیشنهاد بمجلس کرد پس از تصویب بموقع اجراء گذارده شود حالا آقا دلشان میخواهد مسئله اینقدر اهمیت ندارد

رئیس - پیشنهاد آقای افسر

(بشرح ذیل خوانده شد)

پیشنهاد می کنم درماده دو در سطر سوم بجای عبارت وشرایط هریك نافع تر و بصرفه نزدیکتر باشد آن رایس از تصویب مجلس شورای ملی بموقع اجرا بگذارد و نوشته شود شرایط هریك از آنان را باستحضار مجلس شورای ملی رسانیده و هر کدام را مجلس تصویب نموده بموقع اجراء بگذارد

افسر - فرق این عبارت با پیشنهاد بنده این است. حالا البته آقای شیروانی میگویند چون از کمیسیون فوائد عامه بودید دیگر حرف نزنید خیر در کمیسیون فوائد عامه بودم علاقه به آهن هم دارم زودتر رای داده ام وحقم هم در مجلس محفوظ است

ظاهر آن ماده این است که هر یك از پیشنهادها نافعتر بود بعرض مجلس برسد یعنی تشخیص نافع بودن پیشنهادها دولت است قبل از اینکه بمجلس بیاید وعقیده بنده این نیست

بنده عقیده ام اینست که باید آن پیشنهاد ها که رسیده است - اعم از اینکه دولت آن‌ها را نافع بداند یا نداند بمجلس بیاورد نافعتر آنرا مجلس رای بدهد فرق عرض بنده با اصل ماده اینست که لفظ نافعتر که اینجا نوشته شده است که دولت هر کدام را نافعتر است آن را بیاورد بمجلس باید بمجلس بیاورد و هر کدام را مجلس نافعتر دانست رای بدهد یعنی تشخیص نفع با دولت نباشد

باین جهت پیشنهاد کردم که این جمله عوض شود. حالا اگر آقایان نظری دارند که این نظر بنده را تأمین میکند بفرمایند بلکه بنده متقاعد شوم.

رئیس - این پیشنهاد حضرت والا بر خلاف جریان وسوابق مجلس است این سبب مسئولیت از دولت می گذرد دولت باید اظهار عقیده بکند

مجلس میتواند قبول کند یا نداند قبول نکند وهیچ مانعی هم نخواهد بود که تمام اطلاعات را مجلس تحصیل کند. پیشنهاد آقای آقا شیخ جلال

(بشرح آتی قرائت شد)

اصلاح ماده ۲ - در آخر ماده ۲ اضافه شود ولی کشیدن یك خط آهن که طهران را بدریای آزاد متصل نماید متوقف بر تاسیس کارخانه آهن آب کنی نخواهد بود

افسر - پیشنهاد بنده باید رای گرفت

رئیس - نمی شود رای گرفت

(صدای زنگ رئیس)

افسر - اجازه بدهید توضیح بدهم

رئیس - اجازه نمیدهم بی اجازه هم حرف نزنید

آقای آقا شیخ جلال

(اجازه)

شیخ جلال - کارخانه آهن آب کنی یعنی تاسیس یك موسسه که آهن ومصنوعات آن را در مملکت آب کنید هزار درجه از خط آهن مهمتر است از حیث موقع که در کجا وبچه ترتیبی واقع شود کما اینکه در مواقع حفظ بین المللی

این مسئله معین و محرز شد که مهمترین کارها وضع و تاسیس کارخانه ایست که آهن و مصنوعات آهن را آب کند

مهدوی. هیچ هیچ چیزی معلوم نشد.

آقا شیخ جلال - بنابراین بنده معتقدم که ماخط آهن می خواهیم ومی خواهیم از این بدبختی و فلاکت خلاص شویم و منافع ما هم بوسایل مرابطات باید زیاد شود.

اگر بنا باشد ما متوقف کنیم کشیدن خط آهن را بر اینکه کارخانه آهن آب کن در مملکت بیاوریم و تشخیص بدهیم که کجا باید آهن آب کنیم و هر چیزی که از آهن درست می شود درست کنیم.

بنده عقیده ام اینست مقید بودنش بیك شیئی است که خیلی ضرر دارد عقیده بنده اینست که ما باید از این محاصره بیرون بیائیم که ما متصل بشویم بدریای آزاد بعد آنوقت تهیه کارخانه آهن آب کن بکنند که خودش ده ملیون هم برایش کافی نیست من اطلاع ندارم ولی شنیده ام می گویند آن چکش ریل درست کنی باید سیصد هزار من وزنش باشد (همهمه نمایندگان) من شنیده ام.

بنابراین چون عقیده ام اینست که تمام کارهائی که در این مملکت می شود یکطرف و یك خط آهنی که دهمن بار را ببرد تا سرحد یکطرف و مملکت ما بعادت نمیرسد دیگر اینکه دستمان باز باشد و بدریای آزاد مربوط باشیم.

البته اگر ثروت مملکت اجازه بدهد که ما کارخانه آهن ریزی تهیه کنیم هیچ ضرری ندارد ولی بنده پیشنهاد کردم که در هر حال اینکار متوقف به آن نباشد. اول یك خط آهنی بکشیم بعد این کارخانه را وارد کنیم.

رئیس - آقای شیروانی

(اجازه)

شیروانی - عرض کنم این اطلاعاتی که آقای آقا شیخ جلال از کارخانه آهن درست کن ومتفرعاتش دارند. بنده ندارم. اگر این اطلاعاتی که ایشان دارند بنده هم می دانستم با ایشان موافقت میکردم.

ولی می خواستم خاطرشان را متذکر کنم باینکه راه آهن متوقف نیست باینکه کارخانه آهن آب کن بیاورند ما باید در اینجا اجازه بدهیم که نقشه کشی راه آهن را بکنند و اجازه کارخانه آهن ذوب کن هم در اینجا داده می شود که مهندسی که می آید از اینکار هم اطلاع داشته باشد والا نه آن را متوقف باین قرار می دهیم نه اینرا بدیگری و هر کدامش را مجلس و دولت صلاح دانست درموقع خودش البته عمل میکنند.

رئیس - رأی می گیریم بقابل توجه بودن پیشنهاد آقای آقا شیخ جلال آقایانیکه موافقند قیام فرمایند.

(عده کمی برخاستند)

رئیس - قابل توجه نشد. پیشنهاد آقای مدرس

(بشرح ذیل خوانده شد)

پیشنهاد میکنم اول ماده دوم بطریق ذیل نوشته شود:

دولت مکلف است پس از تهیه نقشه مقدماتی برای ساختن راه آهن ترتیبی را که نافعتر و بصرفه نزدیکتر می داند پس از تصویب مجلس شورای ملی بموقع اجرا بگذارد.

رئیس - آقای مدرس

(اجازه)

مدرس - بدبختانه در این مسئله که خیلی مهم است، همه علاقه داریم و اجازه هم می خواهیم درماده دوم وقت می گذرد معهذا این پیشنهاد را عرض کردم غرضم اینست که دولت هر کار را فردا می خواهد بکند اجازه اش قهراً امروز از مجلس بگیرد.

می خواهد متخصص برای نقشه برداری راه آهن بیاورد اجازه اش را از مجلس شورای ملی بگیرد می خواهد متخصصی برای کارخانه آهن آب کن بیاورد؟ اجازه اش را از مجلس بگیرد.

لیکن اعلان مناقصه بنده گمان نمی کنم سال دیگر همیشه چرا بواسطه اینکه تا نقشه برداری ها بیایند و نتیجه نقشه برداری را بگویند و آنوقت خود دولت هم نظر بکند مدتها وقت لازم است،

بنده عقیده ام بر این است همان کاری که دولت فرد اشروع می فرماید که متخصصی بجهت نقشه برداری و بجهت کارخانه آهن استخدام بکند و اعتبار برای آنها میخواهد اینها را در اینماده بگذرانیم.

لیکن اطلاع دادن بکمپانی های خارجی و اعلان مناقصه و انحصار دادن اینکار بکمپانی های خارجی حالا لزومی ندارد.

بنده شاید مخالف نباشم. اما حالا لزومی ندارد در موقع خودش اگر این طریق را بهتر دانست بمجلس پیشنهاد بفرمایند و اگر واقعاً بهتر دانست که متخصص خودش بیاورد و مباشرتاً راه آهن را بکشد پیشنهاد بفرماید.

لذا بنده غرضم اینست که حالا لزومی ندارد که ما فکر و مذاکره مان را صرف کنیم

در یك کاری که یکسال دیگر احتیاج پیدا خواهیم کرد.

این را خوبست بگذاریم برای بعد آنوقت اگر صلاح دانستند پیشنهاد بمجلس بکنند اگر طریق دیگر را صلاح دانستند پیشنهاد بمجلس بکنند.

آنوقت هر طور مجلس صلاح دانست رای می دهد. این مسئله نظری است.

بنده عقیده ام بر اینست که دولت پس از نقشه برداری باید خودش متخصص بیاورد و مشغول کشیدن راه آهن بشود نه اینکه اعلان مناقصه بدهد.

نظریات من اینست لیکن حالا نظر مخالف ندارم.

عرضم اینست اینرا بگذارند در موقع خودش بیاید بمجلس و آنوقت معلوم شود این نظر صلاح است یا آن نظر و حالا لزومی ندارد.

وزیر فوائد عامه - بنده گمان میکنم که آقایان از بند ۵ لایحه تر وزیری در موقع پیش نهادات پیدا نکنند برای اینکه حتی الامکان سعی می کنم کار بگذرد وقتی که دیدم با مکان بر نمی خورد قبول میکنم.

در این قضیه که فرمودند حالا نمی خواهم محاسبه کرده باشم و نمی خواهم دلیل بیاورم که منافعه خوبست و همانطور که فرمودید یك رأی روزی که مسئله روشنتر شود نقشه کشیده شد آنوقت عرض میکنم که در این مملکت مصلحت چیست و هر کس نظر خودش را می گوید و بالاخره تکلیف را هم آنروز معلوم میکنند.

حالا اگر باین شکل بگذرد آیا باز هم صحبت خواهیم داشت و یك دو روزی هم که تا آخر مجلس مانده این لایحه طول خواهد کشید؟

حالا بنده در این قسمت نظر دولت را عرض می کنم که مخالفت ندارد ولی آقایان میتوانند نظر خودشان را اظهار بفرمایند.

رئیس - آقای مخبر

مخبر - بنده هم قبول میکنم

رئیس - پیشنهاد آقای رضوی.

رضوی - پیشنهاد بنده پس از توضیح آقای وزیر و قبول مخبر دیگر مورد ندارد.

رئیس - پیشنهاد آقای تقی زاده راجع بقسمت اخیر ماده دوم است

تقی زاده - در خبر کمیسیون تأمین شد.

رئیس - پیشنهاد آقای غلام حسین - میرزا.

غلامحسین میرزا - مورد ندارد.

رئیس - پیشنهاد آقای دکتر آقایان دکتر آقایان - دیگر مورد ندارد

رئیس - آقای شوشتری هم پیشنهادی کرده اند.

شوشتری - مسترد کردم

رئیس - آقای افسر پیشنهادی کرده اند که عین پیشنهاد اول است.

(بشرح ذیل خوانده شد)

پیشنهاد میکنم بعد از جمله بصرفه نزدیکتر باشد جمله (پیشنهادی کنند وسایر پیشنهاد ها را نیز ضمیمه می نمایند) اضافه شود.

رئیس - بعد از قبول کردن پیشنهاد آقای مدرس این عبارت ها یکنی تغییر می کند.

افسر - چه پیشنهادی

رئیس - الان قرائت شده مجدداً خوانده می شود.

(پیشنهاد آقای مدرس مجدداً قرائت شد)

افسر - تأمین نمی کند.

رئیس - قسمت اول ماده دوم که در خبر بود قرائت می شود پیشنهاد مربوط به آن قسمت اخیر است حالا دیگر اسم کمپانی خارجی ساختمان در بین نیست که شما پیشنهاد می کنید پیشنهاد ها را ضمیمه کنند یك تبصره هم آقای دولت آبادی پیشنهاد کرده اند تصور می کنم اختیارات مجلس را محدود کند و شایسته نباشد.

(بشرح ذیل خوانده شد)

تبصره ذیل را بماده دوم اضافه می نمایم:

تعیین تقدم و تأخر خطوط آهن بعهده مجلس شورای ملی بوده باشد.

رئیس - در موقعی مجلس همه نوع اختیار دارد و این پیشنهاد معنایش این است که اختیار مجلس محدود است.

دولت آبادی - اجازه بدهید توضیح بدهم.

رئیس - توضیح بدهید

دولت آبادی - اولا بنده می خواستم از هیئت محترم دولت سئوال کنم که در یك متحد المالی که چند روز قبل از این رئیس کل مالیه داده بود بنمایندگان اشاره شده بود که تمام این لوایحی که فرستاده شده است ما تنظیم کرده ایم باستثنای لایحه راه آهن می خواهم ببینم که پس از این متحد المال جلب نظر رئیس کل مالیه شده است و این مسئله بآنجا رفته است یا خیر.

اما راجع بلزوم ممکن است این لزوم درجات داشته باشد برای یك انسان خوراك لازم است فرش لازم است ویك ساعت برای طاقچه اطاقش لازم است آنکسی که برای خوراکش یك مبلغی پول دارد برنمی دارد آنرا صرف یکساعت بکند بگذارد آنجا.

ممکن است دولت در یك موقعی دو خط سه خط را بمجلس بیاورد و پیشنهاد کند و بگوید ما اینها را لازم می دانیم و البته دولت نظر بمصالحی بعضی مسائل را می تواند تشخیص بدهد ولی بعضی مسائل هست که ابتدا خیلی کوچك بنظر می آید اما وقتی بجلو برود کم کم خیلی اهمیت و عظمت پیدا میکند. مثل اینکه قبلا می گویند اگر اینجا یك قدری کج شود آنجا که میرسد فرسخها دور می شود.

آقا سید یعقوب - ماده ۹۳ نظام نامه.

دولت آبادی - در اینصورت ما این پیشنهاد را کردیم کذیك تبصره بماده دو اضافه شود که اگر دولت در خط ۳ خطرا بمجلس پیشنهاد کرد وهمه را لازم دانست تعیین الزام آن با مجلس باشد که این یکی را مقدم بدانند...

بعضی از نمایندگان - صحیح است.

دولت آبادی - اگر صحیح است این تبصره بآن ماده اضافه شود از این جهت بنده این پیشنهاد را کردم و امیدوارم قبول کنند.

رئیس - معلوم می شود آقا در اختیارات مجلس تردید دارند. اختیارات مجلس غیر محدود است چند رشته خط را دولت می آرد می گوید لازم است در عین حال مجلس هر کدام را که مقتضی بداند تصویب میکند.

بنابراین چیز هائی که ممکن است در حدود اختیارات مجلس یك سکته وارد بیاورد بعقیده بنده نباید مذاکره شود.

وزیر فوائد عامه - در قسمتی که آقا فرمودند که متحد المالی رئیس مالیه داده بود.

بنده تصور میکنم که خوبست روابط بین رئیس کل مالیه و دولت را واگذار کنند بخود دولت.

از آن گذشته اوهم صحیح نوشته بود یك لوایح مالیه که آمد در اینجا مستقیماً خودشان فرستاده بودند ولی این لایحه را دولت داده با موافقت مستشار مالیه اوهم گفته ما تمام این لوایح را خودمان پیشنهاد کردیم باستثنای این لایحه و حقیقة کاری که در یك وزارتخانه می شود باید در خود آن وزارت خانه لایحه اش تنظیم شود منتها موافقت او هم شرط است.

رئیس - رأی می گیریم بماده دوم بطوری که اصلاح و قرائت شده است. آقایانیکه موافقند قیام فرمایند.

(اکثر قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. ماده سوم میماند برای بعد. استراحت تنفس.

(در این موقع جلسه برای تنفس تعطیل و پس از ۲۰ دقیقه مجدداً تشکیل گردید)

رئیس - یك فقره خبر از کمیسیون عرایض رسیده است راجع بمرخصی آقای میرزا اسمعیل خان وکیل که مریض هستند از پانزدهم بهمن ماه الی آخر دوره

(بشرح آتی خوانده شد)

چون کسالت آقای میرزا اسمعیل خان وکیل نماینده محترم اعتداد پیدا کرده است وقادر بحرکت نیستند و تقاضای دو هفته مرخصی از پانزدهم بهمن ماه فرموده اند بنابراین کمسیون عذر مشروح ایشان را در نظر گرفته از ۱۵ بهمن ماه الا آخر دوره پنجم مرخصی ایشان را تصویب می نماید.

رئیس - رأی گرفته می شود بمفاد خبر آقایان موافقین قیام فرمایند

(اغلب برخاستند)

رئیس - تصویب شد. راپرت مرخصی آقای طاهری

(باین مضمون قرائت شد)

نظر باینکه آقای طاهری نماینده محترم کاملا نتوانستند از مرخصی سابق خود استفاده نمایند و توسط آقای حائری راده استدعا کردند که از تاریخ هفتم بهمن ماه الا آخر بایشان مرخصی داده شود و کمسیون نظر بسابقه مرخصی ایشان تقاضای آقای حائری را رد پذیرفته مرخصی آقای طاهری را تا آخر دوره تصویب می نماید.

رئیس - آقایانیکه باین خبر موافقند قیام فرمایند.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. خبر دیگر راجع بمرخصی یکماهه آقای امیر حسینخان بختیاری است.

(بشرح آتی قرائت شد)

آقای امیر حسینخان بختیاری نماینده محترم سابقاً ۴ روز استعفا کرده بودند و چون دلیل موجه داشت مجلس شورای ملی تصویب نفرمودند در چهاردهم بهمن سی روزه استجازه نموده و بطوری که توضیح داده اند علت غیبت را بعلل کسالت مزاج و توقف اجباری دانسته.

علیهذا کمسیون این دلیل را موجه پنداشته از سوم شهریور الی سوم مهر تصویب مینماید که غائب با اجازه محسوب گردند.

رئیس - رأی گرفته می شود بمفاد این خبر. آقایانی که موافقند قیام فرمایند.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. ماده اول لایحه خط آهن که خارج از دستور شده بود گویا در خارج موافقت حاصل شده است اگر آقایان موافقت می فرمایند جزء دستور شود پیشنهادی از طرف آقای تقی زاده و جمعی دیگر رسیده است قرائت می شود.

(بشرح ذیل خوانده شد)

ماده اول - مجلس شورای ملی ساختن خطوط راه آهن اصلی مملکت را بدولت اجازه می دهد و دولت مکلف است پس

از جمله متخصصین لازم و مطالعات کافی در فوائد اقتصادی و سیاسی و نظامی یك راجنه خط عمده که ساختن آنها را مقدم برخطوط دیگر می داند نتیجه را بمجلس شورای ملی عرضه و تصویب مجلس را در انتخاب آن خطوط تحصیل نماید.

رئیس-مخالفی نیست

بعضی از نمایندگان-خیر

رئیس-مطلع است امضاءهم خوانده شود.

بعضی ازنمایندگان-لازم نیست

رئیس-رأی گرفته می شود.

عدل-بنده یك پیشنهادی دارم.

رئیس-پیشنهاد آقای عدل

(مضمون ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم در ماده اول جدید پس از لفظ خطوط اصلی مهم اضافه شود.

مخبر-بنده آن پیشنهاد اول آقای تقی زاده و جمعی از آقایان را قبول میکنم.

وزیر فوائد عامه-همه را قبول میکنیم ما که موافقت میکنیم برای این است که وقت مجلس تلف نشود.

رئیس-کمسیون هم قبول میکند

مخبر-بله قبول میکنم

رئیس-رأی گرفته می شود بماده اول بطوریکه بعرض مجلس رسید بااین اصلاح آقایانیکه موافقند قیام فرمایند

(اکثر قیام نمودند)

رئیس-تصویب شد. ماده سوم قرائت می شود.

(بشرح ذیل خوانده شد)

ماده سوم-برای تهیه نقشه مقدماتی راه و نقشه ترتیب استخراج آهن وتاسیس کارخانه آهن آب کنی در ایران دولت مجاز است یك نفر متخصص آمریکائی و یکنفر متخصص آلمانی بلافاصله پس از تصویب این قانون وعده کافی مهندسین ایرانی استخدام نماید.

رئیس-آقای یاسائی

(اجازه)

یاسائی-مخالفت بنده با این ماده از نقطه نظر کمی متخصصین است که دراین ماده است نوشته شده (برای تهیه نقشه یك نفر متخصص آمریکائی و یکنفر متخصص آلمانی) بنظر بنده دونفر برای نقشه برداری خطوط اصلی خیلی کم است واینقدر مهندسین داخلی هم ما نداریم که بتوانند کمك بکنند.

عقیده بنده این است که عده متخصص را بنظر دولت واگذار کنیم و بنویسیم عده لازم تا دولت بنظر خودش عده که لازم است از آلمان و آمریکا استخدام کند. تعیینش بنظر بنده لزومی ندارد.

زیرا خطوط اصلی که بنظر آقایان هست که باید نقشه برداری بشود زیاد است مخصوصاً مسئله استخراج آهن تاسیس کارخانه لابد برای اینکار هم متخصص لازم است و دونفر بعقیده بنده کم است و همین قدر بنویسم عدهٔ (لازم) کافی است

وزیر فوائد عامه-بنده کاملا تصدیق دارم که بادونفر نمیشود این کارها را انجام داد ولیکن برای شروع دونفر را ما عجالتاً لازم می دانیم بعد هرقدر لازم شد خود آنها هم همراهی میکنند عده ای را که لازم داریم بطور تحقیق ممکنست بعد آورد وتصویب کرد فعلا این دونفر کافی است وآن عده هم که برای کمك لازم است در ابتدای کار مهندسین درخود ایران هستند

رئیس-آقای آقامیرزا شهاب

(اجازه)

آقا میرزا شهاب-برخلاف فرمایش آقای یاسائی بنده همین ماده را نسبت به دونفر ناقص می دانم برای اینکه بموجب قانونی که درمجلس تصویب شده است برای کنترات مستخدمین خارجی چند چیز باید منظور شود

یکی مدت خدمت یکی مبلغ ویکی ملیت

در این ماده نه ابتدای مدت نه خود مدت نه انتهای مدت ونه مبلغی که بموجب کنترات باید بآنها داده شود هیچکدام قید نشده است

این ماده باینطور اگر بگذرد برخلاف صریح آن قانونست که راجع بکنترات باید بآنها داده شود هیچکدام قید شده است واین ماده باینطور اگر بگذرد برخلاف صریح آنقانونست که راجع بکنترات مستخدمین خارجی از مجلس گذشته است

بجهت اینکه اینجا نوشته است دولت مجاز است کنترات بکند خوب آنوقت باچه حقوق؟ اینجا معلوم نیست درصورتی که اینجا تصریح میشود که اینها بایستی معلوم باشد

یکی اینکه درچه مدت واز کی؟ آنهم معلوم نیست

استدعا میکنم این ماده را اصلاح بفرمائید که اشکال قانونی نداشته باشد

وزیر فوائد عامه-اولا راجع باینکه موافق آنقانون باید اینها تعیین شود؟ آن قانون خودش یك قانون عادی است ومجلس دراینجا اجازه می دهد که دونفر را استخدام کنند

ولی محض اینکه اشکال آقایان رفع شود ممکنست دوکار کرد یکی مدت را دراینجا قرار بدهیم دوسال که بعداً اگر لازم شد دومرتبه تجدید کنیم یکی هم حقوق این دونفر سالیانه از بیست وپنجهزار تومان تجاوز نکند

وایکن اگر بخواهیم بیش از این جزئیاتش را تعیین کنیم خیلی طول خواهد کشید وچون مجلس هم تمام میشود گمان میکنم خود آقایانهم موافق باشند که حیف خواهد بود که چند ماه هم اینکار بتاخیر بیفتد

ممکن است پیشنهادی دراینموضوع از حیث مدت ومبلغی که عرض کردم بکنند ما هم قبول میکنیم

رئیس-پیشنهاد آقای رضوی

(بشرح ذیل خوانده شد)

بنده پیشنهاد میکنم کلمه امریکائی و آلمانی از ماده سوم حذف شود

رئیس-آقای رضوی بفرمائید

رضوی-اولا چون دراین قانون همه اختیارات بدولت داده شده که خطوط اصلیه را برود مطالعه کند و نقشه کشی کند بیاورد اینجا وتمام اختیارات بدولت داده شده

بنده عقیده ام اینست که این مسئله هم اختیارش بدولت داده شود و اینکه متخصص امریکائی باشد یا آلمانی بنده این را صلاح نمی دانم زیرا ازقراری که شنیده ام سوئدی ها وبلژیکی ها تخصصشان در خط آهن بیشتر از آمریکائیها است وهم ارزانتر می آیند...

(همهمه بین نمایندگان)

رضوی-آقا بگذارید حرفم را بزنم بجهة اینکه متخصصین امریکائی اگر بناشد متخصصین اصلیشان بیایند باده هزار و بیست هزار دلار واینطورها نمی آیند ولکن اگر بناباشد بلژیکی یاسوئدی یا از آنهائی که تخصص دارند بیایند هم ارزانتر تمام میشود وهم بهتر است

بنابراین پیشنهاد کردم اختیارش را بدولت واگذار کنند که هر کدام را بصرفه و صلاح نزدیکتر است آنها را بیاورد ولازم نیست دراینجا ذکر شود

رئیس-آقای مخبر

مخبر-قبول نمی کنم

رئیس-رای می گیریم بقابل توجه بودن این پیشنهاد. آقایانیکه موافقند قیام فرمایند

(چند نفری قیام کردند)

رئیس-قابل توجه نشد. پیشنهاد آقای دکتر آقایان

(بشرح ذیل خوانده شد)

ماده ۳ را به ترتیب ذیل پیشنهاد می کنم:

برای مطالعات اولیه تهیه نقشه لازمه راه ومطالعه استخراج آهن وتأسیس کارخانه آهن آب کنی دولت مجاز است دو نفر متخصص درجه اول که یکی از آنها امریکا ودیگر آلمانی باشد وعده کافی مهندسینی ایرانی بلافاصله پس از تصویب اینقانون استخدام نماید

رئیس-آقای دکتر آقایان

(اجازه)

دکتر آقایان-اینماده بطوریکه تنظیم شده است قبل از اینکه آن دونفر متخصص وارد شوند دولت نمیتواند شروع بکار بکند این قسمت ازنقطه نظر فنی هم غلط است و یك مدتی هم بخود و غلط طول میکشد.

رسیدگی ونقشه برداری همیشه مستقیم بدو قسمت است در ممالکی که ارتفاعاتش یعنی کوهستانش رسیدگی نشده است اولا یك قسمت فنی دارد که باید یك متخصصین یعنی نه ازمهندسین درجه اول یك مهندسین عادی بایك لوازماتی که خیلی سبك وزن است این راه هارا طی بکنند وارتفاعاتش را معین بکنند

برای اینکه وقتی متخصصین جمع میشود آنها بتوانند مقدمتاً باین قضیه رسیدگی کنند وبتوانند تشخیص بدهند که این خطی که ساخته میشود

بچه نحو وازچه راهی باید عبور شود و برای اینکه وقت زیاد طول نکشد باید دولت اجازه داشته باشد عملیات مقدماتیش را شروع کند وازطرف دیگر اینجا ماقید کرده ایم

متخصصین آلمانی وامریکائی من هیچ حرفی ندارم باشد ولی چیزی که هست این متخصصین باید متخصصین درجه اول باشند

ممالکی که تاحال راه آهن ساخته اند خیلی اتفاقات پیش آمده است که (ممکن است مثالهایش را عرض کنم) درنتیجه کمی اطلاع مهندسینشان بعد از آنکه یك مدتی کار کرده اند

آنوقت یك عیوبی برخورده اند ومجبور شده اند پولهای فوق العاده زیادی خرج کنند برای اینکه این عیوب را رفع کنند پس برای اینکه برای ما یك همچو اوضاعی پیش نیاید خیلی بهتر است که ما اعتباری که بدولت میدهیم یك اعتبار متنابهی باشد واگر سالی بیست هزار تومان بیشتر یا کمتر مواجب بدهد.

دریك چنین کاری اهمیت ندارد ولی شرطش این باشد که آنها متخصص درجه اول باشند یعنی یك اشخاصی باشد که در ممالك خودشان مباشرت ساختمان یکی دو راه آهن را کرده باشند وآن راه آهن هائی هم که ساخته اند موردتصدیق شده باشد و دولت یك اسناد ودلائل صحیحی دردست داشته باشد که آنجا کاندیدهائی که معرفی میکنند دارای این صفات هستند آنوقت آنها را استخدام کنند.

وزیر فوائد عامه-دو موضوع را ایشان اظهار کردند یکی اینکه متخصصین درجه اول باشد یکی هم اینکه بلا فاصله شروع بکار بکنیم با مهندسینی که اینجا هستند آنچه که باید بلافاصله شروع شود ازخود ماده

هم هست وهمین کاررا خواهیم کرد و با مهندسینی که اینجا هستند اینکار را خواهیم کرد تا آن مهندسین برسند

واما راجع بقسمتی که دردرجه اول باشد خوب بود مثلا مینوشتند دیپلمه هم باشند!

اینها شرایط فرعیه است.

بنده تذکر ایشان را قبول میکنم ولی درماده ازومی ندارد نوشته شود

(عده قلیلی برخاستند)

رئیس-قابل توجه نشد. پیشنهاد آقای آقامیرزا شهاب تبصره ایست

(بشرح ذیل خوانده شد)

تبصره ماده سوم-حقوق دونفر مستخدمین مزبور درماده فوق درسال بیشتر از بیست وپنجهزار تومان ومدت استخدام آنها بیشتر ازدوسال نخواهد بود

رئیس-آقای مدرس هم همین پیشنهاد را کرده اند. آقای سهراب زاده هم درین زمینه پیشنهادی کرده اند.

مخبر-بنده قبول میکنم.

رئیس-پیشنهاد آقای دکتر مصدق.

دکتر محمدخان مصدق-خیر آقا بنده پیشنهادی دراین ماده ندارم. ماده اول بود.

رئیس-مورد ندارد

دکتر مصدق-خیر. پیشنهاد آقای کازرونی هم تأمین شد

کازرونی-بلی بنده استرداد می کنم.

رئیس-رأی میگیریم بماده سوم بضمیمه تبصره. آقایان موافقین قیام فرمایند

(اکثر قیام نمودند)

رئیس-تصویب شد ماده چهارم

(بشرح ذیل خوانده شد)

ماده چهارم-برای حقوق و مخارج متخصصین وسایر مخارج نقشه برداری مبلغ دویست وپنجاه هزار تومان ازعوائد قند و چای بدولت اعتبار داده میشود.

رئیس-آقای کازرونی

(اجازه)

کازرونی-بنده گمان میکنم که این دویست وپنجاه هزار تومان بااین وظائف وتکالیفی که دراین لایحه درنظر گرفته شده کافی نباشد....

(همهمه نمایندگان)

کازرونی-اجازه بفرمائید. ازجمله چیزهائی که دراین لایحه هست تهیه یك کارخانه آهن آب کنی است. اگر این است که دویست وپنجاه هزار تومان کافی نیست اگر چیز دیگر است بنده نمیدانم

وزیر فوائد عامه-بنده گمان میکنم در کمیسیون هم به آقا عرض کرده بودم دویست وپنجاه هزار تومان راما برای مخارج نقشه برداری ومتخصصینی که میآوریم مخارج میکنیم.

حالا البته من نمیتوانم تعهد کنم که بیش ازاین مخارج پیدا نکنند. وآقا هم نمی توانند بگویند چقدر بیشتر میخواهد هروقت بیشتر لازم شد می آئیم ومجددا از مجلس میخواهیم.

جمعی ازنمایندگان-مذاکرات کافی است.

رئیس-رأی میگیریم بماده چهارم آقایانی که موافقند قیام فرمایند.

(اکثر برخاستند)

رئیس-تصویب شد ماده پنج قرائت می شود

(بشرح ذیل قرائت شد)

ماده پنجم-وزارتین فوائد عامه ومالیه هریك درحدود وظائف خود مامور اجرای این قانون هستند.

رئیس-مخالفی ندارد

(گفته شد خیر)

رئیس-رأی گرفته میشود به ماده پنج آقایانی که تصویب می کنند قیام فرمایند.

(اکثر قیام نمودند)

رئیس-تصویب شد. شور در کلیات است مخالفی ندارد؟ آقای شریعت زاده

(اجازه)

شریعت زاده-موافقم

رئیس-مخالفی ندارد؟

(بعضی گفتند خیر)

رئیس-رای گرفته می شود باین قانون که مشتمل بر پنج ماده است باورقه

(اخذ آراء بعمل آمد)

رئیس-اخذ اوراق رای تمام شد

(استخراج آراء نیز بعمل آمده (۹۱) ورقه سفید تعداد شد)

رئیس-عده حضار ۹۳ باکثریت ۹۱ رای تصویب شد.

اسامی رأی دهندگان-آقایان: سلطان ابراهیم خان افخمی. علیخان اعظمی میرزا سید جواد محقق. میرزا آقاخان عصرانقلاب. میرزا سید احمد بهبهانی. ارباب کیخسرو شاهرخ. میرزا محمد تقی ذوالقدر. آقا سید حسن مدرس. فرج الله خان آصف کردستانی. میرزا هاشم آشتیانی. آقا رضا تجدد. میرزا زین العابدین رهنما. هائم. اکبر میرزا. سید محی الدین. شهروانی. میرزا سید حسن کاشانی. آقا سید یعقوب. میرزا مهدیخان زاهدی. آقا سید مصطفی بهبهانی میرزا محمد تقی بهار. میرزا رضاخان افشار آقا شیخ فرج الله. میرزا حسین خان اسفندیاری حاج حسن آقا ملك. ابوالحسن پیرنیا. آقاسید ابراهیم ضیاء. دکتر آقایان. دکتر ضیائی. شیخ الاسلام ملایری. عباس میرزا فیروز. میرزا سیدحسن خان زعیم. حاج سید عبدالعلی طباطبائی دیبا حائری زاده. شیخ محمد علی طهرانی. میرزا یوسف خان قائم مقام. حاج آقا رضا رفیع. میرزا محمد خان مصدق. امیر حسینخان بختیاری. حاج میرزا علی رضا قمی. حاج شیخ عبد الرحمن صالحی. رضا مهدوی. میرزا محمدحسین صدرائی سید ابوالفتوح. میرزا عطاءالله خان روحی سلیم ایزدی. میرزا احمد خان شریعت زاده. دکتر حسینخان بهرامی. غلامحسین میرزا. میرزا ابراهیم خان سهراب زاده میرزا محمودخان وحید. میرزا عبدالعزیز مفتی. میرزا آقاخان دیوان بیگی. حاج میرزا احمد خان اتابکی. محمد تقی خان اسعد. میرزا سید احمد احتشام. میرزا یدالله خان. حبیب الله خان شادلو. شیخ جلال الدین. حاج میرزا اسدالله خان کردستانی. حاج میرزا یحیی دولت آبادی حاج میرزا عبد الوهاب. سهراب خان ساکنیان. میرزا محمد خان معظمی. سیف الله خان اسکندری. فتح الله میرزا هرمزی. میرزا علی کازرونی. میرزا لطف الله خان لیقوانی. میرزا جواد خان خوئی. سید عبدالعلی میرزائی. میرزا عبدالله پاسائی. سید علاءالدین بهبهانی میرزا محمد خان وکیل. سید کاظم خان اتحاد. میرزا رضاخان حکمت. سید محمد علی شوشتری. میرزا عبدالحسین صدر. میرزا حسن خان پیرنیا. حاج آقا اسمعیل عراقی. آقا سید حسن تقی زاده. شیخ محمد علی الموتی. میرزا حسین خان پیرنیا.

رئیس-پیشنهاد آقای تقی زاده وجمعی دیگر از آقایان

(بشرح ذیل خوانده شد)

پیشنهاد می کنم بعداز لایحه راه آهن بلافاصله لایحه هواپیمائی یونکرس جزو دستور شود

رئیس-آقای افسر

(اجازه)

افسر-بنده فعلا تفریغ بودجه مجلس وبودجه مملکتی را لازم تر میدانم مخالفتی هم با اصل هواپیمائی ندارم بعد از آنها مطرح شود...

بعضی ازنمایندگان-رای بگیرید

رئیس-خوب آقایان التفات بفرمایند توضیحشان تمام شود بعد رای می گیرم

افسر-عرض می کنم بودجه مملکتی الان بلاتکلیف است. اگر بناشود بودجه مملکت تصویب شود تمام ادارات بلاتکلیف میمانند همین طور وزارت مالیه این مهم است و بودجه مجلس هم همانطور که آقای ارباب فرمودند مهمتر این لایحه هم بجای خودش خوبست ولی بااین شدتی که بودجه مملکت لازم است آن لازم نیست

رئیس-رای می گیریم باین پیشنهاد آقایانی که تصویب می کنند قیام فرمایند

(اکثر قیام نمودند)

رئیس-تصویب شد. خبر کمسیون فوائد عامه راجع بهواپیمائی یونکرس مطرح است آقای اتحاد

(اجازه)

اتحاد-بنده دیروز این خبر کمسیون را بعنوان یك طرح قانونی تقدیم مقام ریاست کردم. مقصود ازاین کار این بود که چون یکی از کارهای فوق العاده مهم است و لازم است تصویب شود. اگر بخواهیم راپرت کمسیون را مطرح کنیم برفرض اینکه یك شور هم بشود ممکن است پیشنهادی بشود و ثانیاً بکمسیون برگردد از این جهت تقاضا می کنم که عین آن طرح را اجازه بدهید در مجلس مطرح شود که هرچه می شود در خود مجلس بشود.

رئیس-بنده تصور میکنم که این لایحه یك شور بیشتر نداشته باشد برای این که فقط خرج است یك قرار دادی دولت می بندد با یك کمپانی که در هفته چند پست هوائی را به نقاط ایران حمل کند بنابراین ازنقطه نظر خرج تلقی می شود ویك شور بیشتر ندارد. شور در کلیات است.

آقاسید یعقوب-بنده پیشنهادی راجع بدستور عرض کردم

(بشرح ذیل خوانده شد)

بنده پیشنهاد می کنم جلسه ختم ودو ساعت بغروب تشکیل شود.

رئیس-آقای آقاسید یعقوب

آقاسید یعقوب-بنده توجه می دهم آقایان را باین که کاملا بااین مسئله موافقم ولی الان یکساعت بعداز ظهر است وسر ما همه گیج است بنده پیشنهاد کردم الان برویم تا نهارمان را هم بخوریم بعضی چیزهای دیگر هم هست که در نظر می گیریم دوساعت بغروب مانده مجلس تشکیل می شود حالا همه خسته شده اند

رهنما مخبر-این مسئله عجالتاً در دستور واقع شده وبطوری که مشاهده می شود آقایان نمایندگان که موافقت می کنند جزو دستور شود صبر هم می کنند معمولا ما روزها ساعت یك ونیم بعد از ظهر از مجلس خارج می شدیم در صورتی که میبایست برویم منزل نهار بخوریم ولی امروز اداره مباشرت تهیه نهار کرده میرویم آن اطاق نهار می خوریم وتا بروند نهار را حاضر کنند ممکن است این مسئله مطرح بشود بعد بروند نهار بخورند

رئیس-رای می گیریم به پیشنهاد آقای آقاسید یعقوب. آقایان موافقین قیام فرمایند.

(چند نفر قیام نمودند)

رئیس-تصویب نشد. شور در کلیات این لایحه است. آقای عراقی

(اجازه)

عراقی-موافقم

رئیس-آقای شیروانی

(اجازه)

شیروانی- موافقم
رئیس- آقای کازرونی
کازرونی- موافقم
رئیس- آقای اتحاد
اتحاد- موافقم
رئیس- آقای روحی
روحی - موافقم
رئیس- آقای امامی
امامی- موافقم
رئیس- آقای میرزائی
(اجازه)

میرزائی- بنده در اصل واساس این لایحه مخالفت ندارم ولی درطرز تنظیمش مخالفم وآن این است که بنده نمیدانم چه شده که در تمام قضایا و لوایحی که دولت پیشنهاد می کنند باید خراسان هیچ در نظر نباشد.

بعضی از نمایندگان- هست

میرزائی - نیست. علت اینکه درهر قسمتی باید خراسان محروم باشدچیست؟! والا در قسمت هواپیمائی خیلی موافقم و استدعامیکنم که‌دولت‌موافقت کندوخراسان را هم ضمیمه کند

مخبر - برای اینکه تقریباً موضوع راه‌آهن تجدید نشود لازم است‌عرض کنم که دولت فعلا درنظر گرفته است سه‌خط راکه درآنجا ها هواپیمائی دایرشود یك بودجه هم برای این سه خط منظور کرده وآن هم ازنقطه نظر این بوده است که بعدها وقتی که بودجه زیادترشد سایرجاها وآنجا که آقادرنظردارند ودر تمام‌مملکت خطوط هواپیمائی دایر کنند.

حالا آقای محترم که‌نماینده مشهد هستند و دیگری هم که نماینده ولایت دیگراست میگویند که چراآنجارامنظور نکرده‌اند

درصورتی که فعلادولت سه‌خط‌اصلی راکه لازم است درنظر گرفته وبعد هم‌به دولت اجازه داده می‌شود که بودجه‌اش‌را تهیه کندکه برای سایر نقاط هم درست بکند.

بنابراین خوب است آقایان موافقت بفرمایند که مذاکرات در کلیات ختم شود.

جمعی ازنمایندگان- مذاکرات کافی است.

رئیس - رأی می گیریم برای ورود در شور مواد. آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمایند

(اکثرقیام نمودند)

رئیس- تصویب شد. ماده‌اول‌قرائت می‌شود.

(بشرح‌ذیل خوانده‌شد)

ماده اول- مجلس شورای ملی حق انحصاری هواپیمائی را در سه خط ذیل برای مدت پنجسال‌ازتاریخ‌تصویب‌وامضاء و مبادله این قرار داد بمؤسسه هواپیمائی یونکرس واگذارمیکند که بلافاصله‌خطوط ذیل‌را برقرار نمایند:

طهران- بندر پهلوی- تهران -بندر بوشهر- تهران-قرةتو

رئیس - آقای عراقی
(اجازه)

عراقی - موافقم
رئیس- آقای شیروانی
شیروانی-موافقم
رئیس- آقای کازرونی
کازرونی- موافقم
رئیس- آقای آقاسیدیعقوب
(اجازه)

آقاسید یعقوب- خیلی متأسفم که در یك‌لایحه که اساسا فوق‌العاده بنده باآن متوجه‌بودم آقایان عجله میکنند

بنده استدعا کردم ازآقایان که یك لوایح دیگری هم‌دراین‌باب بمجلس آمده است دوساعت بغروب مانده جلسه کنیم‌یك اطلاعاتی پیدا کنیم تااینکه بدانندما حقیقة منافع مملکت خودمان رابرهمه کس مقدم میدانیم این است که عجله کردند و نگذاشتندوشوردر کلیات شدواستدعائی که بنده‌کردم توجه نفرمودند

بنده‌هم درماده اول عقایدخودم را عرض می کنم. عقیده اول بنده چنانکه آقای شیروانی که در کمیسیون فوائدعامه بوده‌اند عرض کردم این است که می گویم.

حالا ما نمیخواهیم هواپیمائی در مملکتمان باشد زوداست بچه‌دلیل؟ بدلیل اینکه پست عراق دوازده روز می‌آید. هنوز ماخط راه‌را درست نکرده‌ایم هنوز روابط‌را درست نکرده‌ایم

پستهای ماهنوز مرتب‌نشده است وسائط نقلیه‌مان در مملکت درست نشده است آنهائی که حالادر هواپروازمیکنند تمام این‌ترتیبات رامرتب کرده‌اند حالاما می‌خواهیم‌بهواپرواز کنیم طفره‌محال است!

پس‌فردا از کله می‌خوریم زمین!! چرا؟ بعلت اینکه می‌خواهیم طفره بزنیم طفره محال است. این طفل یك شبه ره صد ساله برود محال‌است بایدقدم قدم‌جلو رفت همان‌طوری که دنیا ترقی کرده ماهم باید ترقی کنیم

یك مرتبه ما نمیتوانیم پرواز کنیم بآسمان‌بسیارخوب خدا کند بتوانیدپرواز کنید بنده‌هم‌عرض میکنم این‌مخارجی که دولت میخواهد الان متحمل بشود برای همین بستهای‌ماکه الان هست‌خرج کند و آنهارامرتب کند

که جماعتی از ایرانی‌ها ازآن نان میخورند وبکار واداشته میشوند. ترقیات مملکت درآباد کردن‌دهات‌است که‌بواسطه همین حمل ونقل که مادارایم بکلی دست رعایا بسته میشود. شما میفرمائید عیبی ندارد

میگوئید پنج ساعته پرواز کنیم‌بنده عرض میکنم شما میگوئید سرمایه دارها پنج ساعته پرواز کنند. اما آن‌بدبخت های دیگری که نمی‌توانند پرواز کنند؟! این راهم بنده میگویم که دراین ماده که ذکر شده است طهران بندر پهلوی، طهران بندر بوشهر طهران قرةتو بچه تضمیناتی کمپانی این کار را خواهد کرد اگر تخلف کرد ماچه‌ماده‌ای برای اوداریم

اینها چیزهائی است که برای‌اطلاعات ما برای خاطراینکه یا یك‌موادی راتنظیم کنیم که نافع بحال مملکت باشد بنده میگوئم‌درتحت چه تضمیناتی کمپانی راقرار میدهند؟

این است‌عرایض‌بنده که‌خواستم‌بازبا مطالعه ودقت‌این‌لایحه‌بگذرد

مخبر - بنده یك عرض مختصر می کنم ودرسایر مواد بسایر موافقین‌واگذار میکنم صحبت بدارند این قسمت‌را آقای آقاسید یعقوب صحیح‌میفرمایند امروزدو حمله اساسی بیك صفوفی شده یك حمله اساسی لایحه بود که‌آقای وزیر فوائدعامه آوردند گذراندند واین همیك حمله‌دیگر که موسسات زندگانی الاغ وشتر واینهارا خراب‌میکند

حمله خیلی‌شدیدیست سبت‌بآنها ولی اساساً در اینجا مسئله را نمیتوان منطقی قرارداد که فردا گاریخانه‌ها میخوابد. البته وقتی گاری‌خانه‌ها خوابید اشخاص آن ها جوردیگر کارمیکنند

این دلیل نمیشود که پست تهران حتماً تابوشهریك ماهه برود این‌خیلی بد است فضیحت است برای تجارت هم مضر است‌اگر هفت ساعت برود برای تجارت هم بهتراست بنده گمان کردم که‌در کلیات این مسئله این داسوزی‌ها نمی شود والبته هم‌نخواهد شد بعد درمواد اگر آقایان نظریاتی دارند بفرمایند تاجواب داده شود

جمعی‌ازنمایندگان - مذاکرات کافی است.

رئیس - پیشنهاد آقای میرزائی
(بشرح‌ذیل‌خوانده‌شد)

بنده پیشنهاد میکنم ماده اول بعد از(طهران - قرةتو) (تهران - مشهد) هم‌اضافه‌شود

رئیس - آقای‌میرزائی

میرزائی - متاسفانه فرمایشات آقای مخبر بنده رااقناع‌نکرد و ناچارم عرض کنم که کسر بودجه دلیل نمیشود که یك قسمت مملکت خراب بماند و یك قسمت آبادشود

اگر بناباشد یك قسمت مملکت ترقی کند وآباد شود ویك‌قسمتش خراب‌بماند تمام آن مملکت فانی میشود وعلت اینکه خراسان که موقعیتش از بعضی از ایالات مهمتراست وموقعیت سیاسی آن‌هم مهمتر است و خاکش هم وسیعتراست باید از هواپیمائی محروم باشد وسایرجاها نباشد چیست؟

این است که بنده پیشنهاد کردم و استدعامیکنم خراسان راهم ضمیمه کنندوما راازاین‌قسمت محروم‌نکنند

رئیس - آقای شیروانی
(اجازه)

شیروانی - اساساً بنده شایددربعضی مواردهم که پیش‌آمده این‌عقیده رااظهار کرده‌ام حالاهم‌عرض میکنم یك‌روزی‌در ایران اساساً خراسان‌جدابود آذربایجان جدابود. کرمان‌جدا بود که هرکس حق داشت سنك محوطه خودش‌را بسینه بزند ولی امروز مملکت عبارت است‌ازایران خراسان ایران‌است آذربایجان‌ایران‌است کرمان‌ایرانست‌وبالاخره‌هیچ‌تفاوتی‌بین‌هیچ نقطه ازمملکت‌نیست

حالا بنا اینکه بنده در لایحه راه آهن مخالف‌بودم که تغییر داده‌شدو گفتند خوب است این کار را بکنیم که بکلی اسامی شهرها را برداریم وبگوئیم حالا راجع به نقشه کشی‌است وبعدتعیین محلش میشود ولی این‌رامتأسفانه نمیشود این کار را کرد وبنده استدعامیکنم ایشان‌پیشنهاد شان رامسترد کنندوپیشنهادهائی‌ازقبیل‌راه آهن‌راباز‌نکنندچون‌این‌رادیگرنقشه نمی خواهیم‌بکشیم

فردا باید عمل‌شود وآئروپلان‌پرواز کند. اگرهر کدام‌ماهابخواهیم‌پیشنهاد کنیم وشهرخودمانرا درنظربگیریم یکی اینکه این‌فکر مضر است ویکی‌هم وقت مجلس‌خراب میشود و استدعا میکنم آقا پیشنهادشان‌رایس‌بگیرند

رئیس - آقای‌مخبر
مخبر - بنده‌قبول نمیکنم
رئیس - رأی گرفته میشود
یاسائی - بنده‌اخطار دارم
رئیس - بفرمائید
یاسائی - آقای رئیس فرمودند که این‌لایحه یك‌شوردارد‌ولی‌بعدازاینکه بنده مطالعه کردم در بعضی از موادش بنظرم میاید دوشوری است زیرا که درماده شش این‌لایحه‌نوشته‌است:

تعیین‌تعرفه کرایه وشرایط‌مسافرت و محمولات وهم‌چنین‌تعیین‌نرخ اضافی‌پستی منوط بنظریات و تصویب وزارت پست وتلگراف خواهدبود این ماده مادهٔ‌نیست که یك‌شوری باشد برای اینکه تعرفه که برای‌این کارنوشته میشود دوشوردارد. ماده هفتش میگوید: طیارات یونکرس وسایراوازم آن که برای‌حمل‌پست‌ضرورت داردوباستثنای بنزین ومواددهنی‌ازپرداخت حقوق گمرکی معاف خواهد بود. این‌معافیت از حقوق گمرکی باز دوشور دارد...

یکنفر ازنمایندگان - خرج است

یاسائی - خرج نیست‌معافیت‌ازحقوق گمرکی است و دوشور دارد بازماده نه میگوید:

انتقال این‌امتیاز بهرنحوی ازانحاء بدون تصویب مجلس شورای ملی بشمس یابشرکت دیگری ممنوع وموجب الغای این‌امتیازخواهدبود.

مااین‌راامسش را امتیاز میگذاریم. چه‌امتیازی ازمجلس بایك شوره‌میگذرد؟ بنده عقیده‌ام این است فقط اینکه درماده سوم‌نوشته است

که‌دولت‌ایران‌ازتاریخ‌استقرارپست‌هوائی‌تا مدت هیجده ماه‌برای‌پرواز درسه‌خط فوق ازقرار هرمیل(کیلومتر) سه قران‌بعنوان کمك خرج بمؤسسه یونکرس خواهد پرداخت این یك ماده‌اش یك شور دارد ولی سایر موادش بعقیده بنده‌دوشوری است وبرخلاف نظامنامه است که یك‌شور بشود

رئیس - ماده شش و آن ماده دیگری که‌بآن اشاره کردند ازنقطه نظر خرج‌است واماآسم این‌را که‌امتیاز گذارده اندابن یك‌سهوی‌است باید تبدیل‌شود به قرارداد واین امتیاز مثل سایر امتیازات معمولی‌نیست

برای اینکه آن امتیازات مصطلح که مجلس تصویب میکند دولت دستی میگیردو آنجاباید خرج کندبنابراین‌این کلمه امتیاز این سوء تفاهم را ایجاد کرده پیشنهاد آقای امامی و آقای دکتر آقایان

میرزائی - به پیشنهاد بنده رأی گرفته‌نشد

رئیس - رأی میگیریم‌بپیشنهاد آقای میرزائی. آقایانی که قابل توجه میدانند قیام‌فرمایند.

(چند نفرقیام‌نمودند)

رئیس - قابل توجه نشد. پیشنهاد آقای امامی ودکتر آقایان

(بشرح‌ذیل‌خوانده‌شد)

بنده پیشنهاد میکنم. که (طهران - تبریز)هم اضافه‌شود. دکتر آقایان

بنده پیشنهاد میکنم در ماده اول بعد ازطه ان قره‌تو اضافه‌شود (طهران- تبریز) امامی‌خوئی

رئیس - آقای امامی
(اجازه)

امامی - درماده‌هشت این‌قراردادر قسمت (ز) میویسد:

درصورتی که دولت بخواهد مؤسسه یونکرس متقبل میگردد که موافق دستور دولت‌خطوط‌ذیل‌را دائر وبرای‌اداره این امرطیاره چی و میکانیك‌چی ایرانی بقدر کفایت تعلیم‌وتربیت نماید این‌قسمت (در صورتی که‌دولت بخواهد)حذف‌میشدتصور میکنم مقصود خیلی ازنمایندگان‌را تامین میکرد

چنانکه بنده در این ماده‌هم یك پیشنهادی کردم ولی چون احتمال می دادم که‌آقای مخبر باخلاف‌این جمله‌موافقت نمیفرمایند ازاین‌جهت خواستم‌نظرآقایان نمایندگان‌را که‌علاقه‌تامی‌بآذربایجان‌دارند دراینجا تامین‌بشود.

رئیس - آقای‌مخبر

مخبر - بنده درآن‌قسمت اول‌عرض کردم که اگر ما بخواهیم دنبال این‌پیش نهادها را بگیریم یك بودجه سنگینی خواهدشد.

حالا دراینجا دولت در نظر گرفته است. یك‌خطوطی‌را. وعلت اینکه(اگر دولت بخواهد) نوشته شده است‌برای‌این است که اگردولت بودجه‌اش را اول تهیه کند ووسائلش رافراهم کندآنوقت‌شروع کند واین‌جمله باقی باشد بهتراست که بعدها دولت بتواند در بودجه مملکت مبالغ‌بیشتری برای‌این کارپیش‌بینی کند و درآن صورت البته این خطوط هم دائر خواهدشد

ولی با این صورت البته تصدیق می فرمائید که باسی‌هزارتومان خطوط‌مملکت رانمیشودهواپیمائی‌درست کرد

رئیس - رأی میگیریم باین پیشنهاد آقایانی که قابل توجه می دانند قیام فرمایند

(چند نفری‌برخاستند)

رئیس - قابل توجه نشد. پیشنهاد آقای‌بهار.

(بشرح‌ذیل خوانده‌شد)

بنده پیشنهاد می کنیم درماده اول اضافه شود (تهران - شاهرود)

رئیس - آقای‌بهار

بهار - البته آقایان تصدیق‌میفرمایند مقصود بنده خط‌طهران وشاهرود نبودبنده بیشترمیل داشتم پیشنهاد آقای‌میرزائی از نقطه‌نظر نساوی‌مملکت‌تلقی میشدوبآن رأی می‌دادند ولی متأسفانه در قبال پیشنهاد ایشان‌آقای شیروانی

اظهاراتی فرمودند که بنده ناچارشدم‌برای جواب فرمایشات ایشان این پیشنهاد را تقدیم کنم

آقای شیروانی فرمودند که تمام نقاط‌ایران‌ایرانست‌وچون‌همه‌جاایرانست‌اگر ببعضی‌نقاط ایران ازطرف دولت‌مساعدت شد باقی نقاط ساکت بمانند؟

نتیجه که‌آقا گرفتنداین بود. درصورتیکه تمام نقاط ایرانست وبایستی اقداماتیکه از طرف مرکز ایران برای آبادی ایران می‌شود همانطور که‌دراخذ مالیات‌مساوات منظورشده است

درآن اقدامات هم‌باید مساوات‌منظور شود اگرچنانچه دولت ایران یعنی‌حکومت مرکزی ازبوشهروبندرپهلوی‌وقره‌تو‌یعنی ازجنوب وقسمتی ازشمال ومغرب زیادتر ازخراسان مالیات میگرفت

ما حق داشتیم بگوئیم چون‌خراسان مالیات کم بدولت میدهد یا در امور تجارتی خودش مسامحه میکند باید از اینحق محروم باشد ولی بحکم اینکه بالاخره همه جا ایرانست وهمه جا بالسویه مالیات میدهند وهمه‌جاازحیث‌حقوق‌سیاسی واجتماعی ومدنی و اقتصادی متساویند و بالسویه بهره میدهند

بهمان دلیل بایستی‌این قبیل‌مؤسساتی که درایران ایجاد میشود یا بقول آقای آقا سید یعقوب نشود یا اگر ایجاد می‌شود باید اقلا خطوط مهمه شمال و جنوب ومشرق ومغرب که منقسم می شود بچهارایالت این حدود بالسویه از آن مؤسسات بهره‌مند شوند

زیرا همه بالسویه بمرکز ایران مالیات میفرستند واینکه میفرمایندبالاخره ایران خراسان است.

بله‌آن خراسان هم مالیات میدهد و باید استفاده کند.

شیروانی- یکمرتبه نمی‌شود

بهار- پس هیچ نکنید. میگوید. مردیت بیازمای‌وانگه‌زن کن. اول‌امتحان کنید اگرپول ندارید مؤسسه یونکرس ایجاد نکنید.

وقتی ایجاد میکنید خراسان‌را نمی توانید باین‌کلمه اقناع کنید که ما پول نداریم.

بودجه نداریم یا بالاخره خراسان‌را نمیشناسیم!! خیر. چون از آنجا مالیات میگیرید باید برای آنهم‌خط هوائی ایجاد کنید خودآقا میدانید که خط پست‌هوائی یك تکانی بتجارت محل میدهد مراسلات تجارسریعترمیرسد.

قضایای تجارتی را تسریع‌تربجریان می‌اندازد. بورسهاونرخها را مفصلاومشروح تر بیکدیگرخبرمیدهند.

شما با این اقدامی که الان می کنید که تجارازلی (بقول‌اخیرپهلوی) و تجار غرب وتجارجنوب درعمل تجارتی ازتجار خراسان سریعترحرکت کنند و سریعتر کارکنند وبیشترمطمع باشند فتوای تمام شدن تجارهمدان و آذربایجان وجاهای دیگررامیدهید

پس بالاخره اگر بخواهید مساوات را منظوردارید باید هوا پیمائی را بخط مشرق‌یعنی‌خراسان که مشهدمرکز آنجاست وبخط مغرب وجنوب وشمال

یعنی بمراکز اینخطوط اربعه باید اتصال بدهیدبرای‌اینکه عمل‌تجارتی‌همه‌جا بالسویه بجریان بیفتد واگرهم پول‌ندارید استطاعت ندارید نکنید.

از روزی شروع باین‌کار کنید که بودجه‌تان کافی باشد.

این است که‌جواب آقارا مجبورشدم بتوسط این پیشنهادبدهم وپیشنهاد خودرا مستردمیکنم

مخبر- دراین قسمت بنده‌ازنقطه‌نظر پیشنهاد ایشان این عرایض را نمیکنم‌زیرا استرداد کردند وآقای بهاراین‌پیشنهادرا ازنقطه نظر پیشنهاد نکرده بودند وبرای یك مذاکراتی که میخواستند بکنند کردند.

بنده میخواستم ومعتقدم که درایران یك حس باید حکومت کند وآن یك‌حس این است که همه‌جا ایرانست وهمه‌جا وطن ماست وبالاخره فکر اینکه اینجا مشهد است‌آنجا تبریزاست آنجا خوزستانست با یك فکر ملی وعمومی‌نباید مقابله کندزیرا (البته الان نظری دربین نبوده‌است) ولی در سایـــر ممـــالك وقتی این فکرها می‌شده است مملکت سوق‌میشده است بعدم مرکزیت ودر ایران مرکزیت میخواهد

ایرانی میخواهد تمام وطنش ایران باشد وبالاخره طهران‌مشهدرا مثل‌طهران تصور کند و مشهد هم طهران را مثل مشهد.

این یکی ازطرف دیگر مایك‌قدری باین ریشه آب بدهیم ممکنست در این مجلس صدوبیست نفری صد وبیست فکر یااقلادوفکر پیداشود

باینجهت بنده معتقدم حالا که‌شروع بکار کردیم یك‌قسمت‌را دولت‌پیش‌انداخته است مابقی‌را هم البته همانطور که در آن جلسه معین شده است بودجه‌هایش‌رامعین میکنند وبمجلس میآورند وخیالات آقایان انجام میشود

رئیس- بنده تصور میکنم تقدیم این لایحه بیشتر ازحیث تجارت وجنبه ارتباط بادنیا بوده‌است

علی‌ای‌حال آقایان موافقتند جلسه‌راختم میکنیم.

در هـــر صورت جلسه برای دو ساعت بغروب امروز تشکیل خواهد شد.

(دراین موقع (یکساعت‌ونیم) بعد از ظهرجلسه‌تعطیل وسه‌ساعت بعدازظهرمجدداً تشکیل گردید)

رئیس- پیشنهادآقای دکترآقایان
(اینطورخوانده‌شد)

بنده پیشنهادمیکنم (طهران کرمان) هم اضافه شود

دکترآقایان - دراین دو سه روزه لوایحی که مطرح میشود ما بقدری در گذراندنش عجله داریم که بقول وفرمایش آقا میرزا شهاب ازهول حلیم توی دیك می‌افتیم

شیروانی- شخصاًخودجنابعالی اینطور هستید

دکترآقایان - درموقع کلیات لایحه آقایان اجازه نفرمودند که یك مذاکراتی بشود و وادار می کنند ما هارا بر اینکه یك‌پیش‌نهاداتی بکنیم برای

اینکه بتوانیم یک حرف هائی بزنیم.

ازروزی که بنده باین مجلس آمده‌ام تاامروز کوشش کرده‌ام از یک اصلی که مخالف اصل مشروطیت باشد تجاوز نکنم. بعقیده بنده این لایحه دو شور دارد.

(همهمه نمایندگان)

رئیس - شما پیشنهاد کرده‌اید طهران و کرمان اضافه شود. در پیشنهادتان صحبت کنید.

دکتر آقایان - در پیشنهاد صحبت می‌کنم. این مسئله سابقه هم دارد.

(صدای زنگ)

رئیس - خارج ازموضوع است

دکتر آقایان - پس اصلا حرف نمیزنم.

(بصندلی خود مراجعت نمودند)

رئیس - پیشنهاد آقای حائری - زاده.

(بشرح ذیل خوانده شد)

بنده پیشنهاد میکنم در ماده اول نوشته شود. طهران. اصفهان. کرمان. بوشهر.

حائری زاده. ما ها که دراینجا حاضر شده‌ایم مثل یک صاحب خانه هستیم که باطراف منزل خودش نگاه میکند هرجا تعمیراتی لازم دارد تعمیر میکند. اگر یک قسمت حیاط بکلی خراب شده باشد در یک قسمت دیگر مشغول نقاشی نمی شود اول خرابی های آنجا را رفع میکنند بعد میپردازد به نقاشی آن قسمتی که پرخرابه نیست.

ما باید نگاه کنیم ببینیم پست مملکت ما در خطوط مختلفه یعنی شمال و شرق و غرب چطور حرکت میکند؟ از اینجا ببندر پهلوی و از آنجا بقره‌تو پست با اتومبیل حرکت میکند ولی پست کرمان را با گاو و شتر و الاغ حرکت می‌دهند.

ما در آنجائی که پستش با اتومبیل حرکت میکند می گوئیم طیاره هم بالای سرش حرکت کند ولی آنجائی که با گاو و شتر حرکت میکند می گوئیم اصلا کاری هم لازم ندارد!

بنده عرض میکنم طیاره که از طهران به بوشهر می‌رود در اصفهان پیاده می‌شود ممکن است بعد بکرمان و از آنجا بشیراز و از آنجا به بوشهر برود.

اگر یک مبلغ جزئی یعنی همان تفاوت پستی را که امروز می دهند باو بدهند ممکن است پست کرمان را هم برساند و از آنطرف بشیراز و بوشهر برود تفاوت قیمت زیادی هم پیدا نمی‌شود و آن قسمتی هم که پستش بوسیله گاو و شتر حرکت می کند آنجا هم بوسیله طیاره تجارتش راه می افتد و از این خرابی یک قدری راحت می‌شود.

رئیس - آقای شیروانی

(اجازه)

شیروانی - این قبیل پیشنهادات البته خوبست بنده هم اگر ممکن بود برای دولت و بودجه مملکت پیشرفت کند با آقای حائری زاده موافقت میکردم ولی پیشنهاد هائی که باین ترتیب می شود و مخصوصاً مثلی هم که زدند معنایش این است که یک وقتی یک خانه خرابست حالا که می خواهیم چند اطاق آن خانه تعمیر کنند چون همه خانه محتاج بتعمیر است از تعمیر آن چند اطاق هم صرف نظر کنیم تا اینکه پول گیرمان بیاید و تمام خانه را تعمیر کنیم تا خانه بکلی خوب شود.

البته مملکت تمام قطعاتش راه آهن دارد. هواپیمائی لازم دارد. توسعه معارف لازم دارد. اصلاحات خیلی مفید و اساسی لازم دارد.

این مثل این است که بگوئیم ما گرسنه هستیم یک نانی هم اینجا هست و میتوانند رفع گرسنگی ما را بکنند ما این نان را نخوریم تا پلو و چلو و قرمه‌سبزی و خربزه اصفهان همه آنها را یکمرتبه پیدا کنیم ببینیم.

هریک از این ها را باید یکی یکی شروع کرد.

یکی را موکول بدیگری کردن یا فلان محل را ترجیح دادن این چیز غریبی است!!

بالاخره هر گوشه مملکت یک مزایائی دارد که باید هواپیمائی امتداد پیدا کند ولی وقتی که در خور بودجه مملکت ما نیست چه باید کرد؟

امروز عجالتاً ما ماهی ۳ هزار تومان و تا ۱۸ ماه هم یک کمک خرجی رامی‌توانیم بدهیم و ۳ خط هواپیمائی پیدا کنیم.

اگر در بودجه سنه آتیه ما باز محلی پیدا شود و اگر آقای حائری زاده بماده هشت مراجعه بفرمایند نظر ایشان تأمین خواهد شد.

در بودجه سال آینده یکی دو خط دیگر اگر توانستیم علاوه میکنیم. پس در لایحه این پیش‌بینی شده است امروز که بودجه ما اقتضا میکند ۳ خط را امتداد میدهیم قرداهم اگر محلی پیدا کردیم سایر خطوط را میکشیم والا این قبیل پیشنهاد هادور پیدا میکند و هر کسی نظرش اینست که یک خط اضافه شود ولی بودجه اش را نداریم.

رئیس - عقیده کمیسیون چیست

مخبر - قبول نمی کنم

رئیس - رأی گرفته میشود بقابل توجه بودن پیشنهاد آقای حائری زاده آقایانی که موافقند قیام فرمایند

(عده برخاستند)

رئیس - قابل توجه نشد آقای آقامیر اسید احمد بهبهانی و جمعی دیگر پیشنهاد کرده‌اند لایحه از دستور خارج شود

(بشرح ذیل قرائت شد)

اینجانبان پیشنهاد می نمائیم لایحه هواپیمائی یونکرس از دستور امروز خارج شود.

ضیائی. زعیم. بهبهانی. دکتر آقایان یاسائی. محمد ولی اسدی. افخمی. یعقوب. هاشم آشتیانی

رئیس - آقای بهبهانی

(اجازه)

بهبهانی - البته این مطلب مسلم است که هیچ یک از نمایندگان راجع به هواپیمائی و این پیشنهاد نمیتوانند اساساً مخالفت کنند چنانچه اغلب آقایان و خود بنده هم در اصل این لایحه موافق بودم و حتی قبلا پیشنهاد کرده بودیم که بطریق لایحه فوق العاده پیشنهاد شود که یک شور بشود چون تصور میکردیم برحسب موادی که در نظام نامه است.

اگر بنا شود لایحه دولت بمجلس بیاید دو شور دارد و ما منتظر بودیم همانطور که پیشنهاد کردیم بمجلس بیاید و یک شور بشود بعد یک پاکاتی بین آقایان توزیع شد که همه آن پاکات را دیده اند و این حقی که باین شخص داده میشود با آن حقوقی که در پاکات نوشته شده تفاوتهای زیادی دارد

بنده اولا هنوز هم اعتقادم این است که مواد نظامنامه ناطق است باین که این لایحه دو شور دارد و اینرا البته بنظر آقایان و کلا میدانم و ماده ۵۷ و ۵۹ نظامنامه بنظر من ناطق این مسئله است که این لایحه دو شور دارد بنابراین پیشنهاد کردیم که فعلا از دستور امروز خارج شود

تا اینکه بین این لایحه و پاکت هائی که به آقایان و کلاء رسیده است درست تعمق شود و تطبیق شود که اگر ممکنست منافع دولت و مملکت بیشتر حفظ شود و از آن طرف هم ماده ۵۷-۵۹ نظامنامه مراجعه بفرمائید.

تعبیر نظامنامه را معین کنید که آن دو ماده اگر موردش اینجا نیست پس موردش کجا است آنوقت شاید ما هم متقاعد بشویم. نظر باینند و مطلب بنده و رفقای بنده این پیشنهاد را کردیم حالا بسته است به نظر آقایان

رئیس - آقای طهرانی

(اجازه)

طهرانی - استدلالاتی که آقا کردند دو دلیل بود یکی اینکه این لایحه دو شور دارد پس از بیان آقای رئیس و تصدیق کردن اکثریت مجلس معلوم میشود یک شور دارد و تشخیص اینکه یک شور دارد یا دو شور با مجلس است و پس از آنکه مجلس تصدیق کرد دیگر معنی ندارد که ما بگوئیم این لایحه دو شور دارد یا یک شور

بعلاوه ما یک فردا بیشتر نداریم و این خیلی بنظر من سخت می آید یک لایحه را که دولت امضاء کرده است با یک ورقه که معلوم نیست متعلق بکی است و استنادش بچیست آنرا مبادله کنیم با یک لایحه که امضاء رسمی دولتی دارد که محل اعتماد است.

بعلاوه حقیقة خیلی بد است یک کمپانی که مدت مدیدی در اینمملکت آمده و عملیاتی کرده است و بعملیات او اعتماد کرده ایم و کلا فهمیده ایم که این کمپانی خیلی خوبی است.

حالا رای بدهیم که لایحه آن از دستور خارج شود و از صبح تا حالا هم وقت مجلس باطل شود و از فردا دوباره شروع کنیم. عقیده بنده اینست که همین امروز مذاکره شود و تمام شود

بهبهانی - مطابق ماده ۵۷ نظامنامه این لایحه دو شور دارد

رئیس - رأی می گیریم به پیشنهاد شما اگر قبول شد معلوم می شود دو شور دارد. آقایانی که تصویب می کنند قیام فرمایند

(عده برخاستند)

رئیس - تصویب نشد آقای شوشتری پیشنهاد شما قرائت میشود

شوشتری - بلی

(بشرح آتی قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم در ماده اول اضافه شود (طهران - ترک)

شوشتری - آقایان تصور نفرمایند که از نقطه نظر حوزه انتخابی بنده این پیشنهاد را می کنم.

(همهمه بین نمایندگان)

شوشتری - همهمه نفرمائید استدلال را پشت تریبون و جواب را هم پشت تریبون بفرمائید از نقطه نظر اینکه صحرای ترا که امروز محتاج ببسط تمدن است و دولت زحمت کشیده است و بنده معتقدم هر اندازه که دولت می تواند قراردادی با کمپانی برای صحرای ترکمان بدهد برای اینکه آنجا را بمرکز متصل کند باینجهت این پیشنهاد را کردم حالا آقایان می خواهند رأی بدهند نمیخواهند رأی ندهند.

رئیس - عقیده کمیسیون چیست؟

مخبر - قبول نمی کنم

رئیس - رأی گرفته می‌شود بقابل توجه بودن پیشنهاد آقای شوشتری آقایانی که موافقند قیام فرمایند

(عده برخاستند)

رئیس - قابل توجه نشد. چند تبصره هم پیشنهاد شده است تبصره پیشنهادی آقای میرزا شهاب

(بشرح زیر قرائت شد)

این بنده تبصره ذیل را در ماده اول پیشنهاد میکنم

تبصره - کمپانی پونکرس متعهد شود که چنانچه خطوط مزبوره در ماده اول را تا یک ماه بعد از امضاء قرارداد دائر نکند مبلغ سه هزار تومان غرامت بدولت ایران تأدیه نماید و دولت ایران در این صورت حق خواهد داشت این قرارداد را فسخ نماید

رئیس - پیشنهاد آقای آقا سید یعقوب

(بمضون ذیل قرائت شد)

تبصره ذیل را بماده اول پیشنهاد می کنم

تبصره - مؤسسه هواپیمائی ملزم است چنانکه پس از تصویب این قانون در عرض سه ماه اقدام عملی نکرد که وزارت پست تصدیق کند مبلغ شش هزار تومان بدولت مجاناً بدهد و این قرارداد هم ملغی است

رئیس - پیشنهاد آقا شیخ جلال هم همین طور است

(بشرح آتی قرائت شد)

وچنانچه از تاریخ تصویب این قرارداد بفاصله بیست روز شروع بعمل ننمود این امتیاز لغو خواهد بود

رئیس - آقای آمیرزا شهاب

(اجازه)

آقا میرزا شهاب - این ماده اول خطوطی را برای سیر هواپیمائی معین کرده است پیشنهاداتی هم می‌شود بنده حق داشتم برای راضی کردن موکلین خودم کرمان را پیشنهاد کنم ولی چون دیدم که دولت عجالتاً بیش از این نمیتواند تقبل کند پیشنهاد نکردم.

در این ماده نوشته است کمپانی بلافاصله خطوط را دائر کند اگر دائر نکرد چه میشود؟ این است که بنده یک ماه فرجه قائل شدم که اگر در ظرف آنمدت نکرد. علاوه بر تأدیه سه هزار تومان غرامت بدولت دولت ایران حق داشته باشد که این قرارداد را فسخ کند برای این که بتواند با کمپانی دیگری کنترات جدیدی منعقد کند

مخبر - مجدداً قرائت شود

(پیشنهاد آقای آقامیرزا شهاب مجدداً خوانده شد)

مخبر - با این پیشنهاد بنده می‌توانم موافقت کنم وصحیح هم هست و بایستی یک همچو ماده باشد که کمپانی را مقید کند ولی اگر سایر آقایان پیش نهاداتشان را پس می گیرند بنده این پیشنهاد را قبول میکنم.

رئیس - آقای آقا سید یعقوب پیشنهاد شما سه ماه است و پیشنهاد آقای آقامیرزا شهاب یکماه قبول می کنید

آقا سید یعقوب - بلی

آقا شیخ جلال - بنده هم پیشنهادم را مسترد میدارم

معاون وزارت مالیه - اگر در عوض لفظ غرامت بلاعوض گذاشته شود بهتر است.

آقا میرزا شهاب - بلاعوض را قبول کردم.

رئیس - پیشنهاد آقای تجدد

(بشرح ذیل خوانده شد)

بنده پیشنهاد می کنم که طهران بندر بوشهر از ماده اول حذف شود

تجدد - علت اینکه بنده این پیشنهاد را کردم این بود که وزیر محترم پست و تلگراف و هم هیچ کدام توضیح ندادند که علت انتخاب این سه خط چه چیز است و از چه نقطه نظر است و بالاخره روابط تجارتی و مصالح مملکت اقتضا کرده است و که خط طهران به بندر بوشهر باشد دائر شود؟

در ماده دوم نوشته شده است که نقطه نظر اینست که بخطوط هواپیمائی اروپا ارتباط پیدا کند اگر اینست که ما می بینیم خط طهران - قره توهم مربوط بخطوط هواپیمائی اروپا می‌شود از طرف شمال هم خط بندر پهلوی است مثل چیزی که هست خط طهران بوشهر خطوط پستی ما را بسواحل عمان وصل می کند و اگر نظر اینست که بخطوط هواپیمائی اروپا متصل شود از طرف شمال هم ممکن است

پس این قطعی است که دولت برای اتصال این خط هواپیمائی بخطوط هواپیمائی اروپا باید یک خساراتی تحمل کند و اگر طهران بوشهر حذف شود خسارات دولت کمتر خواهد شد

رئیس - آقایانی که پیشنهاد آقای تجدد را قابل توجه می دانند قیام فرمایند.

(عده برخاستند)

رئیس - قابل توجه نشد پیشنهاد آقای زعیم

(بترتیب آتی قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم عبارت بلافاصله ازماده اول حذف شود

زعیم - بنده دو پیشنهاد کردم ممکن است اولی را هم بخوانند آنوقت توضیح بدهم

رئیس - آن پیشنهاد غیر از این است و تمام ماده را تغییر میدهد

زعیم - بنده پیشنهاد کردم عبارت بلافاصله حذف شود برای این است که تبصره آقای آقا میرزا شهاب یکمدتی را معین کرد در این صورت دیگر بلافاصله مورد ندارد

مخبر - آن برای مجازات بود که اگر اینکار را نکرد چه باید کرد بنابراین این یکماه برای اجرای آن مجازات است که اگر نکرد علاوه بر اینکه باید پول بدهد امتیاز هم ملغی است

زعیم - پس می گیرم

رئیس - پیشنهاد دیگر آقای زعیم

(بشرح ذیل خوانده شد)

ماده اول را بشرح ذیل پیش نهاد میکنم.

ماده اول - مجلس شورای ملی بوزارت پست و تلگراف اجازه میدهد که جهت حمل محمولات پستی بخطوط مفصله ذیل طهران بندر پهلوی و طهران بندر بوشهر - طهران قره تو قراردادی بمدت ۵ سال موسسه هواپیمائی پونکرس منعقد نماید.

زعیم - فرق پیشنهاد بنده با این ماده پیشنهادی کمسیون خیلی واضح و مبرهن است پیشنهاد کمسیون این است که مجلس حق انحصاری هواپیمائی را در ۳ قطعه ذیل در مدت ۳ سال بپونکرس واگذار میکند ولی بنده پیشنهاد کردم که وزارت پست و تلگراف مجاز باشد برای حمل محمولات پستی قراردادی با موسسه پونکرس برای ۵ سال منعقد کند زیرا بنده با حق انحصار دادن بکمپانی پونکرس موافقتی نداشتم.

بنده غالباً اینجا می بینم که راجع بجلب سرمایه خارجی صحبت می‌شود و گفته می‌شود بهر نحو و هر شکل هست باید سرمایه خارجی را جلب کرد و این بدیهی است وقتی کما انحصار بدهیم هواپیمائی مملکت خودمان را بیک کمپانی مخصوص آنوقت کمپانیها و موسسات دیگر اقبال نمی کنند که بیایند در مملکت ما و موسساتی ایجاد کنند از این جهت بنده پیشنهاد کردم این حق انحصار برداشته شود و باضافه مقصود وزارت پست و تلگراف هم همین است و میخواهد محمولات پستی را با آیروپلان حمل کرده و با پست های هواپیمائی جاهای دیگر ربط داده باشد و این نباید یک مسئله انحصاری باشد و بنده گمان میکنم این حق انحصاری که در اینجا قید شده است ما را از خیلی استفاده ها در آتیه محروم خواهد کرد واشکالی هم نمی بینم که اینماده باین شکل تبدیل شود و بعلاوه مواد دیگری دارد که حق تقدم را به موسسه پونکرس میدهد و پس از انقضاء مدت اگر باشرائط مساوی شرائط دیگران قبول کرد باو داده میشود باضافه در ماده سوم می‌نویسد که تا هیجده ماه برای هر میل سه قران دولت بمؤسسه پونکرس کمک خواهد کرد.

برای اینکه این موسسه در اینجا ریشه کند حالا با این مساعدتیکه دولت می کند شاید یک کمپانی های دیگر باشند که بطور مناقصه برای اینکار حاضر شوند

دلیل ندارد که ما این حق مناقصه را از کمپانیهای دیگر ساقط کنیم و یک انحصاری بدهیم بیک کمپانی که در آتیه ما را از کمپانیهای دیگر محروم کند

رئیس - عقیده کمیسیون چیست؟

مخبر - قبول نمیکنم

رئیس - رأی گرفته میشود. آقایانی که پیشنهاد آقای زعیم را قابل توجه می‌دانند قیام فرمایند.

(عده برخاستند)

رئیس قابل توجه ونشد. پیشنهاد آقای یاسائی

(باین نحو قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم کلمه انحصار از ماده اول حذف شود.

یاسائی - خیلی متأسفم لایحه که بنده با آن موافقم بیک شکل خاصی بمجلس آمد که ناچارم مخالفت کنم کراراً اینجا گفته شد که این لایحه دو شور دارد.

حق انحصار بیک خارجی دادن است بنده از آقایان انصاف میطلبم یا جریان مدت دو سال و این نظامنامه آیا این لایحه یک شور دارد؟

ما که نمی‌توانیم نظامنامه را اصلاح کنیم. بنده عقیده ام این است که لااقل حق انحصار را حذف کنیم.

مخبر - بنده نمیدانم در اینموضوع چه شکل عرض کنم.

در اینجا دو سال است صحبت میشود که مملکت هواپیمائی لازم دارد. اگر آقایان نمی‌خواهند موافقت کنند بهتر این است که رأی بدهند از دستور خارج شود

والا این یک مسئله ایست که دولت درش بحث کرده و مقامات مالی ترجیح داده‌اند بر لایحه دیگر و آن لایحه بمجلس آمده است و مجلس هم رای داده است که چون اینمسئله خرج است یک شور بیشتر ندارد؟!

حالا هم مجلس مختار است و بهر نحو که صلاح میدانند عمل مینماید.

رئیس - این پیشنهاد در ضمن پیشنهاد آقای زعیم رد شده حالا احتیاطاً رای می گیریم.

یاسائی - استرداد میکنم

رئیس - رأی گرفته می‌شود بماده اول بضمیمه تبصره پیشنهادی که آقای مخبر قبول کردند آقایانیکه موافقند قیام فرمایند

(اغلب برخاستند)

رئیس - تصویب شد. ماده دوم.

(بشرح ذیل خوانده شد)

ماده دوم - موسسه هواپیمائی پونکرس متعهد می‌شود که خطوط پستی هوائی در ماده اول را بخطوط پستی هوائی اروپا متصل نمایند مکلف است که لااقل در ظرف سه ماه اول یکی از خطوط فوقرا بخط پستی هوائی اروپا مرتبط سازد

رئیس - آقای آقا سید یعقوب

آقا سید یعقوب - بنده مخالفتم در این ماده برای اینماد برای این است که در این جا یک ترتیبی واقع شده و درست در تحت تنظیم نیامده و نوشته است که این موسسه متعهد است که خطوط را مرتبط کند بخطوط هواپیمائی اروپا اما از چه راه خطوط ایران

واروپا را مرتبط کند.

این را معین نکرده است و در صورتی که از اینمطلب هم تخلف کند باینمعنی که مرتبط نه کند خطوط هواپیمائی ایران را بخطوط اروپا چه الزامی بر او وارد میشود؟

این هم معلوم نیست بنابراین ما این اختیار مطلق را نمیتوانیم باو بدهیم. هوای مملکت ما است و حکمرانی آنهم باید در تحت نظر ما باشد. چون در این ماده معین نکرده است که از کدام راه است و در صورت تخلف هم براو الزام آور نیست این است که بنده تبصره را پیشنهاد کردم. اگر آقای مخبر قبول کنند دیگر بنده مخالفت نمی کنم.

رئیس- آقای عراقی

(اجازه)

عراقی- بنده تصور می کنم. که اگر آقای آقاسید یعقوب ماده اول را درست نگاه کنند این ایرادرا نمی کنند مادر این لایحه سه خط بیشتر اجازه نداده ایم. یکی از طهران ببندر پهلوی. طهران ببندر بوشهر طهران قره تو - یك خطوط زیادی در این لایحه نیست که اسباب خیالمان بشود که بلکه از یك خطی مربوط کند که ما ندانیم. راجع بمجازات هم فرمودند که معین نشده. نمی شود برای هر نکته مجازات معین کرد قبل از نهار ایشان میگفتند من گیج شده ام حالا دیگر چرا مخالفت میکنند؟

آقاسید یعقوب- بنده اجازه میخواهم اخطار نظامنامه دارم. چه حق دارد چه حق دارد اینحرف را بزند.

تو کی هستی که اینحرف را میزنی؟ باید رئیس جلوش را بگیرد بنده از مجلس خارج میشوم. یعنی چه؟

(از مجلس خارج شدند)

رئیس- آقای کازرونی

(اجازه)

کازرونی- عرضی ندارم

رئیس- آقای ارباب کیخسرو

(اجازه)

ارباب کیخسرو- بنده در اینماده دو قسمت می بینم که بعقیده بنده درست باهم موافقت نمی کنند.

درقسمت اول میگوید این سه خط را اتصال خواهد داد بخطوط هواپیمائی اروپا آن وقت درقسمت آخر میگوید کمپانی مکلفست درظرف سه ماهه اول یکی از خطوط را بخطوط هواپیمائی اروپا متصل نماید اینجا اگر شرط است که هر سه خط را ربط بدهد قسمت آخر ماده با قسمت اولش متضاد است برای اینکه اینجا معین نمیکنند وقتی این شخص مکلف شد یك خط را ربط بدهد دو خط دیگر چه میشود پس اگر آن یك خط کفایت میکند چرا سه خط نوشته شده و اگر یك خط آن باید در ظرف سه ماه متصل شود دو خط دیگر تکلیفش چه می شود؟ باید ماده را طوری نوشت که اول و آخرش باهم ربط پیدا کند.

رئیس - آقای کازرونی

(اجازه)

کازرونی - ایشان مخالفتی با این ماده نفرمودند در این ماده بطور کلی می گوید این سه خط را بخطوط اروپائی متصل کند بدون اینکه تعیین کند این سه خط را در چه مدتی متصل خواهد کرد

ولی توضیح می دهد که یك خطش را در ظرف سه ماه اتصال خواهد داد و خط دیگر را ممکن است پس از چهار ماه پنج تا شش ماه متصل نمایند. حالا اگر برای دو خط دیگرش درنظر دارند که آنها هم بعد از سه ماه صورت بگیرد باید توجه کرد که بعد از سه ماه نمی- تواند هر سه خط را متصل کند

یك خطش را متصل می کند ورفع احتیاج می شود ودو خط دیگر را ممکن است پیشنهاد کنند. بعد از چهار ماه یا شش ماه دیگر متصل نماید. غرض اینست که اول و آخر ماده متباین نیست

رئیس - آقای امامی پیشنهاد کرده اند قبل از کلمه مکلف واو علاوه شود.

واو هم علاوه شده است پیشنهاد آقای دکتر آقایان

(بشرح ذیل قرائت شد)

بنده پیش نهادمی کنم که در آخر ماده دوم اضافه شود: درصورت تخلف از این قرارداد حاضر از درجه اعتبار ساقط است.

دکتر آقایان - پست هوائی درصورتی برای مملکت نافع و مورد احتیاج است که مملکت ما را با سایر ممالك ربط بدهد از اینجهت این جا دولت پیش بینی کرده و یونکرس هم تعهد کرده است که درمدت سه ماه یکی از این خطوط را بخطوط هوا پیمائی اروپا اتصال بدهد.

آقای آقامیرزا شهاب یك تبصره در ماده اول پیش نهاد کردند که اگر آنرا بعد از ماده آخر پیش نهاد کرده بودند بطوری که نفوذ پیدا می کرد نسبت بتمام مواد قرار داد بنده پیش نهاد را نمی کردم.

یعنی اگر در آخر قرارداد قید میشد هر گاه مؤسسه یونکرس یکی از شرائط مندرجه در قرارداد را اجرا نکرد فلان مبلغ دادنی باشد بنده حرفی نداشتم ولی از آن جائی که آن جریمه که پیش بینی شده است فقط بماده اول تعلق گرفته است و باین ماده دوم تعلق ندارد باین جهت بنده پیشنهاد کردم در صورت عدم وجود فرس ماژر اگر کمپانی تکلیف خود را صورت نداد قرارداد از درجه اعتبار ساقط است.

مخبر - در آن التزامنامه که کمپانی امضاء کرده بود بوزارت پست و تلگراف داده بود معین شده است که کمپانی ملزم می شود درظرف مدت معینه یکی از خطوط ذیل را بخطوط هواپیمائی اروپا متصل نماید و در آنجا مشروحا نوشته بود حتی شهرهائی که هواپیما میرود آنها را معین کرده بود واصل التزام نامه در دست آقای شکوه الملك است

ما فعلا کمپانی را مقید می کنیم که یکی از خطوط را بخطوط هواپیمائی اروپا متصل نماید حالا خطش از کدام شهر هامی گذرد یا کدام خطرا متصل خواهند کرد این بسته بنظر خود وزارت پست و تلگراف است.

حالا اگر آقایان لازم می دانند ممکنست بگوئیم وزیر پست و تلگراف حاضر شود و توضیح بدهند که از چه راهی اتصال پیدا می کند یا اگر میل دارند ممکن است عین آن ماده را بیاورند تصویب کنند بنابر این این پیش نهاد هارا بنده نمی توانم قبول کنم.

رئیس - عده برای رأی گرفتن کافی نیست ممکن است در پیشنهاد دیگری مذاکره شود تا آقایان بیایند

پیش نهاد آقای ارباب کیخسرو

(به این کیفیت قرائت شد)

بنده پیشنهادمی کنم در آخر ماده دوم این تبصره مزید شود:

ودو خط بقیه را لااقل در ظرف شش ماه.

ارباب کیخسرو - بنده این تبصره را که پیشنهاد کردم درواقع نمی خواهم با اسامی مخالفتی کرده باشم ولی میخواهم عبارت ماده بهمدیگر را بطیپدا کند اگر مقصود اینست یکی از این سه خط کفایت می کند که با خطوط هواپیمائی اروپا ربط پیدا کند پس انشاء ماده را صحیح بنویسید. درهمان جائی که مینویسد: موسسه یونکرس متعهد می شود که خطوط هوا - پیمائی را بخطوط هواپیمائی اروپا متصل نماید دوهمانجا می نویسد ولااقل یك خط آن را درظرف ۳ ماه متصل خواهد نمود وتکلیف دو خط دیگر هیچ معین نیست که درظرف چه مدت وآیا تا انقضای مدت ربط خواهد داد یا نه

مقصود بنده این بود که یك فرجه در میان باشد که تکلیف را معلوم کند والا اگر این ماده بهمین ترتیب بگذرد تصدیق کنید که غیر از ماها مردم دیگر هم باید بخوانند ومطلع شوند.

مخبر - بنده خیلی متأسفم که معاون وزارت پست و تلگراف تشریف ندارند که آن سوابق را در این جا بخوانند که تمام آقایان مسبوق شوند والان تلفن شد که ایشان تشریف بیاورند در ماده دوم نوشته است که لااقل درظرف سه ماه یك خطرا متصل کند

تمام خطوط لازم نیست الان متصل شود. مقصود این بوده است که پست هوائی ایران را بایست هوائی اروپا متصل نماید.

وزیر پست و تلگراف سه مطلب خیلی معلوم و معین است چون قرار داده است بعد از آنکه مجلس تصویب کرد وامضاء ردوبدل شد فوری این ۳ خط را شروع خواهد کرد وبعد از آنکه سه ماه تمام شد یکی از خطوط هواپیمائی ایران بهواپیمائی بین المللی متصل خواهد شد و اینمطلب واضحی است.

رئیس- رأی گرفته می شود بقابل توجه بودن پیشنهاد آقای دکتر آقایان آقایانی که موافقند قیام فرمایند.

(عده برخاستند)

رئیس - قابل توجه نشد. رأی گرفته می شود بقابل توجه بودن پیشنهاد آقای ارباب آقایانی که قابل توجه می دانند قیام نمایند.

(معدودی قیام نمودند)

رئیس - قابل توجه نشد. رأی گرفته می شود باماده دوم. آقایانی که تصویب می کنند قیام فرمایند.

(اغلب برخاستند)

رئیس تصویب شد. ماده سوم

(بشرح آتی قرائت شد)

ماده ۳ - دولت ایران از تاریخ استقرار پست هوائی تا مدت هجده ماه برای پرواز در سه خط فوق از قرار هر میل (کیلومتر) سه قران بعنوان کمك خرج بموسسه یونکرس خواهد پرداخت و بعد از انقضای هجده ماه دولت ایران حق خواهد داشت کمك خرج مزبور را قطع نماید.

رئیس- آقای حائری زاده

(اجازه)

حائری زاده - چند روز پیش آقای وزیر پست و تلگراف یك لایحه راجع بیك کمپانی فرانسوی در خصوص هوانوردی ایران بمجلس آوردند و بکمیسیون فوائد عامه فرستاده شد وچون لوایح زیاد بود هنوز موفق نشده ایم که آن لایحه را صحیحا مطالعه نمائیم.

امروز یك پاکتی آمد که امضای اروپائی هم در ضمن مراسله اش بود که چاپ کرده اند و همه آقایان هم ملاحظه میفرمایند من نمیدانم مال همان کمپانی است یا مال دیگری است در اینجا مقایسه میکند موادی را که یونکرس پیشنهاد کرده و بتوسط دولت تقدیم مجلس شده بود و موادی که کمپانی فرانسوی بدولت پیشنهاد کرده است.

در موضوع ماده سوم می نویسد کمپانی یونکرس برای هر میل سه قران تقاضا می نماید ولی کمپانی فرانسوی برای هر کیلومتر دو قران تقاضا میکند وازاین طریق در مدت هجده ماه تقریبا بیست و پنج هزار تومان برای دولت ایران

نسبت بپیشنهاد یونکرس صرفه جوئی میشود.

اگر این مسئله راست باشد بنده با این پیشنهاد یونکرس کاملا مخالفم و اگر یونکرس دو قران را قبول میکند چون او زود باینجا آمده است بنده هم موافقت میکنم ولی اگر یك کسی دیگر دو قران قبول کند چون بیست و پنج هزار تومان تفاوت عمل دارد بنده نمی توانم با لایحه یونکرس موافقت کنم.

رئیس- آقای یاسائی.

یاسائی- مخالفم.

رئیس- آقای شریعتزاده.

شریعتزاده- مخالفم.

رئیس- آقای شیروانی.

(اجازه)

شیروانی - لایحه گویا بنظر رئیس کل مالیه رسیده است و پیشنهاد کمپانی فرانسوی هم در آنجا تطبیق شده است این کمك خرج را یونکرس در مدت هجده ماه بیشتر نمی گیرد وحسابی هم که در مالیه شده است تفاوتی حاصل نمیکند.

وزیر پست و تلگراف - لایحه یونکرس را که اول می بایستی از حیث مالی با مالیه مشورت شود مشورت شده و قبول شده و هیئت دولت هم تصویب کرده پس از آن بمجلس آمده بعد کمپانی فرانسه آن پیشنهاد را داده بود پیشنهاد کمپانی فرانسه راهم برای اینکه خاطر آقایان مسبوق باشد تقدیم کردم حالا اختیار با کثریت مجلس است که هرطور صلاح میداند رأی بدهد.

رئیس - آقای یاسائی

(اجازه)

یاسائی - در تمام دنیا و اخیراً در مملکت ما گفته میشود که دعاوی تا دو درجه قابل رسیدگی است.

بدایتاً واستئنافاً، مافوق این محکمه دانی و عالی یك دیوان تمیزی است که میزی قانونی میکند یعنی باید اصول قانونی را که مقدس است حفظ کند وتمام جریانات قضائی را قضات مکلفند تطبیق کنند با قانون که خبط وخطا واشتباه کم شود.

این فلسفه تمیز است اگر دیوان تمیز تشخیص بدهد که حکم محکمه ابتدائی یا استیناف حقا صادر شده و استنباطات محکمه بمورد است و استدلال محکمه هم صحیح بوده است ولی احضاریه که صادر کرده است بموقع نبوده است حکم محکمه را نقض میکند برای اینکه باید قانون را حفظ کرد که بیشتر تأمین کند عدالت را برای مملکت. ما هم باید نظامنامه مجلس را بیشتر از یك موضوعات مخصوصی درنظر بگیریم.

برای اینکه جریان پارلمانی ما اگر موافق نظامنامه نباشد ونظریات افرادی حکمفرما باشد آن وقت لایحه باین صورت درمیآید.

بنده خیلی متأسفم که در یك لایحه باین خوبی مخالفت کنم ولی چون این جریان را برخلاف نظامنامه می دانم اظهار مخالفت می کنم. بنده ناظر بسه قران ودو قران وتفاوتها نیستم واین لایحه را شاید بجهاتی خوب میدانم ولی از آقای رئیس خواهش می کنم که در این دو روزه آخر مجلس نظامنامه را رعایت بفرمایند...

رئیس- بشما اخطار می کنم باقید درصورت مجلس. مجلس دومرتبه دراین باب اظهار عقیده کرد. آقای آقا میرزا شهاب

(اجازه)

آقامیرزا شهاب- همانطور که آقای یاسائی اظهار تأسف کردند بنده هم اظهار تأسف می کنم که تشریف ندارند جوابشان را بشنوند. اینکه فرمودند احکامی که از محاکم صادر شده در دیوان تمیز رسیدگی می شود که ببینند اصول قانونی بوده است یا نبوده. بنده هم تصدیق میکنم وامر هم همین طور است که ایشان می فرمایند ولی بالاخره ببینم که در همان دیوان عالی تمیز قاطع چیست؟ وقتی که اختلاف بین چند نفر پیدا شد قاطع رأی اکثریت است وهرچه اکثریت امر کرد البته قاطع است و الا اعضاء تمیز هم از آسمان نیامده اند. ملائکه هم نیستند. دراین جا هم دو مرتبه دراین خصوص مذاکره شد و مجلس هم تصدیق کرد که یك شور دارد حالا روح نظامنامه چیست؟ بنده نمی دانم قاطع رأی اکثریت مجلس است وهرچه رأی داد همان مطاع است ومتبع. یك قسمت دیگر هم راجع بفرمایشی بود که یك نفر از آقایان راجع بدوفران نمودند. بنده خواستم عرض کنم که خوبست یك قدری از گذشته عبرت بگیریم.

ما نبایستی رقابت های اقتصادی که مابین کمپانی هاست ازنظر دور کنیم. ممکن است در یك موقعی یك کمپانی بخواهد یك کاری بکند که بنفع ما هم باشد ولی کمپانی دیگر محض اینکه آنرا بزمین زده باشد بایك شرایط خیلی سهلتری همان پیشنهادات را می کند ووقتی که آن کمپانی از بین رفت خودش هم می گوید عجالتاً وقت ندارم این را باشما بکنم. هنوز ما مسئله نفت را فراموش نکرده ایم. سالهای زیادی هم نگذشته است یکسال گذشته است موضوع نفت وآن کمپانی اول ودوم وسوم وبالاخره از بین رفتن آن خوبست یك قدری از گذشته ها عبرت بگیرید واین طور چیزها که در ضمن عمل پیدا می شود ملتفت باشید که برای خیر و صلاح ما نیست برای منافع خودشان است.

رئیس- پیشنهاد آقای آقاشیخ جلال

(اینطور خوانده شد)

بنده پیشنهاد می کنم که درماده سوم بجای سه قران دوریال نوشته شود

آقا شیخ جلال- بنده تصور می کنم که در این لایحه فقط بنظر اقتصادی و تجارتی نباید نگاه کرد بلکه تأثیر آن در فکر اهالی ومردم ایران بیشتر قابل تقدیر است. بنده این لایحه را خیلی خوب می دانم ازنقطه نظر معارف وترقی فکری و خوبست آقایان اجازه بدهند هرچه زودتر پست هواپیمائی در مملکت ما تأسیس شود ولی وقتی ممکن است که با یك قیمت ارزانتری این کار را بکنیم آن وقت حتی- الامکان باید جنبه اقتصادی را هم درنظر بگیریم.

بنده شنیده ام آن کمپانی که معارض با این کمپانی است دوقران پیشنهاد کرده ولی ازطرف دیگر یك ترتیباتی معلوم و مشخص است که این کمپانی مصالحش و طیاراتی دارد بهتر از آن کمپانی است بنابراین بنده باین کمپانی مزیت می دهم وتقاضا دارم که دولت هم بااومذاکره کند واورا بدوریال راضی کند.

رئیس- عقیده کمسیون چیست

مخبر- بنظر مجلس واگذارمی کنیم

رئیس- رأی گرفته می شود بقابل توجه بودن این پیشنهاد آقایانی که موافقند قیام فرمایند.

(عده برخاستند)

رئیس- قابل توجه نشد. چند دقیقه تنفس داده می شود.

(درین موقع جلسه برای تنفس تعطیل وپس از یکساعت مجدداً تشکیل وبغتتاً ازسیم چراغ برق لژ مخبرین جرائد نور برق خارج و بواسطه قطع سیم از طرف یك نفر ازمستخدمین از خطر جلوگیری شد)

رئیس- آقای ارباب کیخسرو مقتضی است نسبت بآن لژ (اشاره به لژ مخبرین جراید) دقتهای لازمه بشود.

ارباب کیخسرو- در آنجا یك نفر مظنون بود گفتم بیرونش کنند تا تکلیفش معلوم شود.

رئیس- پیشنهادی ازطرف جمعی از آقایان رسیده است قرائت می شود

(اینطور خوانده شد)

اینجانبان عین متن خبر کمسیون فوائدعامه را راجع بحق انحصاری هواپیمائی یونکرس با اضافه یك تبصره برای ماده اول باین شکل:

تبصره - کمپانی یونکرس متعهد میشود که خطوط مذکور را تا یك ماه بعد از امضای قرارداد دائر کند و اگر تا موعد مزبور دائر ننماید سه هزار تومان غرامت به دولت ایران بپردازد ونیز در آن صورت دولت ایران حق خواهد داشت این قرارداد را فسخ نماید. بشکل طرح قانونی باقید دوفوریت وتقاضای مطرح شدن فوری درهمین جلسه پیشنهاد میکنیم.

حسن تقی زاده. عدل. طهرانی. حسین علاء. دکتر حسین بهرامی. بهبهانی کی استوان. شوشتری. عبدالله یاسائی. علوی - امامی خوئی. ضیاء. علیرضا - الحسینی. حسن الحسینی کاشانی. تقی اسعد رهنما. امیر حسین. حسن پیرنیا. مرغ کازرونی رضا افشار. دکتر آقایان. دیوان بیگی. مهدوی. ا. شیروانی. هاشم آشتیانی. رضا حکمت. مزارعی. حسن ملك. م. شهاب. سید مصطفی بهبهانی. اصولا موافقم احمد. محمود وحید. اتحاد. یعقوب - الموسوی

رئیس - آقای تقی زاده

(اجازه)

تقی زاده - علت تقدیم این پیشنهاد ازطرف جمعی از آقایان این بوده استکه چون تقریباً همه آقایان مطلع هستند که بعضی مذاکرات در اینجا پیش آمد و بالاخره معلوم شد که اغلب آقایان درمواد این لایحه مخالفتی ندارند وحتی الامکان عقیده دارند که این کار بگذرد ولی شاید بعضی عقیده داشتند که آن لایحه دولت محتاج دوشور است و باین جهت بعضی مباحثات بعمل می آید جمعی (برای اینکه هیچ در کار نباشد) خواستند باین ترتیب پیشنهاد بکنند چونکه همه اصولا واساساً موافقند منتهی شکل ظاهری طوری باشد که هیچ سوسه نداشته باشد

رئیس - آقای حائری زاده

(اجازه)

حائری زاده - بنده یکی از کسانی بودم که با بعضی از مواد لایحه دولت مخالف بودم وبا این نظریاتی هم که آقای تقی - زاده توضیح دادند مخالف هستم برای این که این لایحه در کمیسیون هم که بود ما یك شور بیشتر برای او قائل نبودیم

لایحه دیون دولتی هم از کمیسیون قوانین مالیه بیرون آمده بود برای آن هم بیش از یك شور قائل نبودیم این لایحه هم اگر چه از کمیسیون فوائد عامه بیرون آمده ولی چون جنبه مالی داشت بیشتر از یك شور برایش قائل نیستیم این لایحه از بعد از ظهر تا غروب درمجلس مطرح شد ودر کلیاتش هم صحبت شد ویکی دوماده هم تکلیفش معلوم شد حالا از سر نو ما بیائیم آن لایحه را بیس بگیریم یك چیزی بعنوان طرح قانونی به مجلس بیاوریم ولایحه که یك شور دارد ضمناً مدال کنیم که دو شور داشته صحیح

نیست، درمجلس امروز آیا تفهمیدیم رای دادیم •

بعضی ازنمایندگان - چرا

حائری زاده - ما همه فهمیدیم رای دادیم بنابراین این طرح مکذب آن نظریه ایست که ما درمجلس صحبت می کردیم مباحثه میکردیم وبنده با این طرح مخالفم

رئیس - رای گرفته میشود بفوریت اول این طرح آقایانی که موافقند قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد • رای گرفته میشود بفوریت ثانی آقایانی که موافقند قیام فرمایند •

(اغلب قیام نمایند)

رئیس - تصویب شد وردر کلیاتست مخالفی ندارد •

جمعی ازنمایندگان - خیر

رئیس - رای گرفته میشود به ورود در شور مواد • آقایانی که موافقند قیام فرمایند •

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد • ماده اول مخالفی ندارد؟ آقای حائری زاده

(اجازه)

حائری زاده - این ماده همان ماده ایست که یك ساعت پیش بآن رای دادیم حالا تجدید رای میشود یا اینکه تغییر کرده است ؟ خوبست ماده اول را بضمیمه تبصره قرائت نمایند

(بشرح سابق خوانده شد)

رئیس - آقایانی که ماده اول را به ضمیمه تبصره تصویب می کنند قیام فرمایند •

(اغلب برخاستند)

رئیس - تصویب شد ماده دوم مخالفی ندارد

(گفتند خیر)

رئیس - رای گرفته میشود بماده دوم آقایانی که تصویب میکنند قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد ماده سوم آقای آقا سید یعقوب

(اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده خواستم از آقای وزیر پست وتلگراف یا مخبر محترم سؤال کنم • ازقراری که بنده اطلاع دارم حاضر هستند که ازسه قران کمتر بگیرند علت اینکه دراینجا دولت این ملاحظه را ننموده چه بوده است

مخبر - در این قسمت قبل از تنفس یك مذاکراتی شدو آن اسناد لازمه اش حاضر نبود باینجهت یك مجالی برای تبلیغات خیلی شدید پیداشد

بنده ذهن آقایان را متوجه می کنم که بعد از کمپانی یونکرس یك کمپانی فرانسوی هم یك پیشنهادی بدولت داده است ومتعاقب این دو پیشنهاد وزارت مالیه یك مراسله نوشته و درمراسله خودش تصریح کرده است با اینکه این کمپانی دو قران می گیرد و کمپانی یونکرس سه قران با این حال تفاوت مالی ندارد

این را بنده اجمالا درمجلس گفتم ولی متاسفانه عین آن مراسله دستم نبود وآقایان هم کوشیدند وروی این فکر پروپاگاندو تبلیغ میکردند

اصل قضیه چه بود؟ این بوده که موقعی که کمپانی آلمانی بدولت پیشنهاد داده بود گفته بود ماهی سه هزار تومان می گیریم و کیلومتری سه قران کمپانی فرانسوی گفته بود من ماهی چهارهزار تومان می گیرم وکیلومتری دوقران و آن وقت وزارت مالیه این مراسله را نوشته است : می نویسد •

« باتعبیرات فوق البته پیشنهاد کمپانی آلمانی بیشتر از کمپانی فرانسوی متضمن پیشنهاد مالی نخواهد بود » این هم متن قرار و کمپانی فرانسوی ماده پنجمش را میخوانم •

« در تمام مدت امتیاز مازاد کلیه عوارض پستی ماخوذه بعد از وضع مخارج بکمپانی داده خواهدشد بعداگر ازچهار هزار تومان تجاوز کرد داده نخواهدشد •

این اصل قضیه بوده است • بنابراین وقتی دولت حساب کرده دیده است تفاوت مالی در اینجا پیدا نمی شودوقسمت دیگری را که آقای وزیر پست وتلگراف البته توضیح خواهند دادا ین است که پائین با نماینده کمپانی مذاکره شده است وحاضر شده از قسمت ماهیانه تخفیف بدهد وبموقع خودش وقتی نمایندگان پیشنهاداتی بکنند قبول خواهد شد •

رئیس - پیشنهاد آقای دکتر آقایان

(بشرح ذیل خوانده شد)

ماده ۳ را بترتیب ذیل پیشنهاد می کنم :

ماده۳ - در ۱۸ ماداولیه این قرارداد دولت برای پرواز درسه خط فوق از قرار هر کیلو متردو قران بعنوان کمك خرج به مؤسسه یونکرس خواهد پرداخت

دکتر آقایان - این ماده بطوری که تنظیم شده است قسمت اخیرش اینطور مینویسد که بعداز هیجده ماه دولت ایران حق خواهد داشت کمك خرج مزبور را قطع نماید درصورتی که ما قرار دادمان این است که بیشتر از هیجده ماه کمك خرج ندهد

درماده نوشته شده است که دولت حق دارد آن کمك خرج را قطع نماید یعنی میخواهد قطع می کند نمیخواهد قطع نمیکند •

بنابراین بنده این پیشنهادرا کردم و این قسمت در پیشنهاد بنده حذف شده است اما اینکه بنده دوقران پیشنهاد کردم برای سؤالی است که آقای آقاسید یعقوب کردند و آقای مخبر هم توضیح دادند و کافند وزارت مالیه هم قرائت شد •

اینجا یك سوء تفاهمی شده است و دلیلش هم اینست که اینجا ما بایدبدوعنوان پول بکمپانی صاحب امتیاز بدهیم یك پول برای اینست که وقتی طیاره پرواز کرد برای هر کیلومتری سه قران از خزانه دولت میگیرد •

یك پول دیگر هم آن است که درماده پنجم قید شده است یونکرس میگوید من ماهی سه هزار تومان میگیرم وفرانسوی ها میگویند ماهی چهار هزار تومان بنابراین این تعهد مالی که مادرماده سوم میکنیم قطعاً باید بپردازیم •

ولی آن مبلغی که درماده پنجم نوشته است آن را دولت ازعایدات میپردازدولی این سه قران که در ماده سوم نوشته شده است عایدات باشد یا نباشد بایستی بدهد •

اولا بایستی فهمید اضافه عایدی که در اینجا قید شده است چه چیز است • وقتی این را آقای وزیر پست وتلگراف توضیح دادند وملتفت شدیم آن وقت معلوم میشود که عرض بنده صحیح است •

این است که بنده اینطور پیشنهاد کردم واگر میخواهند در ماده پنجم چهار هزار تومان یا پنجهزار تومان پیشنهاد کنند من مخالفتی ندارم

مخبر - بنده بطور مختصر عرض میکنم که بعدهم از این مبلغ تخفیف داده خواهد شد در ماده پنجم نوشته شده است که ماهی سه هزار تومان دولت بکمپانی یونکرس میدهد وتصریح دارد که هر گاه از ماهی سه هزارتومان تجاوز کرد مازاد آن پرداخت نخواهد گردیدوهر گاه ازسه هزارتومان هم کمتر باشد مؤسسه یونکرس حق مطالبه زیاد تر از آن را نخواهد داشت واین پولی که باوداده میشود برای این است که در تمام دنیا بکمپانی های هواپیمائی یك کمك خرجهائی داده می شود

این اندازه عجالة باوداده میشود که بتواند کارش را اداره کند و بعدازهجده ماه هم این کمك خرج قطع میشود واگر بخواهند دوباره بدهند باید یك لایحه بمجلس بیاورند •

رئیس - رای گرفته میشود بقابل توجه بودن پیشنهاد آقای دکتر آقایان •

آقایانی که موافقند قیام فرمایند

(عده برخاستند)

رئیس - قابل توجه نشد • پیشنهاد آقای شیروانی •

(باین مضمون قرائت شد)

ماده۳ - دولت ایران از ماه بهمن ۳۰۵ تامدت ۱۸ ماه برای پرواز در ۳ خط فوق از قرار هرمیل (کیلومتر) ۳ قران بعنوان کمك خرج بموسسه یونکرس خواهد پرداخت و بعد از انقضای ۱۸ ماه دولت ایران کمك خرج مزبور را قطع مینماید •

شیروانی - در این خصوص درخارج هم باآقای وزیر مالیه مذاکره شدواظهار کردند که دولت در بودجه امسال یعنی حالا که میخواهند پست هوائی دائر کنند محلی برای پرداخت این کمك خرج نخواهد داشت وگویا توافق نظر هم با کمپانی حاصل شده است که از ماه بهمن هزار و سیصدوپنج این کمك خرج را بدهند وفعلا چون در بودجه محلی نیست دولت نمیتواند این کمك خرج را حالا بدهد • کمپانی حالا پست هوائی را بجریان می اندازدولی کمك خرج ازماه دهم سال آتیه شروع خواهد شد •

مخبر - قبول میکنم •

رئیس - پیشنهاد آقای شریعت زاده

(اینطور خوانده شد)

پیشنهاد میکنم درماده ۳ بجای ۳ قران دوقران وپنجشاهی نوشته شود

شریعت زاده

رئیس - این رد شد پیشنهاد آقای زعیم

هم همینطور است •

زعیم - مسترد میکنم •

رئیس - پیشنهاد دیگر آقای زعیم

(بشرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم بعداز کلمه میل (مستقیم) اضافه شود •

زعیم - این میل اگر مقصود میل خودمان باشد در زمین تا درهوا فرق دارد برای اینکه عرض بنده درست واضح شود بطور مثل عرض میکنم فرض کنید ازاینجا بخواهیم برویم تا سر بازار ماوقتی که درزمین راه می رویم یك پیچ وواپیچهائی را طی می کنیم که اگر باقدم حساب کنیم شاید ۲۵۰۰ قدم شودو اگر ازروی یك سطح مستقیمی برویم باصطلاح ول بلان باشد این شاید بیش از ۱۵۰۰ قدم نشود •

بهمین جهت است که درهواپیمائی هم ول دواز وحساب میشود و معین می کنند که فاصله از اینجا تاهمدان یاقزوین خط مستقیم هواپیمائی چقدر است •

این است که بنده برای اینکه بعد ها اشتباه نشود پیش نهاد کردم که بعد از میل کلمه مستقیم اضافه شود •

وزیر فوائد عامه - البته اگر بنا بود که این آئروپلانها از اینجا برودو از کوچه های سنگلج حرکت کنند بطرف بازار آنوقت این ملاحظه صحیح بود ولی خودشان می دانند که در هواسیر میکنند بنابراین تذکرش بدنیست ولی لزومی ندارد که نوشته شود •

زعیم - پس می گذرم

رئیس - پیشنهاد آقای شریعتزاده

(باین ترتیب خوانده شد)

پیشنهاد می کنم در ماده سوم بجای ۲ قران دو قران پنجشاهی نوشته شود

شریعتزاده - البته آقایان نمایندگان محترم مسبوق هستند که باید فقط نقطه نظر مصلحت مملکت باشد •

بنده هیچ اعتراضی نمی کنم بآقایانی که عقیده شان مخالف عقیده بنده است زیرا بالاخره مجلس برای مباحثه درمسائل نظری وضع شده است •

ممکن است در یك قضیه عقیده مخالفی هم باشد ولی حیثیت مجلس اقتضا میکند که دلائل شخص موافق و مخالف با دقت مبسوطی رعایت شود •

این است که من استدعا میکنم آقایان توجه بفرمایند و در توضیحات بنده رعایت اختصار هم خواهد شد •

در این موضوع اینطور فرض می - شود که دو کمپانی یکی فرانسوی ویکی آلمانی پیش نهاداتی بدولت کرده اند من باب مقدمه لازم است بعرض آقایان برسانم که این کمپانی فرانسوی پیشنهاداتی که داده است برحسب استخراج ازدولت بوده و بدولت اطلاع داده است که من میتوانم پیشنهاداتی بدهم یاخیر یاو جواب داده شده است درصورتی که موافق مصلحت باشد قبول خواهد شد

باین جهت و نظر باینکه هیچ علت خاصی وجود ندارد که دو کمپانی مربوط بدومملکت دیگر بدون وجود هیچ جهات منطقی یکی رابردیگری ترجیح بدهند و این مسئله فوق العاده قابل اهمیت است • خصوصا مجلس شورای ملی باید باین مطلب بیشتر علاقمند باشد که در تصمیماتش عاقلانه و موافق اصول منطق قضایا را حل کند •

آقای مخبر محترم توضیح دادند به استناد مراسله رئیس کل مالیه و خواستند به استناد آن مراسله متقاعد بکنند و واقف بکنند که درقبول پیشنهاد کمپانی یونکرس جهات وعلل منطقی منظور شده است در صورتی که کمپانی فرانسوی برای هرمیل دوقران قبول میکند و کمپانی یونکرس سه قرا والبته نسبت بپیشنهاد کمپانی فرانسوی تعهدن مالی دولت کمتر است واین دلیل منطقی ندارد که ما سه قران را قبول کنیم •

قسمت دوم راجع بسورتاکس است یعنی حمل چیزهای زائدی علاوه بر آنچه مقرر شد این یك چیز معینی نیست که کمپانی قبول کرده باشد • که اگر وجوه حاصله درنتیجه سورتاکس بیشتر ازسه هزار تومان شد سه هزار تومان مال من وبقیه مال دولت

اولا موافق احصائیه ما مطلع هستیم که سورتاکس بیش از دوهزار تومان نخواهد شد •

بعلاوه این یك تامین مالی برای دولت نیست ویك چیز موهومی است آنوقت می آئیم درشرایط دیگری می بینیم تماما متساوی هستند وچیزی که برجسته ومسلم است این است که کمپانی فرانسوی بیست وپنجهزار تومان کمتر میگیرد

بنده میخواهم ببینم در یك مملکتی که برای یکقران هزار قسم صحبت ها می شود واوضاع مالی مملکت هم طوری است که بایستی سعی کرد که زیاد خرج نشود • ونبایستی هم تصور کنیم که یك قرارداد هواپیمائی راما مجبور شده ایم بجهات سیاسی قبول کنیم بنده هیچ نمیتوانم زیر این بار بروم • •

بعضی از نمایندگان - ماده ۶۳ نظامنامه •

شریعت زاده - ضمنا خدمت آقایان تذکر میدهم که ماده ۶۳ نظامنامه راجع است باینکه باختصار توضیح بدهند وتوضیحاتی که بنده بعرض آقایان رساندم مفهوم عرایضی بود که میخواستم عرض کنم وازاین مختصرتر نمی شود •

بنابراین بنده هیچ ترجیحی بسرای کمپانی یونکرس نمی بینم وبلکه بجهاتی هم مقتضی نمیدانم این است که بنده این پیشنهاد را کردم

وزیر فوائد عامه - بالاخره در ابتدای مذاکرات راجع باین لایحه ملاحظه فرمودند که چون دولت ملاحظه کرد که مجلس یك موافقت فوق العادة نسبت باین لایحه دارد آقایان هم خودشان مدافعه می کردند ماهم تماشامی کردیم ولی بالاخره تنگی وقت واهمیت کارهائی که داریم بنده نظر به آن جنبه لطف آقایان تمنا می کنم که زودتر این کار را تمام کنند چون کارهای دیگر هم هست •

وراجع باصل قضیه اولا کمپانی یونکرس در این ده یا نازده ماه هیچ حقی نخواهد گرفت درصورتی که درپیشنهاد کمپانی دیگر از شش ماه دیگر شروع خواهد کرد •

بعلاوه ازمبلغ سه هزار تومان که بوده است تخفیف داده است درصورتیکه درپیش نهاد کمپانی فرانسوی همان ۳ هزار تومان باقی است واینکه آقا فرمودند که معلوم نیست عایدات بماهی ۳ هزار تومان برسد این را بنده نمی توانم تصدیق کنم برای اینکه هردو کمپانی وقتی که میخواستند حساب کنند باین قضیه اهمیت می دادند اولا یونکرس چهارهزار تومان نوشته بود و ۳ هزار تومان شد بعد کمپانی دیگر تا ۴ هزار تومان قبول کرد و پائین تر نیامد •

پس معلوم می شود عایدات بیش از این ها می شده است که بهش اهمیت می - دادند واگر معلوم بود ۴ هزار تومان بیشتر نیست نمی آمدند ٤ هزار تومان را پیشنهاد کنند دیگر این که میخواستم عرض کنم بنده هم تصدیق دارم که هنوز این مملکت یك سرمایه های سرشاری را دارا نیست ولی یك مملکتی است که دارای زندگانی است ودارای حیثیت است وبرای یکقران هم نمیمیرد وآنقدرهاهم فقیر نیست وامیدواریم درپرتو مرحمت آقایان ازاین هم بهتر شود •

رئیس - رای میگیریم بقابل توجه بودن این پیشنهاد آقایان موافقین قیام فرمایند•

(عده قلیلی قیام نمودند)

رئیس - قابل توجه نشد • پیشنهاد آقای آقاسید یعقوب

(بشرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم در ماده سوم عوض کلمه حق خواهد داشت نوشته شود دیگر کمك خرج باو داده نمیشود

آقاسید یعقوب - بنده گمان می کنم خود آقای مخبر هم قبول کنند که این کلمه تبدیل شود با این که بنده پیشنهاد کردم•

رئیس - پیشنهاد آقای آقاشیخ جلال هم درهمین زمینه است قرائت میشود

(بشرح ذیل قرائت شد)

درماده ۳ عوض کلمه حق خواهد داشت نوشته شود دیگر کمك خرج نخواهد پرداخت

رئیس - هردو یکی است •

مخبر - بنده هم قبول میکنم•

رئیس - عبارت اینطور خواهد شد بعد ازانقضاء هیجده ماه دولت ایران کمك خرج مزبور را قطع مینماید • پیشنهاد آقای عدل هم در همین زمینه است • آقای طهرانی •

طهرانی - نظر بنده هم تأمین شد •

رئیس - ماده قرائت می شود و رای می گیریم•

(بمضمون ذیل قرائت شد)

ماده۳ - دولت ایران از تاریخ استقرار پست هوائی تامدت ۱۸ ماه برای پرواز درسه خط فوق ازقرار هرمیل (کیلو متر) سه قران کمك بعنوان خرج بمؤسسه یونکرس خواهد پرداخت وبعد از انقضاء ۱۸ ماه دولت ایران خرج مزبور را قطع می نماید•

رئیس - رای گرفته میشود بماده سوم آقایانی که موافقند قیام فرمایند.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد • ماده چهارم قرائت می شود

(بشرح ذیل خوانده شد)

ماده چهارم - مؤسسه یونکرس متعهد میشود درهر هفته در هریك از خطوط معینه درماده اول پست دولتی را که کمتر ازهفتاد وپنج سنك (هفتادو پنج کیلو گرم) نخواهد بود آیاباً وذهاباً حمل نماید

رئیس - آقای آقاسید یعقوب

(اجازه)

بنده خواستم ازآقای مخبر وهمچنین ازدولت سؤال کنم که دولت هفتاد و پنج سنك درهر هفته محمولات پستی نداشته باشد آیا نسبت باین پولی که ما میخواهیم بدهیم که درماه سه هزار تومان میشود تفاوتی حاصل می شود یا اینکه هراندازه که باشد ما باید این پولرا بدهیم

وزیر فوائد عامه - البته آقا تصدیق میفرمایند که این طیاره بالاخره همان بنزین رامصرف می کند اعم از اینکه یکنفر مسافر داشته باشد یا ده نفر بنابراین این مبلغ را باید بدوداد

رئیس - رای گرفته میشود بماده چهار آقایانی که تصویب می کنند قیام فرمایند •

(اکثر نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد ماده پنجم

(باین مضمون خوانده شد)

ماده پنجم - درتمام مدت کنترات کلیه اضافه نرخ پستی که ازمحمولات پستی هوائی اخذ خواهد شد پس ازوضع مخارج اداری آن بمؤسسه یونکرس واگذار می شود ولی در صورتیکه عایدات مزبور از ماهی سه هزار تومان تجاوز کند مازاد آن پرداخت نخواهد گردید هرگاه ازسه هزار تومان کمتر باشد مؤسسه یونکرس حق مطالبه زیادتر از آن نخواهد داشت

وزیر فوائد عامه - دراین ماده بطوریکه سابقا هم عرض شد بجای سه هزار تومان دو هزار تومان نوشته می شود

رئیس - در همین زمینه پیشنهاداتی شده است و تصور میکنم نظریه آقایان تأمین شود دردوجا کلمه سه هزار تومان دو هزار تومان میشود رأی میگیریم باینماده آقایان موافقین قیام فرمایند

(اغلب برخاستند)

رئیس - تصویب شد • ماده ششم قرائت می شود

(بترتیب ذیل قرائت شد)

ماده۶ - تعیین تعرفه کرایه و شرایط مسافرت محمولات و همچنین تعیین نرخ اضافی پستی منوط بنظریات و تصویب وزارت پست و تلگراف خواهد بود و طیارات پستی یونکرس در شهرهائی که سرراه است و وزارت پست و تلگراف معین مینماید فرود آمده و صعود خواهد نمود •

رئیس - آقای آقا سید یعقوب

(اجازه)

آقاسید یعقوب - اینجا خواستم عرض کنم که راجع بتعیین تعرفه و کرایه وسایر شرایط باید نوشته شود بتعیین وزارت پست است نه منوط بنظریات وتصویب وزارت پست

وتلگراف بوسیله این عایدات خیالی در بودجه عمومی این است که مقتضی بدانم نوشته شود بتعهدین وزارت پست و تلگراف خواهد بود

جمعی از نمایندگان- مذاکرات کافی است.

رئیس- پیشنهاد آقای ارباب

(بشرح ذیل خوانده شد)

بنده پیشنهاد می کنم درماده ۶ بعد کلمه منوط چنین نوشته شود بنظریات وزارت پست و تلگراف و تصویب دولت خواهد بود

ارباب کیخسرو- اینجا درواقع تعرفه برای عموم مردم نوشته می‌شود و بنده در اینجا کافی نمیدانم نظریه وزارت پست و تلگراف را و عقیده‌دارم که وزارت پست و تلگراف نظریه خودش‌را بگوید و بعد دولت تصویب کند وبعداز تصویب دولت بموقع اجرا گذارده شود

وزیر فوائدعامه- قبول میکنم

رئیس- ماده ششم با اصلاح قرائت می‌شود

(باین عبارت قرائت شد)

ماده ۶- تعیین تعرفه کرایه و شرایط مسافرت و محمولات همچنین تعیین نرخ اضافه‌پستی منوط بنظریات وتصویب‌دولت خواهد بود وطیارات پستی یونکرس در شهرهائی که سرراه است‌ووزارت پست و تلگراف معین‌مینماید فرود آمده و صعود خواهد نمود

رئیس- رأی میگیریم بماده ششم بترتیبی که خوانده شد آقایان موافقین قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس- تصویب‌شد ماده ۷

(بترتیب ذیل‌قرائت شد)

ماده ۷- طیارات یونکرس و سایر لوازم آن که برای حمل‌پست ضرورت‌دارد باستثنای بنزین‌و مواد دهنی از پرداخت حقوق گمرکی معاف خواهدبود

رئیس- مخالفی ندارد

(گفتند خیر)

رئیس- رأی گرفته میشود بماده هفتم آقایان موافقین قیام فرمایند

(اغلب برخاستند)

رئیس- تصویب‌شد ماده هشتم

(بشرح آتی‌خوانده‌شد)

ماده ۸- موسسه هواپیمائی یونکرس علاوه برتعهدات فوق مراتب ذیل را نیز متعهد میگردد:

الف- راگذاری‌وسایل‌فنی‌ومستخدمین خود مطابق‌قرارداد‌مخصوص بوزارت‌جنگ درمواقع جنگ یاانقلاب داخلی

ب- درهرماه یك محل خالی درهر یك ازخطوط مجانا باختیار وزارت‌پست وتلگراف خواهد گذاشت

ج تاسیس‌یکباب مدرسه‌فن‌هواپیمائی و آوردن طیارات تعلیمی برای تعلیم و تربیت طیاره‌چی ومکانیك‌چی ایرانی

وپذیرفتن لااقل دونفر شاگرد ایرانی بخرج موسسه یونکرس متناوبا از طرف دولت برای تحصیل اطلاعات و معلومات لازمه در کلیه شعب هواپیمائی نوردی خود.

ه- تاسیس یك کارخانه هوا پیمائی بزرگ‌برای‌تعمیرات‌لازمه‌طیارات‌درطهران وکارخانهای کوچکتری درسایرنقاط مهمه هواپیمائی ایران

و) تاسیس یك‌شرکت‌هواپیمائی‌ایرانی مطابق قوانین ایران

زمدرصورتی که دولت‌بخواهدموسسه یونکرس متقبل میگردد که موافق دستور دولت خطوط ذیل‌را دائر وبرای اداره این امرطیاره‌چی‌ومیکانیك‌چی‌ایرانی‌بقدر کفایت تعلیم وتربیت نماید:

طهران- مازندران- مشهد- بسرحد ترکستان.

طهران- تبریز- مشهد- بسرحد افغانستان

طهران- مشهد- بوشهر- محمره دزفول.

اصفهان- یزد- کرمان- کرمان دزداب.

کرمانشاه- سلطان آباد- اصفهان- پهلوی- بندرجز

مشهد- دزداب- طهران- سلطان آباد بروجرد.

تبریز- جلفا- تبریز- بسرحد ترکیه.

ح) بکارانداختن چندین دستگاه از طیارات‌بزرگ سه‌موتوره درتمام مدت‌امتیاز ولااقل درصورت لزوم یکی ازآنهارا بلا فاصله پس‌ازتصویب ومبادله این قرارداد

ط) درصورتی که دولت ایران‌مایل باشد که نقشه‌برداری‌مملکت‌بوسیله‌طیارات صورت گیرد موسسه یونکرس متعهداست که برطبق قرارداد مخصوص وسائل فنی‌و متخصصین وطیارات مخصوص خود را که جهت اینکار خواهدخواست باختیاردولت واگذارنماید وفقط‌مخارج‌خالص آن‌راروی صورت وقبوض دریافت دارد

ی) و نیز موسسه یونکرس متعهد است که خط پستی هوائی چین‌راکه در نظر گرفته است ازطریق ایران (یعنی از مشهد- طهران وتبریز) قراردهد

رئیس- آقای شیروانی

(اجازه)

شیروانی- موافقم

رئیس- آقای ارباب

ارباب کیخسرو- اینجا در این ماده یك تعهداتی داردولی معلوم نیست که‌اگر رقبا به این‌تعهدات نکردچه شرطی درمقابل است؟

مثلا درقسمت (الف) یك تعهداتی است که اگر این قسمت‌را موقع وقانکرد ممکن است یك ضررعمده بمسائل سیاسی ماوارد آورد

ثانیا درقسمت (ب) نوشته‌اند در هر ماه یك محل‌خالی- بنده ملتفت نشدم که مقصود ازمحل‌خالی

چیست‌خوبست‌این‌راتوضیح‌بدهند که‌مطلب روشن‌باشد.

در قسمت ج راجع به‌تعلیم و تربیت طیاره‌چی و میکانیك چی ایرانی معلوم نیست در تحت چه شرایط این کار را میکنند؟ همینقدر نوشته مدرسه تأسیس میکند.

ولی بچه ترتیب معلوم‌نیست- اشخاص ایرانی که میروند آنجا و تعلیم‌می گیرند در تحت چه شرط خواهند بود؟ آیا باختیار خود او خواهند بود یا در تحت نظردولت؟

بالاخره اگربانظردولت‌است‌بایستی در اینجا ذکرشود در قسمت (د)پذیرفتن لااقل دونفر شاگرد ایرانی بخرج‌مؤسسه یونکرس متناوباً از طرف دولت برای تحصیل اینجا درست‌بنده ملتفت نمیشوم که در تمام مدت پنجسال شرط می کند یادر هرسالی‌دونفراین هم باید روشن‌شود در قسمت (ز) مینویسد در صورتیکه دولت بخواهدمؤسسه یونکرس متقبل‌میگردد که موافق دستور دولت خطوط‌ذیل را دائر و برای اداره این امرالی آخر درتحت چه‌شرطهٔ شرطش‌هیچ‌معلوم نیست (دولت بخواهد) آیا مجانی است یا دولت حقی خواهدداد؟هیچ‌معلوم‌نیست درقسمت (ح) میگوید بکار انداختن چندین دستگاه از طیارات بزرگ سه‌موتوره درتمام‌مدت‌امتیاز ولااقل در صورت لزوم یکی از آنهارا (بلافاصله) اینجا باز بنده مثل آن ماده‌دو یك چیزمتضادی می‌دانم‌میگوید‌بکاراندا‌ختن یکی از طیارات بزرگ سه موتوره‌در تمام مدت امتیاز ومعنی(و اول درصورت‌لزوم) را بنده‌در اینجا نمیدانم چیست؟

در قسمت (ط) شرط کرده است که اگر دولت بخواهد نقشه‌برداری کندمتخصصین و طیارات خود را باختیار دولت بگذارد و بنده تصور میکنم‌خیلی چیزها لازم‌است در اینجا مزید شود- مسافرین که‌در آنجا هستند ممکن است مسافرین سیاسی باشند مسافرینی که اوحق دارد از اینجا پرواز بدهد آیا حق دارنداز اینجا عکس‌ونقشه بردارند یانه؟

اینجا مملکت‌ما است و ماباید‌بدانیم که او این حق‌را ندارد و بالاخره‌اینجا هیچ شرطی نشده‌است این بود عرایض بنده.

وزیرپست و تلگراف راجع‌بمدرسه البته مدرسه را دایر خواهد کرد و مخارج نقشه‌برداری را هم که خواهد کرد البته دولت باید باو کمک‌بدهد و این بتصویب دولت است اگر دولت مایل باشد اینکار را خواهد کرد واینکه می‌فرمایند‌اشخاصی که با آئرویلان حرکت میکنند و سایر چیزها که‌فرمودند البته‌یك ترتیبی و یك نظاماتی درباب آئرویلانها تدوین‌خواهد شد که تمام این نظریات درآن نظامنامه تأمین خواهدشد.

جمعی ازنمایندگان- مذاکرات کافی است.

رئیس- پیشنهاد آقای دکتر- آقایان قرائت میشود.

(بشرح ذیل قرائت‌شد)

قسمت الف را باین ترتیب پیشنهاد میکنم:

الف- درصورت‌جنك یاانقلاب‌دولت حق‌دارد کلیه موسسات ووسایل‌هواپیمائی یونکرس را تصرف و کلیه‌مصارف‌راخود دولت نمود یك ده‌یك منافع به یونکرس بدهد.

دکتر آقایان- بموجب‌حق‌حاکمیتی که هر مملکتی دارا است در دوره جنك و انقلاب حق‌غیر قابل انکار دولت است که تمام وسایل‌حمل و نقلی را که درآن مملکت است تصرف کند زیرا ممکن‌است دریك روزی‌یك‌مسئله حیاتی باشدهمانطور که دولت در یك‌چنین موقعی حق دارد اتومبیل شخصی بنده اسب شخص‌بنده را بکشد ببرد.

همانطور هم حق خواهدداشت که این وسایل را هم تصرف کند- وبالاخره بنده معتقدم که اگر اتفاقاتی پیش آمد دولت تمام اینها را تصرف کند و برای اینکه آن مؤسسه خسارتی بهش وارد نیاید بایستی یك منافع عادلانه برای او منظور کنند که ازبین‌نرودو برای‌اینکه‌این ماشین آلاتی که دولت‌تصرف میکندممکن است از بین برود و خراب شودبه‌این‌دلیل بنده پیشنهاد کردم که دولت حق دارد او را تصرف‌کند وبسته برضایت طرف مقابل نخواهد بود چون دریك‌چنین وقتی ممکن است طرف مقابل شرایط سختی‌را پیشنهاد کند و تحمیل‌کند باین‌جهت‌بنده پیشنهاد کردم که دولت حق تصرف‌داشته باشد و درضمن یك‌ده یك منافع‌باو بدهد

رئیس- آقای شیروانی

(اجازه)

شیروانی- بنده تصور میکردم آقای دکتر یك همچوماده را خیلی به‌خوشوقتی تلقی میکردند برای‌اینکه این‌یك مؤسسه تجارتی است و یك قراردادی منعقدمیکند که در مملکت ما پست هوائی‌دائر کند

در اینجا دولت آمده است‌یك‌سلسله تعهداتی بعهده او گذاشته‌راو هم قبول کرده است و البته این مسائل‌یك‌قرارداد مخصوصی دارد ما نمی توانیم آنها رادر ضمن این‌امتیازنامه مندرج کنیم این‌نوع قراردادها وزارت‌جنگ باین کمانی‌می نماید البته درضمن آن‌قرارداد‌این‌نظر‌است هم تأمین خواهد شد.

رئیس- رأی‌میگیریم به پیشنهاد آقای دکتر آقایان کسانیکه قابل توجه‌میدانند قیام فرمایند.

(عده قلیلی قیام‌نمودند)

رئیس- قابل‌توجه نشد- پیشنهاد آقای امامی راجع به قسمت(ب)

(بمضمون‌ذیل قرائت شد)

بنده قسمت (ب) را به ترتیب‌ذیل پیشنهاد میکنم.

(ب) در هر ماه برای مسافرت یکنفر یك محل‌خالی‌الی آخر.

امامی- این یك اصلاح عبارتی‌است چون عبارت مبهم بود از این جهت بنده این‌اصلاح راپیشنهاد کردم.

وزیر فوائد عامه- بنده تصور میکنم آن محلی را که گذشته اند ازبرای‌همین جهت حالا اگر میخواهید این‌تذکر راداده باشید قبول می شود ولی ذکرش‌درآنجا لازم نیست.

رئیس- رای‌می گیریم به پیشنهاد آقای امامی

امامی- بنده‌استرداد میکنم.

رئیس- پیشنهاد آقای آقا سید یعقوب

(بشرح‌ذیل‌قرائت‌بدشد)

در ماده ۸ قسمت (ب)پیشنهادمیکنم عوض کلمه یك محل خالی نوشته شود وزارت پست وتلگراف درهرماه مجانامی تواند یك‌طیاره حرکت دهد

آقا سیدیعقوب- آقای ارباب راجع به این جمله سئوالی کردند وآقای وزیر پست و تلگراف جواب آنرا ندادند و همینطورنسبت بهریك ازاینها بنظر بنده معمل‌است‌بنده‌این‌پیشنهادرا کردم‌برای‌اینکه آقای‌مخبراین راتوضیح بدهند- بنده‌چون خیلی کندفهم هستم- ضررندارد که بافهم این‌رأی را داده‌باشم.

یك سئوال دیگرهم میکنم از وزیر پست وتلگراف وآقای مخبر که دولت وقتی که پستش را به کمپانی ها وشرکتها میداد مثلا بشرکت بهرام واینها داده‌بود یك نماینده ازطرف دولت یعنی‌غلام‌پست همراه پست حرکت میداد و در اینجا هم بنده عقیده دارم که درموقع حرکت‌طیاره یك غلام پست همراه باشد که در طیاره بنشیند وبرود چون دراینجا بدولت حق میدهد که یك محل خالی برای‌پروازدادن طیاره به اختیار وزارت پست و تلگراف گذاشته شود و همانطور که پست دولتی حمل می‌شود باید غلام پست‌همراهش‌باشد حالا هم چه توی کاری باشدچه‌توی‌طیاره فرقی نمیکند و بالاخره این مقصود باید تأمین شود.

یکراینکه مینویسد یك محل خالی بعد هم اینجایش یك خطی گذاشته‌اند و نوشته‌اند‌درهر یك ازخطوط- بازیك‌خطی گذاشته‌اند‌معنی‌این‌را بنده‌نمی‌فهمم‌خوب‌است توضیح بدهند.

وزیرفوائدعامه- اولا راجع به محل خالی وغلام پست که آقا فرمودند عرض میکنم اگرما یك وقتی باگاری پواش پواش معمول پستی را میبردیم ویك غلام هم درآنجا نماینده بود که اسباب کم نشود یاکاغذ ویاکت وسایر چیزها تلف نشود این دلیل نمی‌شود که یك وقتی‌هم کمپانی یك طیارهٔ را حرکت میدهد بیك‌نقطه‌یك غلام پست عمراه‌اوباشد.

حالا اگریك وقت دولت لازم‌دید که یك نفرمفتش بیك جائی بفرستد اعم از اینکه مال پست باشد یا وزارت‌خانه دیگر مختار است ویك محل خالی که هست و میفرستد و اینکه آقا میفرمایند یك خط اینجا گذاشته‌اند ویك‌خط آنجا گذاشته‌اند بدبختانه این‌بضرر فرنگی‌ما بی‌نوشته‌شده است وهیچ اهمیتی هم‌ندارد

آقاسیدیعقوب- استرداد میکنم

رئیس- پیشنهاد آقای تقی‌زاده‌قرائت می‌شود.

(باین‌مضمون خوانده‌شد)

درقسمت الف پیشنهاد میکنم بجای مطابق قراردادمخصوص نوشته شودعوض نقدی عادلانه.

تقی‌زاده- مطلب واضح است- نوشته (مطابق قرارداد مخصوص) و این عبارت بهره‌مندی دولت را باطل میکند براینکه کمپانی مجبور است وسائل فنی و اثاثیه خودرا درموقع‌جنك یاانقلاب‌واگذار کند بدولت درمقابل یك قراردادی که نمیدانم چه‌چیز است.

مثلا پیشنهاد میکند که اگرصدهزار تومان بدهی من یك آئرویلان بتو میدهم (مطابق قرارداد) معلوم نیست چیست؟ و این‌مقصود بکلی‌بیهوده میشود

پس باید گفت درمقابل (عوض نقدی عادلانه)

رئیس- رأی گرفته می‌شود به این پیشنهاد.

وزیر فوائد عامه- یك مرتبه قرائت شود.

(مجدداً قرائت شد)

وزیرفوائد عامه- دولت هم موافقت میکند.

رئیس- آنوقت عبارت (مطابق‌قرار داد) چه می‌شود؟ باید حذف شود

علی‌ای‌حال رأی میگیریم به‌پیشنهاد ایشان آقایان موافقین قیام‌فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس- تصویب شد- پیشنهاد آقای کازرونی

(بشرح‌ذیل‌خوانده شد)

پیشنهادمیکنم که قسمت الف‌درماده ۸ اینطور اصلاح شود:

واگذاری طیارات بوسیله فنی الی آخر.

رئیس- آقای کازرونی

(اجازه)

کازرونی- توضیح زیادی بنده ندارم وسائل فنی بنده نمیدانم چه‌چیز است‌همان طیارات است؟

اگر همان طیاره‌ها است‌تصریح کنند اگر وسائل فنی سوای طیارات است ما محتاج به طیارات هستیم در هر صورت گمان میکنم ذکر طیارات دراینجا لازم باشد- اگرقبول بفرمایند بنده‌خیلی‌ممنون میشوم.

وزیرفوائد عامه- درهرصورت‌وسائل فنی یك کلمه عامی است که تنها مربوط است به طیارات بلکه برچیز هائی هم که مربوط به طیارات است اطلاق می‌شود و گمان میکنم اگر بهمین‌صورت باشدبهتر است.

رئیس- رأی گرفته می‌شودبه‌پیشنهاد آقای کازرونی- آقایانیکه موافقند قیام فرمایند.

(چند نفری برخاستند)

رئیس- تصویب نشد- پیشنهاد آقای آقا شیخ‌جلال راجع به قسمت (ج) راجع به قسمت (الف) دیگرپیشنهادقبول‌نخواهد شد.

(پیشنهاد مزبور باین مضمون‌خوانده شد)

اصلاح ماده ۸ در قسمت ج

ج- تأسیس یکباب مدرسه فنی هواپیمائی وآوردن طیارات تعلیمی‌برای تعلیم‌وطیاره‌چی ومیکانیك‌چی ایرانی منتهی تاچهارماه ازتاریخ تصویب این‌قرارداد.

آقا شیخ‌جلال- روح تمام این لایحه بمنفعت مانیست وفقط این داده‌است وبنده عرض میکنم که این ماده تعارف نیست و حقیقتاً یك چیزهائی است که بایستی عملی شود نوشته است (تأسیس یك‌باب مدرسه) معلوم نیست در اول یا آخر در هر حال بایستی‌معلوم شود

بنده چون‌قیدمدت را لازم‌میدانستم لهذا این پیشنهاد را کردم که تأخیر نیندازد.

وزیرفوائد عامه- متأسفانه این مسئله قدری مشکل است‌البته دراین‌قسمت‌منتهی درچه سعی خواهد شد وازطرف دولت‌هم اقدام خواهد شد که زودتر این کار را بکنند ولی پس از چهار ماه دیگربنده تصور میکنم این قید یك قدری مشکل است.

رئیس- رأی میگیریم بپیشنهاد آقای آقا شیخ جلال آقایان موافقین قیام فرمایند

(چندنفری قیام نمودند)

رئیس- تصویب نشد- پیشنهاد آقای یدالله‌خان نظامی

(اینطور خوانده‌شد)

بنده پیشنهاد میکنم (درماده هشتم) قسمت ج بترتیب ذیل‌اصلاح شود.

(ج) تأسیس یکباب مدرسه‌مجانی‌فنی هواپیمائی وآوردن طیارات تعلیمی برای تعلیم و تربیت طیارچی و میکانیك چی ایرانی.

نظامی- در اینجا معلوم نیست اگر مخارج‌تأسیس‌مدرسه‌بعهده‌مؤسسه‌یونکرس است که عرضی ندارم والا استدعا میکنم به پیشنهاد بنده رأی گرفته شود که معلوم باشد.

رئیس- پیشنهاد شماعین‌عبارت‌قسمت ج است با اضافه کلمه مجانی‌بعدازمدرسه رأی میگیریم باین‌پیشنهاد آقایان‌موافقین قیام فرمایند.

(کسی قیام نکرد)

رئیس- تصویب نشد- پیشنهاد آقای طهرانی.

(بشرح‌ذیل قرائت‌شد)

درآخرقسمت(ج) اضافه‌شوددرتحت نظارت وزارت معارف.

طهرانی- نظر باینکه‌اصولاهر مدرسه که تأسیس شود واز طرف اروپائی‌هاهم اگر باشد باید در تحت نظارت وزارت معارف باشد ونظر باینکه در اینجا یك کشمکش‌هائی بعدها تولید نشودبنده این پیشنهادرا کردم که درتحت نظارت‌وزارت معارف باشد وگمان میکنم‌آقای مخبرهم قبول بفرمایند

وزیرفوائد عامه- بنده تصور میکنم که آقا لطف بفرمایند و این پیشنهاد خودشان را مسترد بفرمایند زیرا دولت اینهارا در قرارداد خودش منظور میکند اگرصلاح دانست درتحت نظارت وزارت معارف یا وزارت جنك هر کدام بگذارد میگذارد.

طهرانی- پس میگیرم

رئیس- پیشنهاد آقای آقاشیخ‌جلال

(بترتیب ذیل‌قرائت‌شد)

اصلاح ماده ۸ درقسمت (ج)تأسیس مدرسه لااقل باید در ظرف یك سال از تاریخ تصویب این‌لایحه صورت‌بگیرد.

آقا شیخ‌جلال- بنده تصور می کنم این مسائلی که در اینجا نوشته شده اگر واقعاً تعارف است که بردارند اگر هم تعارف نیست ممکن است بطور تقریب بگویند سه‌ماه- چهارماه- پنج ماه‌یکسال واین‌ضرری ندارد.

بنده‌ازآقای مخبر سئوال میکنم که واقعاً در موقع جلسات که با نماینده این

کمیانی صحبت کرده‌اند او خودش چقدر وعده کرده است؟ باید معلوم شود. برای اینکه ممکن است مدرسه را تا روز آخر هم تأسیس نکند آنوقت ما با او چکار خواهیم کرد؟

وزیر فوائد عامه - بنده یك مرتبه عرض کردم این قانون که گذشت مطابق این اصول کلیه یك قراردادی دولت با آن کمیانی منعقد مینماید والبته در موقع خودش رعایت تمام این نکاتی که میفرمایند میشود یعنی سعی میکنیم هر چه زودتر آن قرار داد بسته شود و این نظریات عملی شود

آقا شیخ جلال- چون در قرارداد ذکر میشود قانع شدم.

رئیس- راجع بقسمت (د) (ه) (و) پیشنهادی نشده است قسمت (ز) پیشنهادی آقای آقا میرزا محمدخان وکیل:

(بشرح آتی خوانده شد)

پیشنهاد میکنم در قسمت (ز) از ماده ۸ در جزو اسامی خطوط جمله ذیل اضافه شود:

طهران- همدان - کردستان

میرزا محمدخان وکیل- دراین ماده ودر این قسمت همه‌جای مملکت را پیش بینی کرده اگرچه همه‌اش آرزواست ولی تمام قسمت های مملکت را بطور مستقیم ویا غیرمستقیم پیش‌بینی کرده ولی اسمی ازهمدان و کردستان برده نشده. شاید خود دولت یك موقعی لازم دانست که این قسمت‌ها هم باشد آنوقت دیگر محتاج نباشد که دوباره یك لایحه دیگری بیاورد واجازه بگیرد لهذا بنده این پیشنهاد را کردم.

وزیر فوائد عامه- کاملا بانظر آقا موافقم ودولت هم نمیخواهد با کردستان مخالفت کند وبا ارادتی هم که همه به آقا داریم پیشنهاد ایشان‌را قبول میکنیم

رئیس - رأی میگیریم بپیشنهاد آقای وکیل...

یك نفر از نمایندگان - دولت قبول کرد.

رئیس - درعین‌حال باید رأی گرفت آقایانی که تصویب میکنند قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس- تصویب شد. پیشنهاد آقای یاسائی

(بشرح ذیل خوانده شد)

بنده پیشنهاد میکنم در قسمت (ز) علاوه شود:

بندرجز. گنبدقابوس - بجنورد

یاسائی- البته این قسمتها در آتیه بسته بنظر دولت است و دستور آن را دولت خواهد داد ولی یك نقاطی هست که بیك جهاتی ذکرش اهمیت دارد

درقسمت صحرا مخصوصاً گنبدقابوس ودر اینجا نوشته شده است «مشهد بسرحد ترکستان» ابتدا بنده خیال کردم این عبارت کافی است ولی دیدم طیاره ازاینجا برود بمشهد وبر گردد وبگنبدقابوس این تقریباً راه غیرمستقیمی است.

این است که وقتی که میرود ببندرجز بتواند برود بگنبدقابوس و به بجنورد وصل شود.

وزیر فوائد عامه- بنده آن پیشنهاد را قبول کردم واین را اگر قبول نکنم البته به آقا برخواهد خورد البته بااین هم موافقت میکنم.

رئیس- قسمت (۸) اینطور خواهد شد:

پهلوی - بندرجز- گنبد قابوس - بجنورد رأی میگیریم باین پیشنهاد آقایان موافقین قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس- تصویب شد. آقای زعیم حذف قسمت (ر) را پیشنهاد کرده‌اند

زعیم - حذف ز و ط را پیشنهاد کرده‌ام

رئیس - میدانم حالا مجالة قسمت ز مطرح است. هنوز بطا نرسیده‌ایم

(پیشنهاد بشرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم قسمت ز وط از ماده ۸ حذف شود.

زعیم- در ماده هشت یك تعهداتی بعهده مؤسس یونکرس واگذار شده و ما بایستی قائل شویم که اگر این تعهدات را انجام نکرد چه باید بکند؟ با اینکه اکثر این تعهدات را بنده شعر می دانم. لیکن اصولا موافقم که این شروط وتعهدات انجام پذیر شود.

اما در قسمت (ز) که پیشنهاد کردم حذف شود می نویسد مؤسسه یونکرس متقبل می‌شود که این خطوط ازطهران تا کجا را دائر کند. بعقیده بنده اینکه در اصل هفتم متمم قانون اساسی نوشته شده است که اصول مشروطیت جزءاً و کلاً تعطیل بردار نیست یك منظورش این است که قوانین یعنی امورات مجلس شورای ملی باید مستمر باشد یعنی هرچیزی در موقع خودش بمجلس شورای ملی بیاید وبمقتضای سیاست وقت در آن مذاکره شود وتصویب شود و این شرحی که در این جا نوشته شده است حق تقدم نیست که بکمیانی یونکرس داده شده فقط نوشته که هر وقت دولت بخواهد این کارها را میکند بنده میگویم و طرف خودم را دولت قرار میدهم ومعتقدم که هر وقت دولت بخواهد این رامرا ایجاد کند باید مثل همین سه خط بیاورد در مجلس شورای ملی وشرایطش را هم پیشنهاد بکند واجازه بگیرد وبعد اقدام کند. چرا؟ برای اینکه بنده از اصل هفتم این طور می فهمم که اصول شوری باید مستمر باشد.

همین طور در قسمت (ط) می نویسد در صورتی که دولت ایران مایل باشد که نقشه برداری مملکت بوسیله طیارات صورت بگیرد مؤسسه یونکرس متعهد است که برطبق قرار داد مخصوص وسائل او را فهم کند دراینجا هم بنده باز همین عقیده را دارم که این کاری را که معلوم نیست برای کی می‌خواهیم بکنیم وشاید مقصودشان از این نقشه برداری راجع بقسمت های ممیزی هم باشد و برای فردا وپس فردا نیست لازم نیست باین عجله بگذرانیم و هروقت دولت بخواهد این کار را بکند البته باید بیاید بمجلس وپیشنهاد کند و بتصویب مجلس برسد بعد عمل کند

مخصوصاً در یکی از اصول قانون اساسی (که نمی‌دانم کدام اصل است) قید شده است که هر گونه انحصاری اعم از تجارتی یاصنعتی میبایستی بمجلس شورای ملی بیاید وتصویب شود واین هم یك چیز فوری نیست این است که بنده پیشنهاد کردم که این دوچیز حذف شود ودرموقعش بیاید تااصل هفتم قانون اساسی هم کاملا رعایت شده باشد.

رئیس- رأی می گیریم به پیشنهاد آقای زعیم آقایان موافقین قیام فرمایند

(کسی قیام نکرد)

رئیس- تصویب نشد. پیشنهاد آقای تقی زاده

(بشرح ذیل قرائت شد)

در قسمت ز پیشنهاد می کنم که بعد از عبارت «متقبل می گردد» نوشته شود «با شرایطی معادل موازین وشرایط این قرار داد»

تقی زاده - برای خود بنده روشن نیست که آیا مقصود اینست که این خطوط را در آتیه دایر کند بدون هیچ شرایطی یا باز قرار دادی بادولت خواهد گذاشت؟ اگر مقصود اینست که در آتیه باید این خطوط را احداث کند ودوباره قراردادی بدهد برای کمك خرجی که دولت باو میدهد یاشرایط دیگری که لازمست درین صورت نوشتن این قسمت (ز) چنانچه درقسمت (الف) عرض کردم بدون اضافه این عبارت بی‌فایده است.

برای اینکه در آتیه اگر دولت بخواهد او البته متقبل است که با کمال میل آنهارا راه بیندازد ولی شرایطی پیشنهاد می کند بطوری که دلش می‌خواهد وشرایط او ممکن است مطابق صرفه دولت نباشد پس نوشتن این قسمت بکلی بی‌فایده است وخوبست شرایطش حالا معین شود

لهذا بنده پیشنهاد کردم مطابق موازین شرایط این قرار داد مثلا برای هرکیلو گرم فلان قدر میدهد یعنی از اینجا ببندرجز مطابق همان میزانی که ازاینجا بقره‌تو میدهد باید حساب کند و بالاخره بایستی شرایطش معلوم شود و اگر معلوم نشود نوشتنش بکلی بی‌فایده است

بواسطه اینکه ممکن است یك شرایطی را بگوید که دولت قبول نکند یادولت یك شرایطی را پیشنهاد می کند ممکن است او قبول نکند بنابراین ممکن است بوجود بیاید یانیاید.

وزیر فوائد عامه- با این پیشنهاد آقا نظر دولت هم موافق است ولیکن گمان می کنم یك تغییری در عبارت داده شود باین معنی که تجاوز نکند ازچیزهائی که در آنجا است برای اینکه ممکن است بعد ارزانتر شود

تقی زاده - با شرایطی که بیش از این نباشد.

رئیس- خودتان تجدید می کنید یا اینجا اصلاح شود؟

تقی زاده- اصلاح فرمائید

رئیس- اینطور اصلاح شده است و درصورتی که دولت بخواهد مؤسسه یونکرس متقبل می گردد که با شرایطی که از حدود این قرار داد تجاوز نکند موافق دستور دولت خطوط ذیل را دائر و برای اداره این امر طیاره‌چی ومیکانیکچی ایرانی بقدر کفایت تعلیم وتربیت نماید

رای گرفته می‌شود به پیشنهاد آقای تقی زاده آقایان موافقین قیام فرمایند

(عده کثیری قیام نمودند)

رئیس تصویب شد. پیشنهاد آقای عدل

عدل- نظر بنده هم تأمین شد.

رئیس- پیشنهاد آقای شریعتزاده قرائت میشود.

(شرح ذیل قرائت شد)

قسمت (ح) را بترتیب ذیل اصلاح میکنم:

بکار انداختن چندین دستگاه از طیارات بزرگ ۳ موتوره در تمام مدت امتیاز که یکی از آن را بلافاصله پس از تصویب و مبادله این قرارداد باید بکار انداخته و بقیه را درهرموقعی که دولت لازم بداند بکار بیندازد.

شریعتزاده - تصور میکنم توضیحی نداشته باشد. بنده خواستم بطور صراحت تعیین موقعی که بقیه دستگاهها را باید بکار انداخت نوشته شود ودولت هم اگر قبول کند ضرر ندارد.

مخبر - بنده نه اینکه از نقطه نظر مخبری دراین قسمت حرف می‌زنم بلکه از نقطه‌نظر اینکه این لایحه در کمسیون مابود و مطالعات زیاد در اطرافش عرض میکنم.

آن آئرویلان‌های ۳ موتوره که گفته‌اند برای این است که مسافر ومال‌التجاره بیشتری حمل میکند والا پرداز طیاره ۳ موتوره یك چیز مخصوصی نیست وقتی که مسافر بیشتر دارد. یعنی میخواهد ۸ نفر ۹ نفر مسافر بردارد و مال‌التجاره هم بیشتر بردارد از آن طیاره بکار می‌اندازد باین جهت در اینجا نوشته شده است در موقع لزوم والا برای هفتاد و پنج سنك محمول که نمی‌آیند آئرویلان سه‌موتوره بکار بیندازد.

رئیس- رأی گرفته می شود بپیشنهاد آقای شریعتزاده آقایان موافقین قیام فرمایند.

(کسی قیام نکرد)

رئیس- تصویب نشد. پیشنهاد آقای ارباب قرائت می‌شود.

(بشرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد می کنم تبصره ذیل در آخر ماده ۸ مزید شود

تبصره - اجرای شرایط فوق تعهدات آن بموجب نظامنامه‌ایست که وزارت پست و تلگراف ترتیب داده بتصویب دولت خواهد رسید.

ارباب کیخسرو- مطابق اظهاری که آقای وزیر پست و تلگراف فرمودند در آن اشکالاتی که بنده داشتم وفرمودند در نظام نامه تأمین می‌شود چون در قانون جائی نبود که پیشنهاد کنم و نظریه بنده تأمین بشود.

لهذا بنده اینجا موقع را مغتنم شمردم و این پیشنهاد را کردم که نظریه‌ام تأمین شود.

رئیس- آقای یاسائی

(اجازه)

یاسائی- مقصود بنده این است که آقای ارباب در ماده ۱۰ این پیشنهاد را می‌فرمودند بهتر بود زیرا ماده ۱۰ اجرای این قانون را موکول کرده است بنظر وزارت جنك و مالیه و پست و تلگراف و بنده عقیده‌ام این است که این نظام نامه باید بنظر این ۳ وزارت خانه تدوین شود.

وزیر فوائد عامه- بنده چندمرتبه عرض کرده‌ام که در موقعی که قرارداد با کمیانی بسته می شود این نظریات تأمین خواهد شد و البته کمیانی می‌آید تعهداتی میکند باید آن تعهدات را در حدود این قانون و موافق تصویب هیئت دولت اجرا کند.

ارباب کیخسرو- اجازه می‌فرمائید؟

رئیس- بفرمائید

ارباب کیخسرو- اینکه آقای یاسائی می فرمایند خوب بود این پیشنهاد در ماده ۱۰ می‌شد ماده ۱۰ بتمام قرارداد است وپیش‌نهاد بنده نسبت بشرایط این ماده است که هیچ معلوم نیست چه‌صورتی دارد وقتی که بنده آن اعتراضات را کردم آقای وزیر پست و تلگراف فرمودند تمام در نظام‌نامه تأمین میشود.

بنابراین این پیشنهاد بنده راجع بفقرات این ماده است وسایر شرایط قرار داد غیر از این ماده است

رئیس- رأی گرفته میشود باین تبصره آقایان موافقین قیام فرمایند

(عده قلیلی قیام نمودند)

رئیس- تصویب نشد. تبصره دیگر پیشنهادی آقا آقا شیخ جلال

(باین نحو قرائت شد)

تبصره ماده ۸- چنانچه از تاریخ تصویب این قرارداد ۳ ماه بگذرد وموسسه هوا- پیمائی یونکرس در انجام تعهدات مصرحه در ماده ۸ مسامحه نماید دولت باید لزوم مبادرت باجراء تعهدات را بموسسه اخطار و درصورت تسامح موسسه دولت حق فسخ این قرارداد را خواهد داشت.

آقا شیخ جلال- ازمذاکرات آقایان معلوم شد که مجلس بایك حسن نظری این لایحه را استقبال کرده و فقط چیزی که هست بنده می‌بینم که این شرایط برای ماصرف تعارف تمام می‌شود درصورتیکه بنده عرض کردم آقای وزیر فوائد عامه هم در ضمن بیاناتشان فرمودند:

تمام این نظریات در ضمن قرارداد تأمین خواهد شد آقای ارباب اشاره کردند وقرارداد را نظامنامه تصور کردند حالا اگر آقایان اجازه میدهند که یك تبصره براین ماده الحاق شود که دولت برطبق این لایحه یك قراردادی باموسسه یونکرس منعقد نماید که کاملا اجرای مواد این لایحه را تأمین نماید بنده این پیشنهاد خودم را پس می گیرم والا اگر بنا باشد هیچ قیدی نباشد بنده تصور نمی کنم که این ماده هشت که حقیقتاً روح ما را زنده کرد وحقیقتاً اساس رای ما در سر این ماده است تعارف صرف باشد

وبنده از آقای وزیر فوائد عامه خواهش می کنم اگر واقعاً معتقدند که این شرایط در آن قراردادی که می‌فرمایند تأمین می شود من حرفی ندارم والا همانطور که عرض کردم باید از تعارفات صرف نظر کرد

رئیس - رای گرفته میشود باین پیش نهاد آقایان موافقین قیام فرمایند

(کسی قیام نکرد)

رئیس - تصویب نشد رای گرفته می شود بماده هشت با اصلاحاتی که شده است آقایان موافقین قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد ماده نهم

(بشرح ذیل قرائت شد)

ماده ۹- انتقال این امتیاز بهر نحوی ازانحاء بدون تصویب مجلس شورای ملی بشخص یا بشرکت دیگری ممنوع وموجب الغای این امتیاز خواهد بود

رئیس - آقای طهرانی

(اجازه)

طهرانی - موافقم

رئیس - آقای شریعتزاده

(اجازه)

شریعت زاده - نسبت باین ماده و نسبت بعباراتی که دراین ماده نوشته شده است بنده موافقم وفقط یك نقصی دراینجا دارد درماده اول یك جزائی نسبت بمتخلف نوشته شده است که اگر تخلف کرد چه شود وبنده معتقدم که باید دراین ماده یك جزئی اضافه شود که تعهدات دیگری که دراین قانون بعهده اوست اگر برخلاف او رفتار کند هم باید خسارات دولت را بدهد وهم دولت حق الغاء این قرارداد را داشته باشد

وزیر فوائد عامه - درهر صورت آقا راجع باین ماده همانطور که فرمودند نظر مخالفی ندارند فقط می‌فرمایند راجع به سایر موادهم بایستی یك جزائی منظور شود که اگر تخلفی بکند موجب الغاء امتیاز بشود

عرض کردم این نظریات آقایان در آن قرارداد تمام تأمین خواهد شد باینجهة از آقایان استدعا می کنم که موافقت به فرمایند چون در قراردادی که بسته میشود راجع باجرای هریك ازمواد یك جزاهائی منظور خواهد شد

والا اگر بنا باشد که تخلف ازاساس قانون موجب الغاء امتیاز بشود و بواسطهٔ تخلف ازهر شرط جزئی هم امتیاز الغاء شود فایده ندارد زیرا تعهدات باهم فرق دارد.

جمعی ازنمایندگان - مذاکرات کافی است

رئیس - پیش نهاد آقای دکتر آقایان

(باین مضمون خوانده شد)

ماده نهم را بترتیب ذیل پیش نهاد می کنم:

ماده نهم - انتقال این امتیاز بهر نحوی ازانحاء بدون تصویب مجلس شورای بدیگری اکیداً ممنوع است

دکتر آقایان - دراین ماده قید شده است که نقل وانتقال این قرارداد بدیگری موجب الغاء این امتیاز است بنده معتقدم که اینقسمت دراینجا نباید قید شود وباید اینجا انتقال امتیاز را منع کرد ویك ماده دیگری درج کرد که تخلف از هر گونه شرایط مندرجه دراین قانون موجب الغاء امتیاز خواهد بود

رئیس - رای می گیریم باین پیشنهاد آقایان موافقین قیام فرمایند

(کسی قیام نکرد)

رئیس - تصویب نشد پیشنهاد آقای شریعت زاده

(بشرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد می کنم عبارت ذیل بر آخر ماده ۹ علاوه شود

(همچنین هر گاه کمیانی مزبور درغیر مورد تبصره ماده اول این قانون برخلاف تعهدات خود رفتار کند دولت ایران حق الغاء این قرارداد ومطالبه خسارت ناشیه ازتخلف را خواهد داشت)

شریعت زاده - اگرچه این دبارا تیکه بنده پیشنهاد کردم خیلی واضح است ولی چون آقای وزیر فوائد عامه فرمودند تعهدات فرق دارد بنده توجه آقایان نمایندگان را جلب میکنم باینکه تمام تعهداتیکه کمیانی در این قانون کرده است اهمیت دارد

یعنی هیچ چیز جزئی دراینجا وجود ندارد یا راجع است بمدرسه یا راجع است بعمل ونقل یا راجع بخطوط یا تعلیمات وبالاخره هر یك ازاینها اهمیت دارد بنا براین این ماده ضرورت دارد چون جزء اصول قانون است بنابراین بایستی ذکر شود

رئیس - رأی گرفته میشود باین پیش‌نهاد آقایان موافقین قیام فرمایند.

(کسی بر نخاست)

رئیس - تصویب نشد آقایان تقی زاده طهرانی پیشنهاد کرده اند بعد از شرکت دیگری اضافه شود (یا دولتی)

وزیر فواید عامه - صحیح است ما هم موافقیم

رئیس - آقای ارباب

(اجازه)

ارباب کیخسرو - بنده اینجا دولت دیگری را نمی دانم چه‌صورتی دارد برای اینکه اینجا بادولتی قراردادی بسته نشده است که گفته شود دولت دیگری بنا بر این ذکرش چه معنی خواهد داشت؟

رئیس - عبارت این طور میشود یا بشرکت دیگری یا دولتی ممنوع خواهد بود.

رأی گرفته می شود باین اصلاح آقایان موافقین قیام فرمایند

(عده کثیری قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. رای می گیریم بماده ۹ با این اصلاح آقایان موافقین قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد ماده دهم قرائت میشود

(بشرح ذیل قرائت شد)

وزارتخانه های جنك ومالیه وپست و تلگراف هر یك در حدود وظایف خود مأمور اجرای این قانون خواهند بود.

رئیس - مخالفی ندارد

(گفته شد خیر)

رئیس - رای می گیریم باین ماده آقایان موافقین قیام فرمایند

(اغلب برخاستند)

رئیس - تصویب شد. مواد الحاقیه قرائت میشود ماده الحاقیه پیشنهادی آقای آقا شیخ جلال

(بترتیب ذیل قرائت شد)

ماده الحاقیه - دولت مأمور است بر طبق این لایحه قراردادی که اجراء تعهدات مؤسسه را تأمین نماید تهیه نماید.

آقا شیخ جلال- بنده چون خسته شدم نمیتوانم مطلب را درست بگویم این قرارداد دوجزء دارد یك قسمت بمنفعت مؤسسه یونکرس است وبمجردیکه رأی دادیم اجرا می‌شود یك قسمت دیگری هم هست که راجع

بمنفعت مملکت ایران است که در اصل مواد جزو در ماده اول جزائی نبوده و فقط آقای وزیر فوائد عامه میفرمایند در ضمن قرارداد تامین میشود بنده هم تصدیق می‌کنم ولی اگر چنانچه مادر ضمن قانون متعرض بقرارداد نشویم میخواهم ببینم آیا وزراء مجبور هستند که یک قراردادی به بندند که مواد قانون را تامین کند؟ بنده معتقدم که اگر غرض این است که این مواد و این تعهدات از طرف مؤسسه یونکرس اجرا شود و مطلب همین است که بایستی در ضمن این قانون تصریح شود که موسسه یونکرس مجبور باشد که تعهدات را اجرا بکنند والا مخالفتی بنده با این قانون و مواد این قانون و یا کلیاتش هم ندارم.

رئیس - رأی گرفته می شود باین ماده الحاقیه آقایان موافقین قیام فرمایند

(کسی قیام نکرد)

رئیس تصویب نشد. پیشنهاد آقای تجدد

(بشرح ذیل قرائت شد)

ماده الحاقیه - اکمپانی یونکرس حق ندارد نقشه برداری کند یا یکی از مواقع ونقاط مملکت را عکس بردارد یا اجازه نقشه برداری ونقاشی بسایری بدهد.

درصورت تخلف این قرار داد فسخ خواهد بود.

تجدد - گمان میکنم محتاج بتوضیح مفصلی نباشد واین پیشنهاد بنده یکی از چیزهائی است که بایستی درقانون قید شود دیگر بسته است بنظر آقایان.

رئیس - بر طبق این پیشنهاد همیشه باید درهر طیاره یکنفر از طرف دولت باشد. رای میگیریم بپیشنهاد آقای تجدد آقایان موافقین قیام فرمایند

(چند نفر قیام نمودند)

رئیس - تصویب نشد. پیشنهاد دیگر آقای تجدد.

(بشرح زیر قرائت شد)

ماده الحاقیه - موقعی که وزارت جنگ اجازه طیران را بکمپانی ندهد یا عبور از بعضی نقاط مخصوص را که در این قرارداد قید شد ممنوع دارد کمپانی حق طیران و عبور از آن نقاط را نخواهد داشت و اگر طیران وعبور نمود مکلف بتادیه غرامانی است که از طرف وزارت جنگ معین خواهد شد.

تجدد - در این قسمت هم توضیح زیادی نمیدهم و بنظر آقایان واگذار می کنم.

رئیس - رأی گرفته میشود باین پیشنهاد آقایان موافقین قیام فرمایند.

(کسی قیام نکرد)

رئیس - تصویب نشد ماده الحاقیه پیشنهاد آقای علوی

(بمضمون ذیل قرائت شد)

ماده الحاقیه - بنده پیشنهاد میکنم که مادهٔ ذیل اضافه شود:

ماده الحاقیه - دولت موظف است در قرارداد با کمپانی یونکرس تفتیش طیارات رادر موقع ورود بایران یا خروج از ایران منظور دارد

آقا سید ابوالفتوح علوی - بنده تصور میکنم اصل لزوم اینموضوع رادرضمن این قانون آقایان متوجه باشند والبته همه متوجه هستند و مادام که متوجه هستند چه ضرر دارد که یک همچو ماده الحاقی هم اضافه شود.

وزیر فوائد عامه - دولت هم الان همین کار را میکند والبته نمیگذارد که طیارات وارد شوند خارج شوند بدون هیچ تفتیش و نظریه.

رئیس - رأی میگیریم باین ماده الحاقیه آقایان موافقین قیام فرمایند.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد.

ماده الحاقیه دیگر پیشنهادی آقای دکتر آقایان

(این قسم خوانده شد)

ماده الحاقیه ذیل را پیشنهاد می کنم

درصورت تخلف کمپانی یونکرس از یکی از مواد مذکوره در این قرارداد حق امتیاز یونکرس ملغی است

بعضی از نمایندگان مردد شده است پیش نهاد آقای عدل

(اینطور خوانده شد)

ماده الحاقیه - در موقع اختلاف در مواد این قانون بحکمیت سه نفر که دو نفر آن که یکی از طرف دولت ویکی ازطرف کمپانی تعیین وحکم ثالث بتراضی طرفین معین خواهد شد رجوع و قضیه حل میشود

وزیر فوائد عامه - عرض میکنم در اصل قضیه هیچ مخالفتی نیست. خود ایشان با بنده که صحبت کردند بایشان عرض کردم که در عبارت باید اصلاحی بشود که یا بتراضی واگر تراضی حاصل نشد بقرعه چون سابقه هم دارد که در صورت عدم تراضی حکم ثالث بقرعه معین می شود.

وتبصره بایستی بال همین ماده نوشته شود که مدتی هم برای تعیین حکم معین شود که اگر یکی یکماه حکم خودش را معین کرد وطرف دیگر معین نکرد آنوقت حق با آن یکی باشد که معین کرده است.

رئیس - فرستاده می شود خدمت خودشان اصلاح فرمایند تا موقعی که آن ماده الحاقیه اصلاح می شود. ماده الحاقیه پیشنهادی آقا شیخ جلال قرائت میشود

ماده الحاقیه - چنانچه از تاریخ اجرا هریک از تعهدات مذکوره در ماده ۸ یکماه بگذرد وموسسه تعهدات مزبور را اجرا ننمایند دولت حق خواهد داشت یا قرارداد را الغاء نماید یا خسارتیکه بواسطه عدم اجرای تعهد وارد می شود مطالبه نماید

آقا شیخ جلال - البته همه آقایان تصدیق میکنند که در این موقع نه آقای مخبر کمیسیون جواب قانعی بما دادند و نه آقای وزیر بجهت اینکه بعد از توضیحات بنده معلوم شد که آن ماده تعارف است زیرا در اینجا کمپانی یک عده وعده هائی می دهد اما اگر اجرا نکرد چه باید بشود هیچ منظور شده.

لهذا بنده پیشنهاد کردم که چنانچه از از اجرای هر یک از تعهدات یکماه بگذرد دولت حق داشته باشد که این امتیاز را ملغا نماید یا اینکه بخرج خودش مثلا یک مدرسه تأسیس نماید وبعدهمان مخارجی را که کرده است از مؤسسه مطالبه نماید بنده که راجع باین لایحه اظهار عقیده کردم ملتفت هستم و معلوم می شود مطلب ساده نیست.

(صدای زنگ رئیس)

رئیس - خواهش میکنم در تقریرات خودتان ملتفت باشید.

آقا شیخ جلال - حالا عرض می کنم اگر چنانچه اینها یک وعده هائی است که باید اجرا شود خوب است آقایان دقیق بشوند و متوجه باشند والا چه ضرر دارد که این پیشنهاد بنده قبول شود

رئیس - رأی میگیریم بپیشنهاد آقای آقا شیخ جلال آقایان موافقین قیام فرمایند

(کسی قیام نکرد)

رئیس - تصویب نشد.

پیشنهاد اصلاح شده آقای عدل قرائت میشود بعد رأی میگیریم.

(بشرح ذیل خوانده شد)

در موقع بروز اختلاف در مواد این قانون مسئله بحکمیت سه نفر که دو نفر آن یکی ازطرف کمپانی معین وحکم ثالث بتراض طرفین یا بقرعه معین خواهد شد رجوع می شود

رئیس - رأی می گیریم باین ماده الحاقیه آقایان موافقین قیام فرمایند.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. آقای کازرونی

(اجازه)

کازرونی - نظر بنده هم تأمین شد

رئیس - پیشنهاد دیگر آقای شریعت زاده -

(بشرح ذیل قرائت شد)

ماده الحاقیه اگر درغیر مواد تبصره ماده اول وماده ۹ این قانون کمپانی یونکرس از تعهدات دیگر خود تخلف نماید وزارت پست و تلگراف موارد تخلف را بکمپانی مزبور اعلام ورفع آنرا درمدت یک هفته تقاضا خواهد کرد در اینصورت هرگاه کمپانی مزبور تخلف مزبور اعتراض را مرتفع ننماید دولت حق خواهد داشت این قرار دادرا لغو و خسارات ناشیه از تخلف را مطالبه نماید

شریعت زاده - در اینجا یک پیشنهاد های مختلفی بعرض مجلس شورای ملی رسیده - وعلت اصرار در این پیشنهادات این است که باید درقراردادها ومقاولات یک اصلی باشد که تضمین اجراء آن‌ها را بکند

چون قبلا آقای وزیر فوائد عامه فرمودند الغاء امتیاز برای هر تخلف اجرائی مشکل است بنده آمدم و یک پیشنهادی کردم که اگر تخلفاتی بشود وزارت فواید عامه یا وزارت پست وتلگراف باو اطلاع بدهند در صورتی که عمل نکرد دولت حق داشته باشد که خسارات را مطالبه کند و قرارداد را هم الغاء کند بنابراین مخالفت با یک اصل لازمی در یک قرار دادی مقتضی نیست وبنده تقاضا میکنم این قبیل اصلاحات را اعضاء دولت قبول بفرمایند

رئیس - رأی گرفته میشود باین پیش نهاد آقایان موافقین قیام فرمایند

(کسی قیام نکرد)

رئیس - تصویب نشد. شور در کلیات آقای ارباب کیخسرو

(اجازه)

ارباب کیخسرو - با اینکه بنده موافقت داشتم و دارم با این امتیاز وقرار داد وهیچ نمیخواستم بعنوان مخالفت حرف بزنم

ولی چون یک موادی در اینجا گذشت که بنده نگرانی دارم درباب آن مواد برای اینکه بهترین دولتی در این قراردادها این است که رخنه‌های مشاجرات آتیه بسته شود این را بطور کلی میخواستم عرض کنم ودر اینجا هم یک چیزی بنظر من رسید وتصور میکنم مجلس هم کاملا موافق باشد و آن این بود که یک پیشنهادی شد ورد شد واگر آن اظهاری که دولت کرد وشاید بنده هم این را پیشنهاد میکردم وآن راجع بعکس بر داری بود وبنده تصور می‌کنم که اگر دولت موافقت نکرد مجلس هم رأی ندادند از نقطه نظر این بود که یونکرس همچو حقی دارد بلکه از نقطه نظر این بود که فرمودند در قراردادهای بین المللی وقراردادیکه نوشته میشود این مقصود تامین میشود بنابر این بنده خواستم این را برای تذکر بعرض برسانم

وزیر فوائد عامه - بنده عرض میکنم که کاملا و قطعاً آقایان میتوانند اطمینان داشته باشند که دولت قراردادی در تحت یک مواد صحیحی تنظیم خواهد کرد که تمام نظریات آقایان تامین خواهد شد و بنده تمنی دانم یک مجلسی که اظهار اعتماد بیک دولتی می کند این قدر اظهار نگرانی برای چیست؟

رئیس - رأی می گیریم باین قانون که مشتمل بر دوازده ماده است آقایانی که موافقند قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد

امامی - باورقه باید رأی گرفت

رئیس - بچه دلیل؟

امامی - مالی است

رئیس - مالی اگر بود یک شور داشت امتیازات وتمام قراردادها را باقیام وقعود باید رأی گرفت

وزیر فوائد عامه - عرض میکنم باین که میدانم آقایان خسته اند وبنده هم بدبختانه خیلی خسته شان کردم ولی درهر حال بنده یک موضوعی را عرض میکنم که در حقیقت آقایان هم مطلع هستند که خیلی اهمیت دارد و آن قضیه مربوط بمسائل مربوط بتجارت شمال است

از برای اینکه تجارت شمال در زحمت نباشد ورعایت حال تجار شمال شده باشد این لایحه را باتقاضای دوفوریت تقدیم میکنم واگر اجازه میدهند بنده این لایحه را بخوانم اگر اجازه فرمودند امشب تمام کنیم نظر بلزوم توجه مخصوص بتجارت ایالات وولایات شمالی نظر باینکه در درجه اول طرق تجارتی وتسهیل وسائل نقلیه قسمت های شمالی را باید مورد توجه قرار داد

نظر بفوریت اقداماتی که در این زمینه باید بشود مواد ذیل را تقدیم وتصویب آن را باقید دوفوریت تقاضا مینماید

ماده اول - وزارت مالیه مجاز است بامعاضدت وزارت فوائد عامه برای تهیه راه و وسائل نقلیه وفراهم نمودن تسهیلات فروش جهت ایالات شمالی مملکت مبلغ پنج میلیون قران بمصرف خرج برساند

ماده دوم - اعتبار مقرره درماده اول بابت اضافه عایدات گمرک در ۱۳۰۵ تادیه خواهد شد.

رئیس - آقای اتحاد

(اجازه)

اتحاد - بنده هم بافوریتش موافقم وهم بااصلش

رئیس - آقای یاسائی

یاسائی - موافقم

رئیس - آقای شیروانی

شیروانی - موافقم

رئیس - مخالفی ندارد

(گفته شد: خیر)

رئیس - رای میگیریم بفوریت اول این لایحه آقایان موافقین قیام فرمایند

(اکثر نمایندگان برخاستند)

رئیس - تصویب شد. رأی میگیریم بفوریت دوم آقایان موافقین قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. اشتباه شد. اصلا این لایحه یک شور بیشتر ندارد بی خود تقاضای دوفوریت شده است. شور در کلیاتست یکمرتبه دیگر خوانده می - شود.

(بشرح فوق قرائت شد)

رئیس - آقای آقا سید یعقوب

(اجازه)

آقا سید یعقوب - در اینجا نوشته شده است: وزارت مالیه با معاضدت نمیدانم این چه مناسبت دارد:

زیرا وزارت مالیه پول میدهد ووزارت فوائد عامه راه درست میکند و باید تحت نظر نوشته شود باین ترتیب که مجلس شورای ملی بدولت اجازه میدهد که فلان اندازه پول بوزارت فوائد عامه بدهد از برای تهیه راه ودر تحت نظر که شد هم وزارت مالیه این پول را میدهد وهم تفتیش میکند وهم وزارت فوائد عامه راه را درست میکند تفتیش هم میکند

وزیر فوائد عامه - باین نظر بنده موافقت میکنم

رئیس - آقای یاسائی

(اجازه)

یاسائی - این عبارت که مینویسد: برای تهیه راه ووسائط نقلیه. چه راهی است وچه ترتیبی است؟ ووسائط نقلیه از چه قبیل است.

رئیس - آقای شریعت زاده موافقند

شریعت زاده - بلی بنده موافقم. جریاناتی که اخیراً نسبت باوضاع تجارتی قسمتهای شمالی پیش آمده است نظر دولت را متوجه کرد باینکه این پیش نهاد را تقدیم مجلس کند وبالاخره یک تسهیلاتی برای پیشرفت آن کارها از طرف دولت بعمل بیاید تا تجار بتوانند با نهایت سهولت تجارت خودشان را بکنند

بالاخره وزارت مالیه باید پول بدهد ووزارت فوائد عامه باید خرج کند و مقصود اصلی دولت از این پیشنهاد این است که چون جریانات اخیر وضعیت تجارت آن صفحات را درتحت یک فشار هائی آورد لازم دانسته است این لایحه را بمجلس تقدیم نماید تا اینکه یک استقامتی هم در مقابل نشان داده باشد وبعقیده بنده خیلی هم لازم است

جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است.

رئیس - رأی گرفته میشود بشور در مواد آقایان موافقین قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد ماده اول

(بشرح سابق خوانده شد)

رئیس - آقای شریعت زاده

(اجازه)

شریعت زاده - موافقم

رئیس - آقای دکتر آقایان

دکتر آقایان - موافقم

رئیس - آقای افسر

افسر - موافقم

رئیس - آقای شیروانی

شیروانی - بنده همان نظر آقای آقا سید یعقوب را میخواستم عرض کنم ویک پیشنهادی هم تقدیم کردم

رئیس - پیش نهاد آقای حائری زاده قرائت میشود

(بشرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم بعد از ایالات شمالی نوشته شود: وشرق

حائری زاده - در اینجا می نویسد فلانقدر قران بمصرف خرج برسانند حالا اجازه میدهید بین نظریات مختلف چون هنوز خسته نشده ایم یک نظری عرض کنم. حالا که این اعتبار داده میشود که باموافقت نظر وزارت فوائد عامه خرج شود چون مشهد هم در این موضوع باشمال اشتراک منافع دارند بعد از کلمه شمالی شرق هم اضافه شود.

وزیر فوائد عامه - بسیار خوب

رئیس - رأی میگیریم باین اصلاح آقایان موافقین قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد پیشنهاد آقای شیروانی

(اینطور خوانده شد)

بنده پیشنهاد میکنم بعوض کلمهٔ (بامعاضدت) نوشته شود: درتحت نظر

شیروانی - معاضدت یک چیزیست که اولین دفعه ایست که من درقوانین می‌بینم و بالاخره مسئولیت را متوجه بهیچ طرفی نمیکند.

رئیس - بجای کلمه معاضدت (در تحت نظر) نوشته می‌شود.

یاسائی - بنده مخالفم

رئیس - بفرمائید.

یاسائی - عبارت بنظر بنده اینطور آمد که وزارت مالیه با معاضدت وزارت فوائد عامه این کار را میکند. حالا که معاضدت تبدیل میشود به تحت نظر بنظر بنده عبارت خوبی نمیشود پس با جلب موافقت وزارت فوائد عامه یا یک همچو عبارتی بنویسند بهتر است.

رئیس - آقای شیروانی

(اجازه)

شیروانی - برعکس فرمایش ایشان پول را بالاخره باید وزارت فوائد عامه خرج کند وزارت مالیه هم باید بدهد مقصود بنده این است که درتحت نظر وزارت فوائد عامه خرج شود باینکه در تحت نظر وزارت مالیه این معکوس نظر حضرتعالی است

رئیس - حالا ماده خوانده میشود بعد نسبت باین اصلاح رای می گیریم

وزیر فوائد عامه - اجازه میفرمائید؟ بین نظریات مختلف که اظهار شد برای اینکه موافقت حاصل شود ممکن است نوشته شود با موافقت نظر وزارت فوائد عامه

شیروانی - بنده هم قبول میکنم

رئیس - رأی میگیریم باین اصلاح آقایان موافقین قیام فرمایند.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. پیشنهاد شاهزاده حشمتی.

(بشرح آتی خوانده شد)

بنده پیشنهاد میکنم مد از فروش (مال التجاره) نوشته شود.

شاهزاده حشمتی - این موادی که اینطور با تسریع میگذرد بایستی یک دقتی درش بشود اینجا می نویسد برای تسهیلات فروش. جهت ایالات شمالی مملکت این یعنی چه؟! چه معنی دارد؟ و باید پشتش نوشته شود مال التجاره یا اجناس. ماده اینطور است: وزارت مالیه با موافقت نظر وزارت فوایدعامه برای تهیه راه و وسایل نقلیه را فراهم نمودن تسهیلات فروش جهت ایالات شمالی این معنی ندارد و باید اصلاح شود.

وزیر فوائد عامه - مطلب واضح است معنایش البته این نیست که وزارت مالیه این پول را بدهد که ایالات شمال را بفروشد و معلوم است که مقصود اجناس است معهذا قبول میکنم (مال التجاره) هم اضافه شود

رئیس - رأی می گیریم به پیشنهاد آقای حشمتی آقایان موافقین قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. پیشنهاد آقای زعیم.

(باین مضمون قرائت شد)

بنده پیشنهاد می کنم (عبارت تهیه راه) (ساختن راه) شود (و وسایل نقلیه وفراهم نمودن تسهیلات فروش) در ماده اول حذف شود.

زعیم - این لایحه دارای دو قسمت است یکی راجع است بساختن راه ویکی تهیه وسائط نقلیه وسائط نقلیه در واقع کار چارواداری است بنده با تجربیاتی که دارم و همه داریم عرض میکنم که سابقاً وزارت پست و تلگراف یک مؤسسه برای حمل و نقل درست کرده بود که اسباب یک خسارت هنگفتی برای دولت بود و همیشه هم خراب و ناقص بود.

بنده معتقدم که راهسازی بسیار بسیار کار خوبی است اما درقسمت تسهیلات برای

فروش یا کمپه وسائط نقلیه بهتر این است که دولت بایك شرکتی یا بایك اشخاص داخلی مذاکره شود و این عملی که مربوط بحمل و نقل است بکلی از خودش دور کند زیرا بر ضرر دولت تمام خواهد شد بهیچوجه نمی تواند از این کاریکه میکند استفاده کند و بضرر تجار هم تمام خواهد شد.

عرض کردم تجربه کرده ایم ویك مؤسسه که وزارت پست و تلگراف برای حمل و نقل درست کرده بود همه دیده ایم این است که بنده با راه سازیش موافقم که دولت باین عمل مبادرت کند و آن قسمتی را هم که عرض کردم کلمه تهیه بساختن بدل شود برای این بود که خیال کردم مقصود ساختن راه است.

وزیر فوائد عامه- عرض میکنم وضعیات فعلی تجارت شمال یك طوری است با اینکه زود رفع میشود ولی در هر حال برما ها لازم است که همه نوع اقدامات را در نظر بگیریم وسائط نقلیه هم بکار بیاندازیم و دست دولت را نه بندیم.

ماده دوم - اعتبار مقرره در ماده اول بابت اضافه عایدات گمرك در سنه ۱۳۰۵ تأدیه خواهد شد.

رئیس- آقای اتحاد

(اجازه)

اتحاد - بنده هم با فوریتش موافقم و هم با اصلش.

رئیس- آقای یاسائی

(اجازه)

یاسائی - موافقم

رئیس- آقای شیروانی

شیروانی - موافقم

رئیس- مخالفی ندارد.

(گفته شد خیر)

رئیس- رأی می گیریم بفوریت اول این لایحه آقایان موافقین قیام فرمایند.

(اکثر نمایندگان برخاستند)

رئیس- تصویب شد. ماده دوم قرائت می شود.

(اینطور خوانده شد)

البته اگر بهمان راه تنها اکتفا شد بسیار خوب ولی اگر محتاج بوسایل نقلیه هم میشدیم باید طوری باشد که بتوانیم فراهم کنیم.

رئیس- رأی میگیریم به پیشنهاد آقای زعیم آقایان موافقین قیام فرمایند.

(کسی قیام نکرد)

رئیس- قبول نشد. ماده خوانده می- شود و رأی میگیریم.

(باین عبارت خوانده شد)

ماده اول - وزارت مالیه مجاز است با معاضدت وزارت فوائد عامه برای تهیه راه و وسائل نقلیه و فراهم نمودن تسهیلات فروش جهت ایالات شمالی مملکت مبلغ ۵ میلیون قران بمصرف خرج برساند.

رئیس- رأی گرفته می شود باین ماده آقایان موافقین قیام فرمایند.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس- تصویب شد ماده دوم قرائت میشود.

(اینطور خوانده شد)

ماده دوم- اعتبار مقرره در ماده اول بابت اضافه عایدات گمرك در سنه ۱۳۰۵ تادیه خواهد شد.

رئیس - مخالفی ندارد؟

(گفته شد خیر)

رئیس - رأی گرفته می شود بماده دوم آقایان موافقین قیام فرمایند.

(اغلب برخاستند)

رئیس - تصویب شد. شور در کلیات است. مخالفی ندارد؟

(گفتند خیر)

رئیس- رای گرفته می شود باین لایحه که مشتمل بر دو ماده است با ورقه.

ورقه سفید علامت قبول ورقه کبود علامت رد.

(اخذ آراء شروع شد)

رئیس - اخذ آراء تمام شد

(استخراج آراء بعمل آمده ۶۵ ورقه سفید تعداد شد)

رئیس- عده حضار ۸۳ با کثریت ۶۵ رأی تصویب شد

اسامی رأی دهندگان - آقایان:

هرمزی. میرزا احمدخان اتابکی. علیخان اعظمی. محمدتقی خان اسعد. میرزا سید احمد احتشام. ارباب کیخسرو. میرزا محمدخان معظمی. میرزا سید احمد بهبهانی حبیب الله خان شادلو. یاسائی سهراب خان. ساگینیان میرزا جوادخان خوئی. محمدولی میرزا فیروز سید عبدالعلی میرزائی. محمدهاشم میرزا افسر. کی استوان. حاج میرزا اسدالله خان کردستانی آقا سید یعقوب. میرزا آقاخان عصرانقلاب. سلطان ابراهیم خان افخمی. میرزا حسین خان علائی. میرزا مهدیخان زاهدی. میرزا حسین خان پیرنیا. سید ابوالفتوح. میرزا رضاخان افشار. میرزا محمودخان وحید. آقا سید کاظم یزدی. شیخ جلال الدین. تقی زاده. دکتر آقایان. میرزا عبدالحسین صدر. صدرائی. سید علاءالدین بهبهانی. سیف الله خان اسکندری روحی. آقا رضا مهدوی. سلیم ایزدی. حاج میرزا علیرضا قمی. محمدولی خان اسدی آقا سید کاظم اتحاد. دکتر حسین خان بهرامی. امیر حسین خان بختیاری. شیروانی. حاج سید عبدالعلی طباطبائی دیبا.

میرزا یوسف خان قائم مقام. حاج سید جواد محقق. شیخ الاسلام ملایری. میرزا علی کازرونی. میرزا محمدتقی ذوالقدر. دکتر ضیائی. حائری زاده. شیخ محمدعلی طهرانی. حاج حسن آقا ملك. میرزا عبدالله خان معتمد. میرزا حسین خان اسفندیاری. میرزا یدالله خان. سید محی الدین. آقا سید مصطفی بهبهانی. آقا رضا تجدد. میرزا آقاخان دیوان بیگی سید محمد علی شوشتری. میرزا محمد نجات. میرزا عبدالعزیز مفتی میرزا احمد خان شریعت زاده. میرزا سید حسن کاشانی

رئیس- جلسه ختم می شود جلسه آتیه فردا سه ساعت و نیم قبل از ظهر

دستور اولا تفریغ بودجه مجلس ثانیاً شهریه ها و ثالثاً دیون دولتی. رابعاً بودجه مملکتی.

(مجلس چهار ساعت از شب گذشته ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی

سید محمد تدین

منشی - م شهاب

منشی - علی خطیبی

جلسه ۲۵۲

صورت مشروح مجلس مورخه چهارشنبه بیست و یکم بهمن ماه ۱۳۰۴ مطابق بیست و ششم رجب ۱۳۴۴

مجلس دو ساعت بیست دقیقه قبل از ظهر بریاست آقای تدین تشکیل گردید

صورت مجلس روز قبل را آقای آقا میرزا شهاب قرائت نمودند

رئیس - آقای حاج آقا رضا رفیع

(اجازه)

حاج آقا رضا رفیع- قبل از دستور عرض دارم

رئیس - آقای آقا میرزا سید احمد بهبهانی

آقا میرزا سید احمد بهبهانی- در دستور عرض دارم

رئیس- آقای رهنما

رهنما- در دستور

رئیس- آقای هایم

هایم- بنده را در صورت مجلس غایب بی اجازه نوشته اند در صورتی که بنده صبح را اینجا بودم و عصر را هم بواسطه عارضه کسالت تحصیل اجازه کرده بودم

رئیس- اصلاح می شود. آقای ملك

(اجازه)

حاج حسن آقا ملك- در دستور عرض دارم.

رئیس- آقای غلامحسین میرزا

غلامحسین میرزا- بنده هم در دستور عرض دارم

رئیس- آقای یاسائی

(اجازه)

یاسائی- در جلسه گذشته در موقعی که بنده مخالفت کردم با ماده سوم لایحه هوا- پیمائی منظور مخصوصی نداشتم و آقایان مشاهده فرمودند که بنده باتمام مواد لایحه موافقت کردم و تصور میکنم یك سوء تفاهمی شد و آقای رئیس اخطار فرمودند این است